

Møter til besvær

Kartlegging av politisk møtevirksomhet og godtgjørelser i kommunene

Av Annette Solberg, Kristina Miklavic og Frøydis Sund

RAPPORT 2/2022

SAMFUNNSUTVIKLING OG DELTAKELSE

Likestillingssenteret

(Stiftelsen Kvinneuniversitetet)

Likestillingssenteret er et tverrfaglig kompetansesenter med likestilling som fagområde. Senterets målsetting er å bidra til et inkluderende og rettferdig samfunn med like muligheter for alle. Målsettingen er knyttet opp mot et bredt likestillingsbegrep som inkluderer alle diskrimineringsgrunnlag (kjønn, etnisitet, livssyn, alder, seksuell orientering og nedsatt funksjonsevne). Likestillingssenteret har en aktiv informasjons- og pådriverrolle og er en drivkraft for økt likestilling lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Senteret tilbyr kompetanseheving på kjønn og likestilling, samt utviklingsarbeid tuftet på forskningsbasert likestillingskunnskap til offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og privat næringsliv. Arbeidsmetodene er kurs og konferanser, utviklingsnettverk, prosessveiledning, mentoring, kartlegging, forskning og utredning.

Hovedsatsningsområder:

- Barn og unges oppvekstmiljø
- Samfunnsutvikling og deltakelse
- Arbeidsliv
- Likeverdige offentlige tjenester

Utgivelsesår: 2022

Tilskuddsmidler: Bufdir

Utgiver: Likestillingssenteret
Parkgata 12
2317 Hamar

Tlf: 62 54 74 60
post@lss.no
www.likestillingssenteret.no

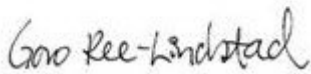
Forord

Likestillingssenteret ble høsten 2021 kontaktet av fortvilte kvinner i kommunestyre som opplevde å ikke bli hørt i debatten om møtetidspunkt. Vi valgte derfor å sette i gang en studie med tilskudd fra Bufdir for å finne ut mer om hvordan møtetidspunkt og godtgjørelser påvirker de folkevalgte og deltakelse ute i kommunene. 145 kommuner valgte å delta i studien.

Resultatene har den siste tiden vist seg å være høyaktuelle. Snart skal kommunestyrene igjen diskutere møtetidspunkt og godtgjørelser som skal ligge fast for de folkevalgte neste kommunestyreperiode. Vi ønsker med dette å bidra inn i diskusjonene med oppdatert kunnskap og anbefalinger for å sikre et mangfoldig demokrati i lokalpolitikken. Vi håper resultatene kan bidra til en god debatt denne høsten og i fremtiden om hvilke ordninger vi skal ha for å ivareta de folkevalgte og sikre at alle skal ha lik mulighet til å delta i politikken. Slik det ser ut i dag mener vi godtgjørelser og møtevirksomhet er et hinder for lik deltakelse.

Hanne Nordhagen Karlsen fortjener en stor takk for korrekturlesing, og Anne Mette Øvrum for innspill underveis. Kristina Miklavic fortjener en ekstra applaus for sin utrolige innsats med å gjennomgå alle de 145 kommunenes forskrifter og vedtak knyttet godtgjørelser. Takk til alle som har bidratt med kommentarer og innspill underveis i prosessen. Sist, men ikke minst takk til Bufdir som har bidratt til å muliggjøre denne studien.

Hamar, 1. september 2022

Goro Ree-Lindstad
Direktør

Annette Solberg
Prosjektleder

INNHold

Sammendrag	2
Kapittel 1: Bakgrunn for prosjektet	3
Metode	4
Statistisk analyse	4
Dokumentanalyse	6
Kapittel 2: Analyse og resultater	7
Kommunestyre	9
Kvinneandel i kommunestyrene	9
Andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år	13
Møtetidspunkt	16
Formannskap	21
Kvinneandel i formannskapene	21
Andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år	25
Møtetidspunkt	28
Utvalg og komiteer	33
Kvinneandel i utvalg og komiteer	33
Møtetidspunkt	37
Godtgjørelser	40
Ordfører og varaordfører	40
Kommunestyre, formannskap og utvalg/komiteer	45
Andre godtgjørelser	49
Kapittel 3: Diskusjon og Oppsummering	51
Balanse og representasjon	51
Småbarnsforeldre	55
En arena for gamle menn?	56
Den foretrukne folkevalgte	58
Utstillingsvindu for kvinner i politikken	59
Partitilhørighet er avgjørende	61
Kjønnsnormer i oppnevning av utvalg og komiteer	64
Mer forutsigbarhet for folkevalgte	66
Flere rettigheter til varaordfører?	66
Ingen luksus å være folkevalgt	67
Utfordrende omsorgsansvar	68

En risiko for mangfold og demokrati	70
Møter til besvær	72
Geografisk tilhørighet og tradisjoner	72
Arbeidsvilkår og tidsbruk	74
Ta debatten	76
Anbefalinger	78
Litteratur	79
Vedlegg	83

SAMMENDRAG

Likestillingssenteret har gjennomført en kartlegging i 145 kommuner i Norge over møtevirksomhet og godtgjørelser. Resultatene viser at praksisen varierer fra stort fra kommune til kommune. For møtetidspunkt er geografisk tilhørighet avgjørende for når møtene gjennomføres. Samtidig ser vi at andelen folkevalgte med barn under 12 år er større i kommuner med dagmøter, samt i små og mellomstore kommuner. Kvinneandelen er imidlertid gjennomgående høyere i store kommuner.

Det er syv temaer som utpeker seg i studien. For det første hvordan nominasjonspraksis har betydning for kjønnsbalanse i kommunestyret. For det andre hvordan kommunestyrene blir en arena for gamle menn ved at unge kvinner faller fra tidlig, mens det er motsatt for menn. For det tredje hvordan enkelt tiltak som Utstillingsvindu fra 2011 ikke er tilstrekkelig for likestillingen i politikken, men at vi trenger et systematisk arbeid for likestilling for å skape endring. For det fjerde diskuterer vi hvordan normer påvirker kjønnsbalansen i utvalg og komiteer. For det femte hvordan godtgjørelser påvirker de folkevalgtes mulighet til å delta i politikken, og ikke minst hvordan det bidrar til å hindre mangfoldige kommunestyre og påvirker demokratiet. For det sjette diskuterer vi hvordan møtetidspunkt påvirker politisk deltakelse blant småbarnsforeldre. Og sist, men ikke minst en diskusjon om hvorfor vi må ta debatten om møtevirksomhet og godtgjørelser, og hvilke påvirkninger det har for demokratiet, mangfoldet og deltakelsen i lokalpolitikken.

I første kapittelet gis en gjennomgang av bakgrunn og metode for studien. I andre kapittel gis en teknisk gjennomgang av alle data og analyser. Denne delen er først og fremst interessant hvis du er ute etter spesifikke data. I tredje kapittel diskuterer og oppsummerer vi imidlertid resultatene opp mot ny forskning og dagsaktuelle debatter. Avslutningsvis gis det anbefalinger for veien videre.

KAPITTEL 1: BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Målet med prosjektet er å få flere kvinner og småbarnsforeldre til å delta aktivt i kommunepolitikken, og innta flere lederposisjoner. Kartleggingen er et verktøy for å utarbeide et kunnskapsgrunnlag som kan brukes i nominasjonsprosesser, og lokalpolitiske debatter for å øke den politiske deltakelsen blant kvinner og småbarnsforeldre.

Likestillingssenteret erfarer at det er stor ulikhet mellom kommunene om hvordan de legger til rette for og organiserer folkevalgte møter. Noen kommuner velger å ha alle møter på dagtid, mens andre hovedsakelig gjennomfører møtene på kveldstid. Det er også svært ulik praksis for godtgjøring og annen økonomisk kompensasjon for møtevirksomheten i kommunestyre, formannskap og utvalg. Hvorvidt møtene gjennomføres fysisk eller digitalt, er også av interesse. I en del kommuner ser vi at vedtak om møtetidspunkt skaper stort engasjement og heftig diskusjon. Likestillingssenteret har blitt kontaktet av kommunepolitikere som mener at møtetidspunkt er et demokratisk problem, fordi det påvirker rekrutteringen til politikken og hvem som har reell mulighet til å delta.

Andelen kvinner i kommunestyrene er i dag 40 prosent. Det er menn som fortsatt dominerer toppledelsen i kommuner og fylkeskommuner. Blant landets ordførere og fylkesordførere er kvinneandelen 35 prosent (Bufdir 2021, Gram 2021). Det er avtroppende kommunestyre som vedtar møtetidspunkt og godtgjørelser. Kommunestyrenes sammensetning av alder, kjønn og familiesituasjon påvirker derfor debatten og vedtakene, og kvinner opplever at møtetidspunkt på kveldstid påvirker deres mulighet til å delta. Økt kunnskap om dette kan bidra til bedre beslutningsgrunnlag. Samtidig har nominasjonskomiteene mye makt når de setter sammen forslag til valgliste. Bevissthet rundt kandidatens alder og kjønn allerede i nominasjonsprosessen er derfor avgjørende for reell endring og muligheten til et mer likestilt demokrati.

I 2023 er det kommune- og fylkestingsvalg, og nominasjonsprosessen i partiene starter i 2022. Likestillingssenteret ønsket derfor å gjøre en kvantitativ kartlegging av møtetidspunkt og politisk deltakelse i kommunene. Vi ville se om det er en sammenheng mellom kvinner og menns deltakelse i kommunepolitikken og deres familiesituasjon, opp mot vedtatt møtetidspunkt og hvilke kompensasjoner for politiske deltakelse kommunene har. Resultatene ønsker vi å formidle til partiene inn mot nominasjonsprosessene. Vi ønsker også å bidra med kunnskap til kommunene i forkant av vedtak av reglement for folkevalgte og i diskusjonen om møtetidspunkt og godtgjørelser i kommunene. Skal vi sikre et godt og likestilt demokrati, må vi sikre at alle, uavhengig av kjønn og familiesituasjon, kan delta i politikken på lik linje.

METODE

Vi valgte i kartleggingen å sende ut en spørreundersøkelse til alle landets kommuner adressert til kommunedirektør og ordfører. Til sammen valgte 145 kommuner av totalt 356 kommuner å besvare spørreskjemaet. Målet i prosjektbeskrivelsen var et anslag om 1/3 av kommunene ville svare. 41 prosent av landets kommuner valgte å besvare spørreskjema. Resultatet er følgelig over forventning.

Vi valgte å sende ut spørreundersøkelse med innhenting av data ved selvrapportering, fremfor egen dokumentanalyse av kommunens hjemmesider og tilgjengelig informasjon. I første rekke valgte vi denne metoden for å sikre at all nødvendig informasjon ble gitt. På kommunenes hjemmesider er ikke nødvendigvis all informasjon vi ønsket oppgitt. I tillegg ga det oss en mulighet til å få kommentarer og betraktninger om dagens løsninger.

Spørreskjema inneholdt spørsmål knyttet til (jf. Vedlegg 1):

- Tidspunkt for politiske møter i kommunestyre, formannskap og hovedutvalg/komiteer
- Spørsmål rundt frikjøp og godtgjørelser av folkevalgte
- Andel kvinner og menn i kommunestyre, formannskap og hovedutvalg/komiteer
- Anslag over hvor mange folkevalgte som har barn under 12 år
- Hvilken kommune de svarer på vegne av (kun for intern bruk for klassifisering, størrelse på kommunen og dokumentstudier ved behov)

Ved analyse av godtgjørelser supplerte vi med dokumenter fra kommunens hjemmesider, da flere kommuner ikke svarte utfyllende på spørsmål om godtgjørelse. Dokumentene vi forholdt oss til var vedtak og forskrifter om godtgjørelse og arbeidsvilkår for folkevalgte.

STATISTISK ANALYSE

Dataene fra spørreundersøkelsene ble sortert og kategorisert før statistisk analyse. Vi har benyttet to variabler i analysene for sortering og sammenstilling av data: kommunestørrelse og fylke. For å kunne kjøre analyser basert på kommunestørrelse, har vi kategorisert alle kommuner i henhold til befolkningsstørrelse. Kommunene er kategorisert i tråd med SSBs gruppering av kommuner basert på folkemengde (Kringlebotten og Langørgen 2020:24).

Små kommuner: 0 – 4 999 innbyggere

Mellomstore kommuner: 5 000 – 19 999 innbyggere

Store kommuner: 20 000 innbyggere og over

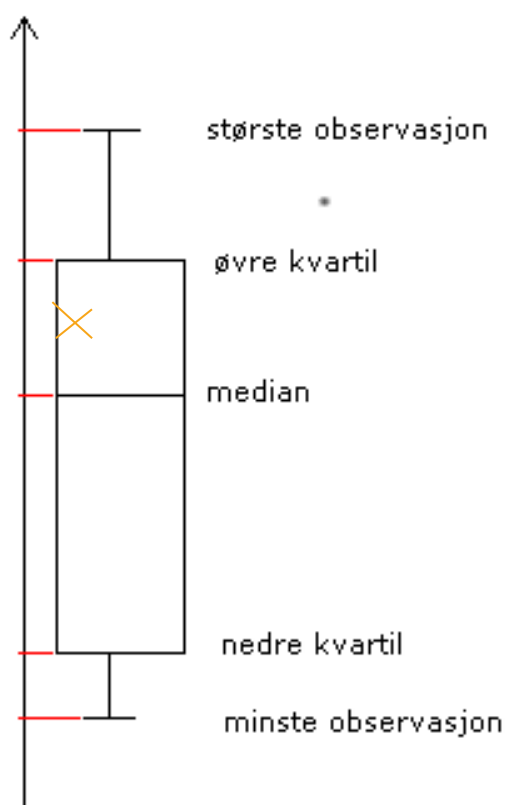
Vi har valgt å benytte gruppering av kommuner basert på innbyggertall i sammenligningen av kommuner, da dette i størst grad vil bidra til å belyse likheter og forskjeller mellom kommunene i godtgjøring og deres politiske system. Små kommuner med få innbyggere følger i hovedsak kommunelovens lovpålagte råd og utvalg. Flere små kommuner har gitt tilbakemelding om at

spørreskjemaets del om utvalg og komiteer ikke er tilpasset deres kommune. Spørsmålene har derfor ikke vært obligatoriske, slik at kommunene kunne velge å svare.

Målet med den statistiske analysen var å undersøke hvorvidt det er forskjeller i deltakelse av kvinner og menn, samt småbarnsforeldre i kommuner med møter på dagtid og møter på kveldstid. Vi var også på utkikk etter kommuner som velger andre kombinerte løsninger for møtevirksomhet og lignende. Videre innhentet vi informasjon om starttidspunkt og varighet på møter, samt hvorvidt møter går over avsatt tid. Vi ønsket med dette å se på om det er forskjeller i deltakelsen blant kvinner og småbarnsforeldre basert på møtetidspunkt. En analyse ble også gjort av innrapporterte godtgjørelser og frikjøpsordninger opp mot resultatet for møtetidspunkt.

Boksdigram

Vi har i noen analyser benyttet boksdigram for å vise variasjoner i andeler basert på kommunestørrelse og fylke. Det gir anledning til å fremstille median, minste og største observasjon av data i analysen. I tillegg viser den hvor de fleste data befinner seg, altså den typiske verdien innenfor øvre og nedre kvartil. X viser gjennomsnittet av besvarelser, og • viser svært utypiske data.

Figur 1: Figuren beskriver de ulike elementene i et boksdigram. Figur hentet fra matematikk.net. X viser gjennomsnitt og • viser utypisk data.

DOKUMENTANALYSE

Vi gjennomførte en dokumentanalyse av utvalgte kommuner. Basert på spørreskjema lagde vi en matrise over godtgjørelsene for de folkevalgte. Her fremkom det at kommuner ikke hadde oppgitt tilstrekkelig informasjon via spørreskjema. Vi supplerte derfor med dokumenter fra kommunenes hjemmesider for utfyllende informasjon og kontroll av det kommunene selvrapporterte i spørreskjema. Dokumentene vi analyserte var vedtak og forskrifter om godtgjørelse og arbeidsvilkår for folkevalgte.

Videre var det flere kommuner som ikke hadde tilstrekkelig informasjon tilgjengelig på hjemmesidene sine, i tillegg til manglende informasjon i spørreskjema. Dette medførte at flere kommuner som besvarte spørreskjema ble ekskludert fra matrisen over godtgjørelser. Av 145 kommuner ble totalt 101 kommuner inkludert i matrisen for godtgjørelser. Antall kommuner som ble inkludert i matrisen var også av hensyn til tilgjengelig ressurser vi hadde til denne rapporten.

Målet med dokumentanalysen var å undersøke om det er noen trender da det gjelder godtgjørelser i de ulike organene. Videre ønsket vi å se om de ulike kommunene hadde spesielle ordninger, deriblant godtgjørelse for barnepass.

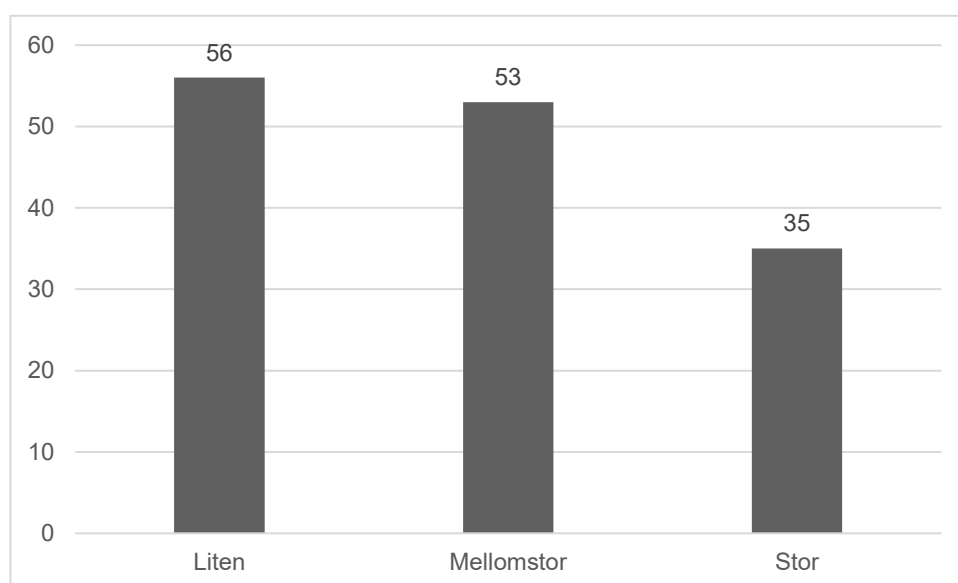
KAPITTEL 2: ANALYSE OG RESULTATER

I dette kapitlet presenteres analysene og resultatene fra spørreundersøkelsen supplert med informasjon fra dokumentanalysen. Til sammen 145 kommuner deltok i undersøkelsen, med god representasjon fra alle fylker og innenfor ulike kommunestørrelse.

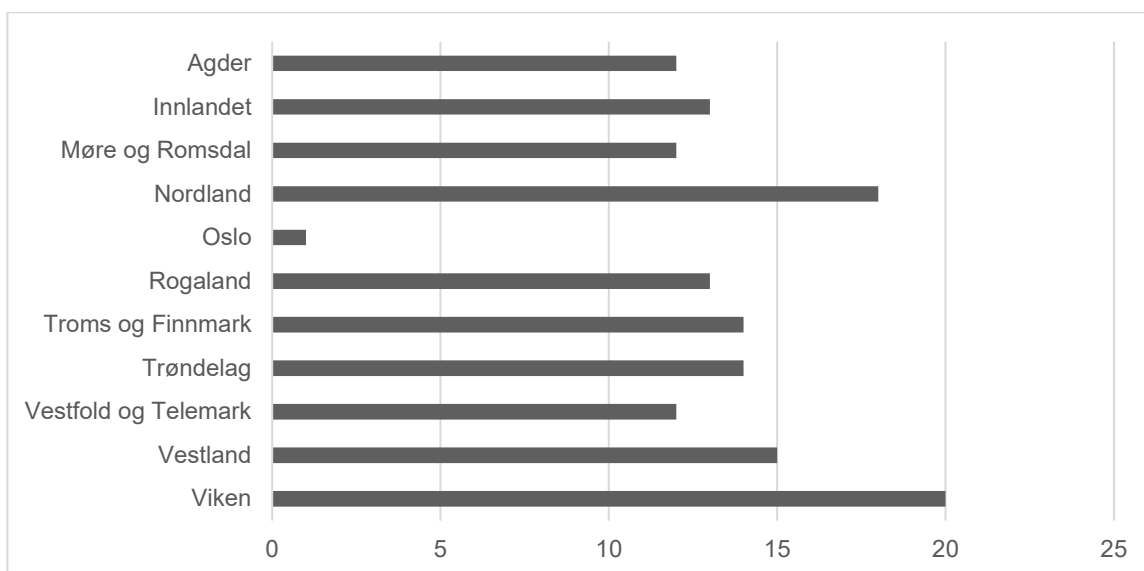
I alt fikk vi inn 151 besvarelser på spørreundersøkelsen. Blant disse svarte seks kommuner to ganger. Disse besvarelsene ble gjennomgått og sammenlignet før doble besvarelser ble slettet. Totalt satt vi igjen med 145 kommuner for videre analyse. Disse kommunene ble så gruppert i små, mellomstore og store kommuner i tråd med Kringlebotten og Langørgen (2020).

Til sammen besvarte 32 prosent av landets små kommuner spørreundersøkelsen. Andelen besvarelser blant mellomstore og store kommuner er henholdsvis 44 prosent og 57 prosent. Kartleggingen viser dermed større deltakelse fra store enn små kommuner, samtidig som antall besvarelser er høyere fra de små og mellomstore kommunene. Likevel, fordelingen mellom de tre kategoriene kommunestørrelser i undersøkelsen er god.

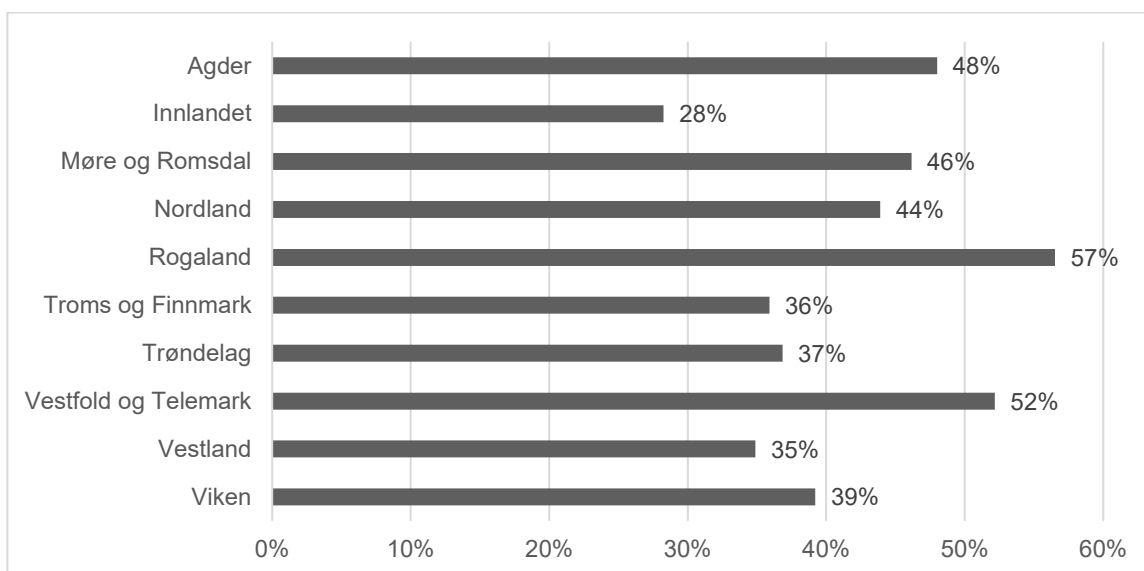

Figur 2: Gruppering av kommuner som har besvart undersøkelsen etter befolkningsstørrelse etter Kringlebotten og Langørgen (2020).

Ser vi på fordelingen av kommuner fordelt på fylke, er det flest kommuner fra Viken og Nordland som har svart (jf. Figur 3). Antall kommuner i hvert fylke varierer imidlertid stort, derfor har vi også sett på svarprosenten for hvert fylke (jf. Figur 4). Her ser vi at flest kommuner har besvart spørreskjemaet fra henholdsvis Rogaland og Vestfold og Telemark. Lavest andel kommuner som besvarte undersøkelsen var i Innlandet.

Figur 3: Antall kommuner som har besvart spørreundersøkelsen fordelt på fylke.

Figur 4: Prosentandel kommuner per fylke som har besvart spørreundersøkelsen. Oslo er tatt ut.

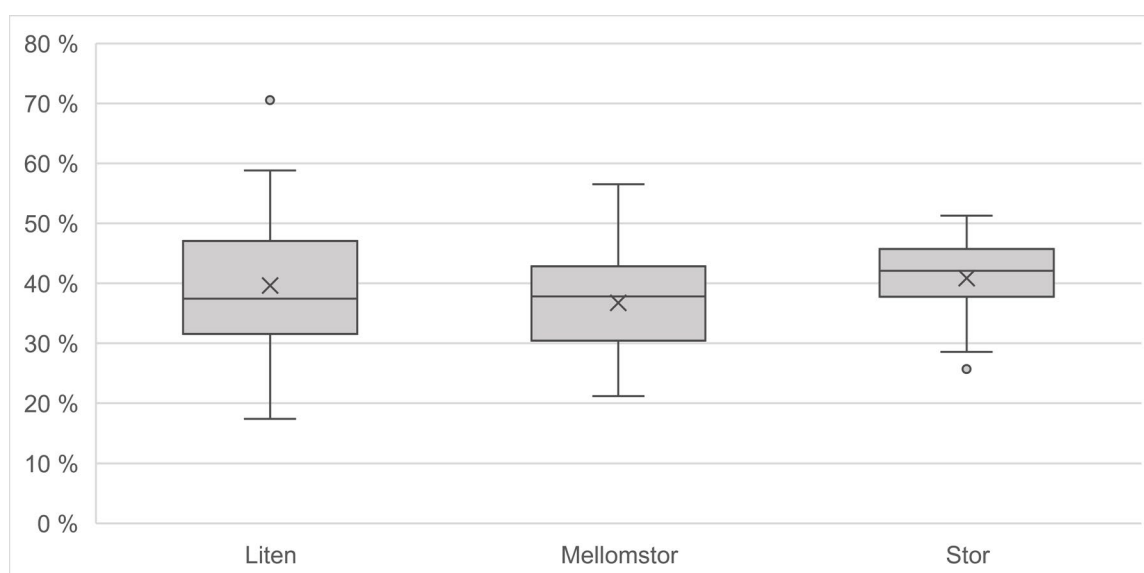
Valg av metode, med selvrappotering fremfor dokumentanalyse, fordret at mange kommuner svarte på undersøkelsen. Vi vil ikke få en total oversikt for alle landets kommuner, men et utvalg. Resultatene viste imidlertid at vi har lykket med å nå ut bredt, både til små, mellomstore og store kommuner. Antall kommuner fordelt på både kommunestørrelse og fylke, viser at resultatene er representative. Følgelig kan resultatene benyttes til å vise generelle trender med overføringsverdi til hele landet. Oslo som både fylke og kommune er tatt ut av analysene der undersøkelsene ble gjort fylkesvis, men inkludert når analysene hensyntar kommunestørrelse.

KOMMUNESTYRE

I analysene av kommunestyre er samtlige 145 kommuner inkludert. Oslo er tatt ut ved analyse av fordeling på fylke. Innledningsvis presenteres kvinneandelen i kommunestyrene i de 145 kommunene. Deretter beskrives analysene for kommunerepresentanter med barn under 12 år. Til slutt vises analysene for møtetidspunkt sett opp mot kommunestørrelse, fylke, kvinneandel og andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år.

KVINNEANDEL I KOMMUNESTYRENE

Ved kommunestyrevalget i 2019 kom andelen kvinner i norske kommunestyre for første gang opp på 40 prosent. Ifølge SSB varierer andelen kvinner i kommunestyrene fra 13 prosent i kommunestyret med lavest andel kvinner, til 65 prosent i kommunestyret med høyest andel kvinner (Regjeringen 2022).

Figur 5: Kvinneandel i kommunestyrene fordelt på kommunestørrelse. Standardavvik 0,091.

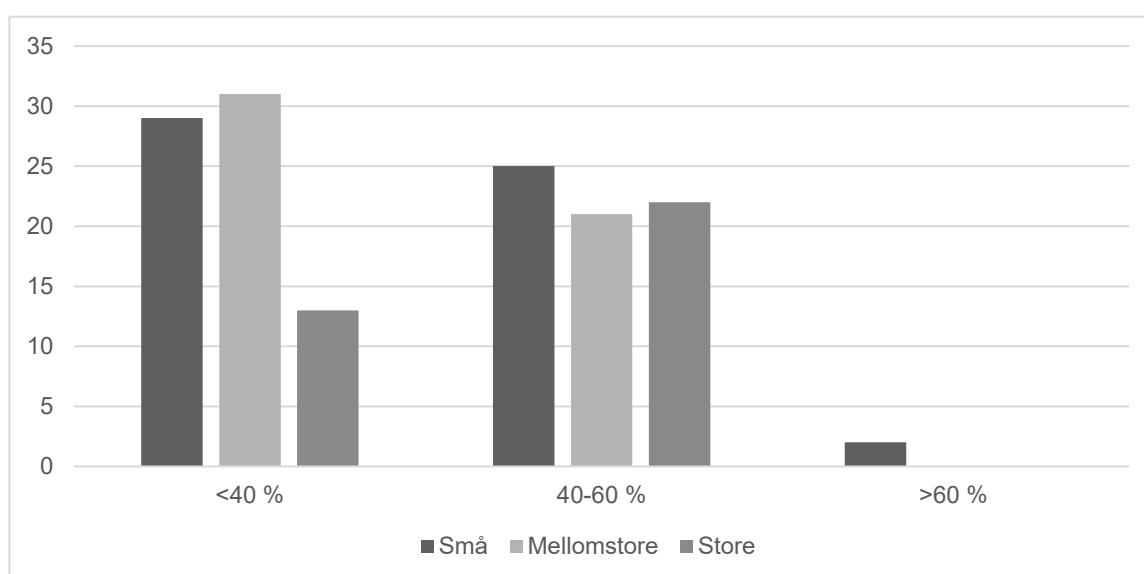
I henhold til resultatene fra de 145 kommunene som besvarte vår undersøkelse, var gjennomsnittlig kvinneandel i kommunestyrene 39 prosent. Her varierer kvinneandelen fra 17 prosent i kommunestyret med lavest andel kvinner, til 71 prosent i kommunestyret med høyest andel kvinner. Dette er noe høyere enn SSBs sine data fra 2019. Det kan enten indikere at kjønnsbalansen i kommunestyrene er noe endret som følge av fritak eller permisjoner blant de folkevalgte, eller at noen kommuner har oppgitt feil informasjon. Som følge av både stortingsvalg og regjeringsskifte høsten 2021, var det noen utskiftninger blant folkevalgte i flere fylker. Dette kan ha påvirket sammensetningen i enkelte kommuner og fylker. Avvikene er ikke av større betydning og alle data inkluderes derfor i videre analyser.

Analysene av kvinneandel fordelt på kommunestørrelse viser at det er større variasjon i kvinneandel i små og mellomstore kommuner enn i de store kommunene (jf. Figur 5). Samtidig er gjennomsnittlig kvinneandel lavere i mellomstore kommuner enn i små og store kommuner. Store kommuner har en median kvinneandel på 42 prosent, mens små og mellomstore kommuner har en median kvinneandel på henholdsvis 37 prosent og 38 prosent.

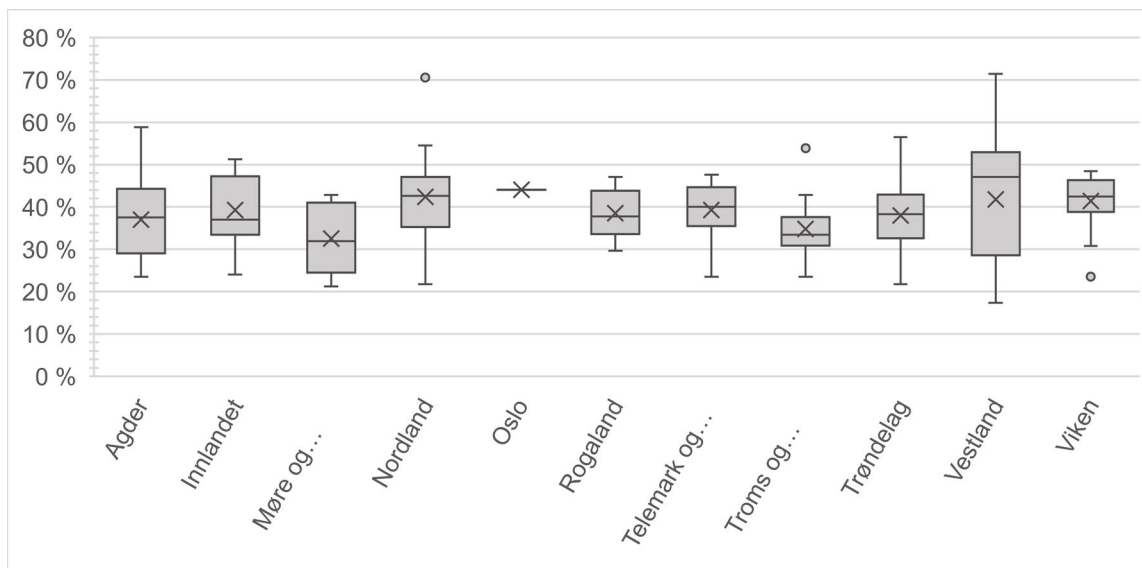
Ved å sammenstille kommunestørrelse og kvinneandel ser vi at mange kommuner uavhengig av størrelse ikke tilfredsstiller intensjonen om 40 prosent representasjon av hvert kjønn. Hele 73 av kommunene har en kvinneandel under 40 prosent, mens to kommuner har mer enn 60 prosent kvinner i kommunestyret. Over halvparten av kommunene har ikke en god kjønnsbalanse blant de folkevalgte.

Tabell 1: Sammenstilling av kommunestørrelse og kvinneandel.

Kvinneandel	Små	Mellomstore	Store
<40 %	29	31	13
40-60 %	25	21	22
>60 %	2	0	0

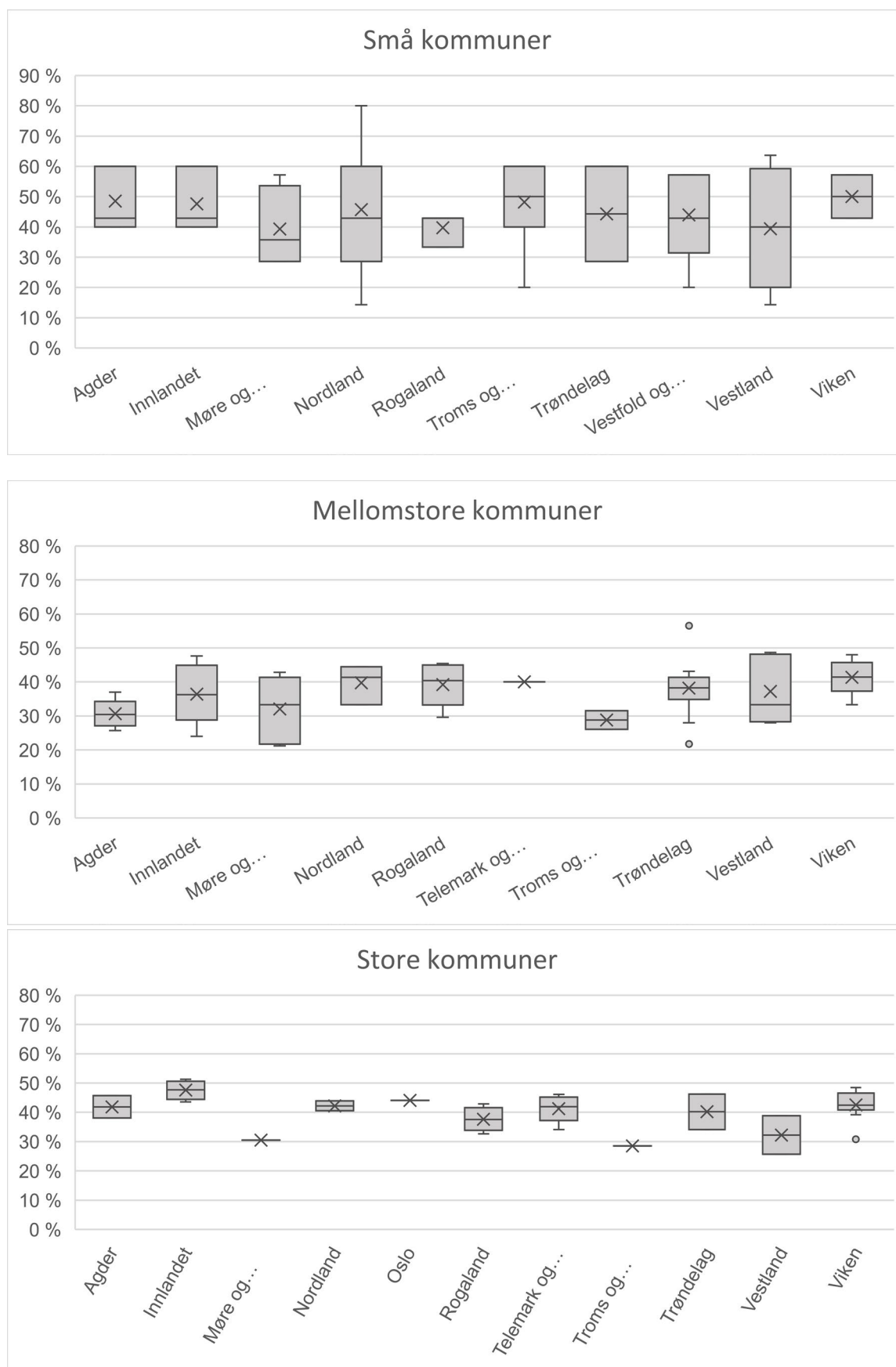
Figur 6: Sammenstilling av kommunestørrelse og kvinneandel.

Figur 7: Kvinneandel i kommunestyre fordelt på fylker uavhengig av kommunestørrelse. Standardavvik 0,091.

Andelen kvinner i kommunestyrene fordelt på fylker, viser at det er relativt store variasjoner mellom kommunene i alle fylkene, med unntak av fylkene Viken og Troms og Finnmark (jf. Figur 7). Møre og Romsdal og Troms og Finnmark kommer ut med lavest median kvinneandel på henholdsvis 32 prosent og 33 prosent. Median kvinneandel i varierer fylkesvis fra 32 prosent til 44 prosent.

Ved å sammenligne kvinneandel i kommunestyrene fordelt på både kommunestørrelse og fylke, ser vi at det er mindre variasjon i kvinneandel i de store kommunene enn i små og mellomstore kommuner (jf. Figur 8). Det er lavest spredning i kvinneandel i små kommuner i Rogaland, og for mellomstore kommuner er det minst variasjon i kvinneandel i kommuner i Troms og Finnmark.

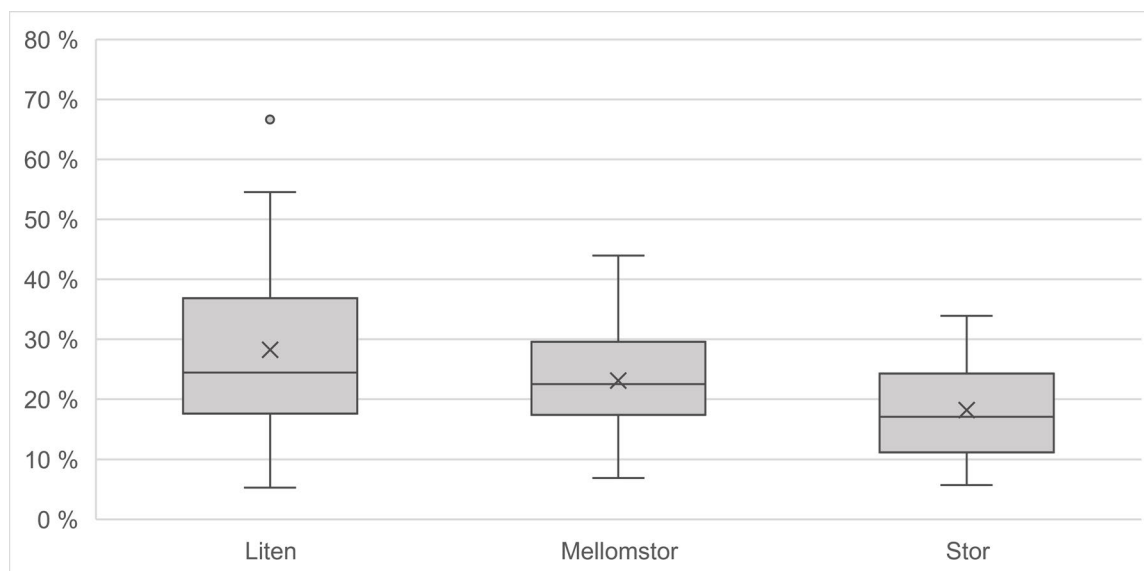

Figur 8: Boksdiagrammene over viser kvinneandel i kommunestyre fordelt etter kommune størrelse og fylke. Standardavvik små kommuner 0,11; Standardavvik mellomstore kommuner 0,08; standardavvik store kommuner 0,06.

ANDEL KOMMUNESTYREREPRERANTER MED BARN UNDER 12 ÅR

Innledningsvis vil vi her understreke at vi i spørreskjemaet etterspurte et anslag av folkevalgte med barn under 12 år. Selvrapporteringen baserer seg derfor på at den som svarer for kommunen har god kjennskap til sine kommunestyrerepresentanter. Dette kan være enklere i små kommuner enn i de store. Noen kommuner har valgt å ikke besvare spørsmålet, da de ikke har denne informasjonen. Det gjelder for en liten kommune, tre mellomstore og fem store kommuner. Dette kan tyde på at dess større kommune, desto mindre oversikt over kommunestyrerepresentantene.

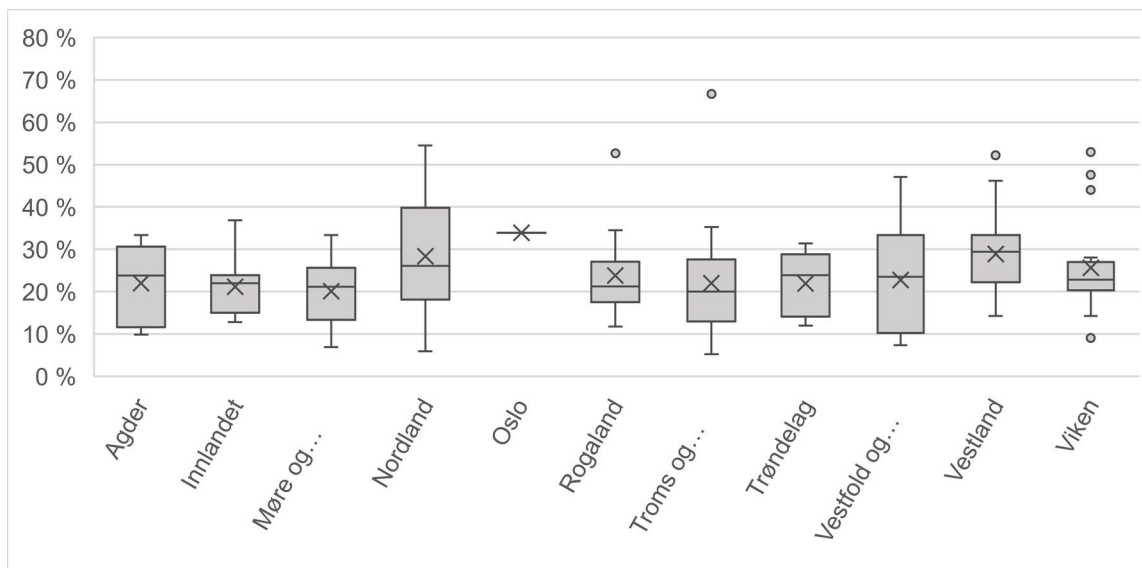
Resultatet baserer seg altså på selvrapportering og et anslag over representanter med barn under 12 år. Dataene knyttet til dette spørsmålet er følgelig ikke uten feilmarginer eller uten kildekritikk. Det er imidlertid interessant at store kommuner har god kvinneandel, men at selvrapporteringen indikerer at de har en betydelig lavere andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år enn i de små og mellomstore kommunene.

Figur 9: Andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år fordelt på kommunestørrelse.

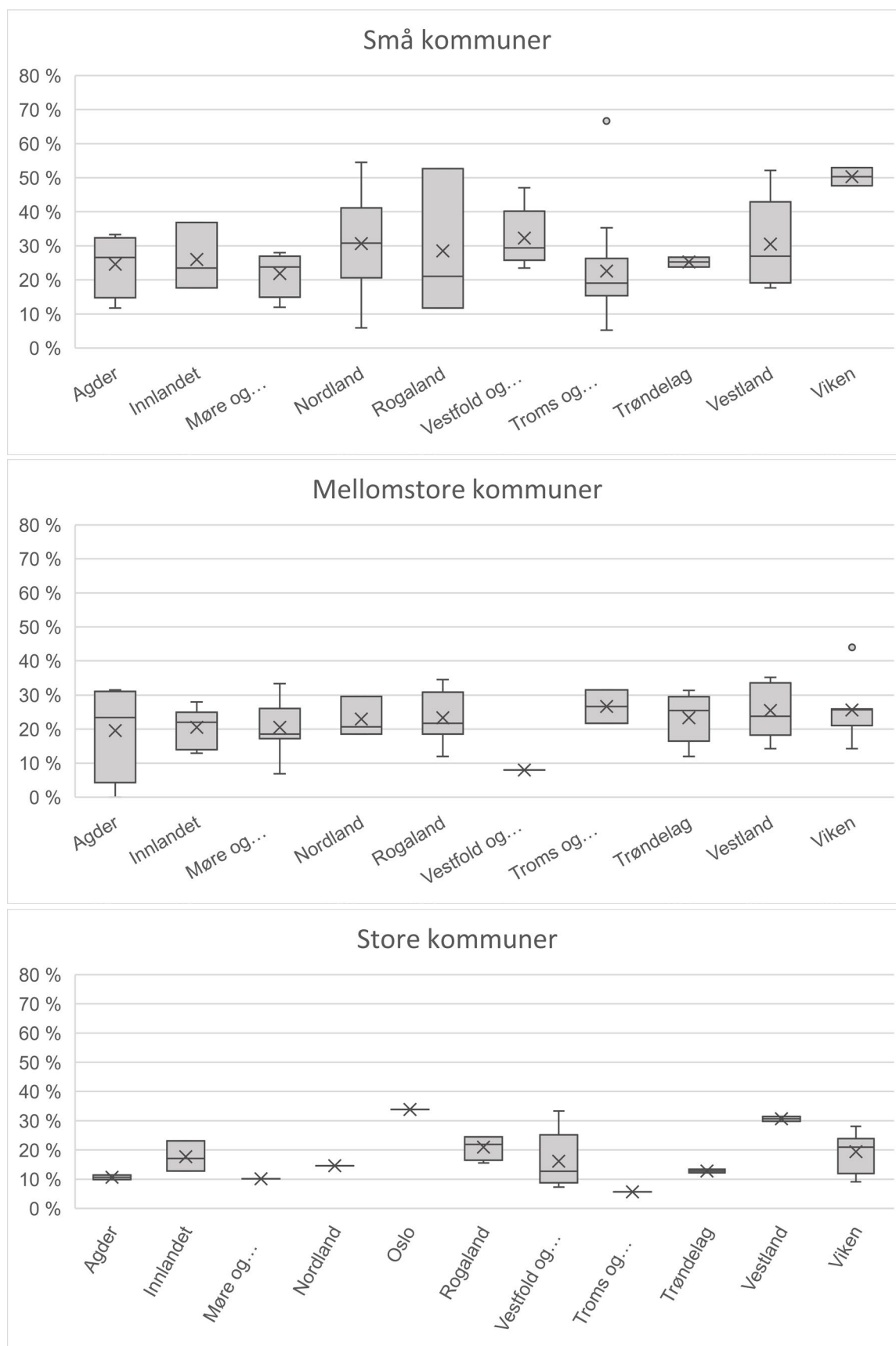
Analysene av andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år fordelt på kommunestørrelse, viser at det er flere representanter med barn under 12 år i små kommuner og færrest de i store kommunene (jf. Figur 9). Median for små og mellomstore kommuner er henholdsvis 24 prosent og 23 prosent, mens median for store kommuner kun er 17 prosent. Gjennomsnittet av andelen kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år er 28 prosent i små kommuner, 23 prosent i de mellomstore kommunene, mens det for store kommuner er på 18 prosent.

Når vi ser fylkesvis på andelen kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år er det ingen klare forskjeller. Det er generelt stor variasjon innad i fylkene, mellom 10 og 40 prosent. Nordland og Vestfold og Telemark har størst variasjon i anslaget småbarnsforeldre i kommunestyret.

Figur 10: Andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år fordelt på fylke.

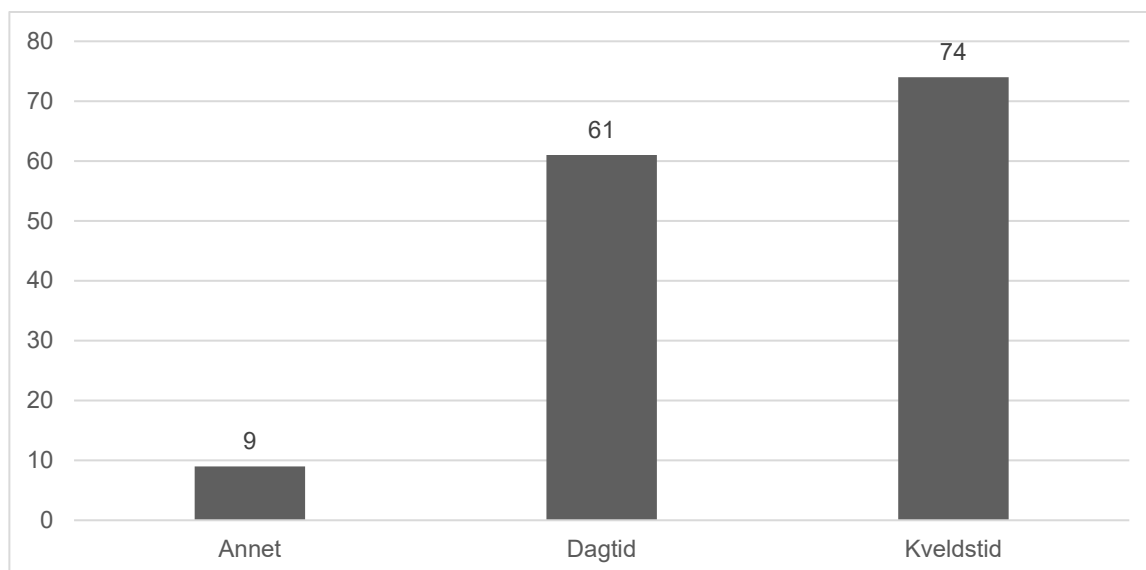
Analysere vi både på kommunestørrelse og fylke, ser vi at andelen kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år varierer stort mellom fylkene for små kommuner. I de mellomstore kommunene er det mindre spredning i anslag småbarnsforeldre blant de folkevalgte. Vi har for få svar fra store kommuner fordelt på fylke til at analysen sier noe spesifikt.

Figur 11: Boksdiagrammene over viser andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år fordelt etter kommunestørrelse og fylke. Standardavvik små kommuner 0,13; Standardavvik mellomstore kommuner 0,08; standardavvik store kommuner 0,08.

MØTETIDSPUNKT

I spørreskjemaet kunne respondentene krysse av for om kommunestyremøtene avholdes på dagtid, kveldstid eller annet. 51 prosent oppgir at de har møter på kveldstid, 42 prosent har svart at møtene avholdes på dagtid og 6 prosent krysset av for annet. Når annet ble valgt, kunne kommunene spesifisere nærmere (jf. Tabell 2).

Figur 12: Oppgitt møtetidspunkt for alle kommuner, antall.

Tabell 2: Informasjon oppgitt ved avkryssing for annet i spørreskjema.

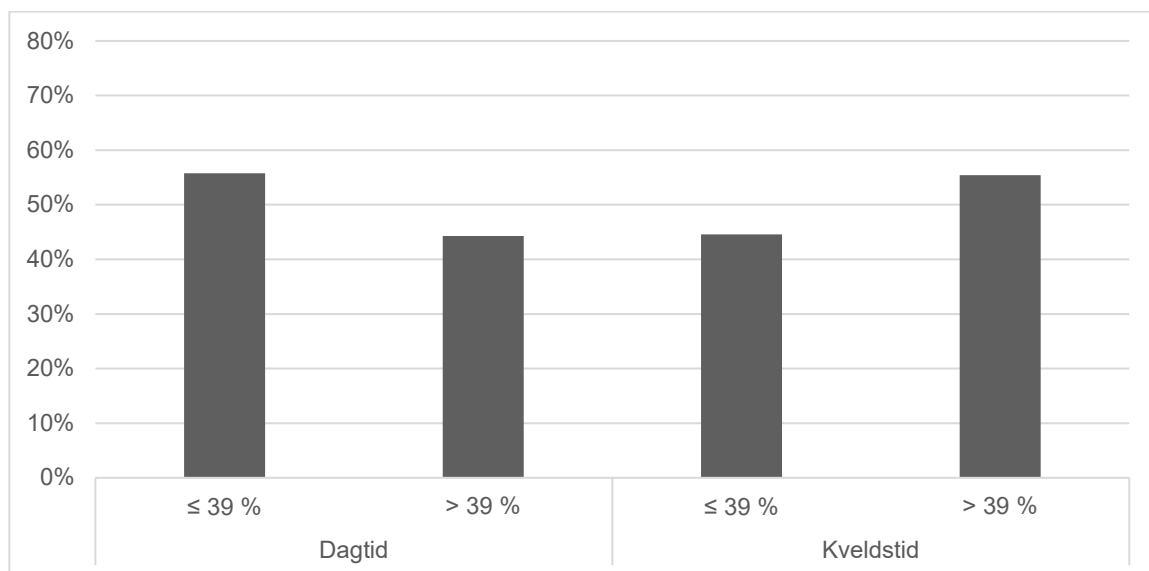
Under annet ble følgende informasjon gitt
14:00
5 møter er på kveldstid fra kl. 17.00. Tre møter i 2022 skal være på dagtid fra kl. 09.00
Annethvert møte er på dag og kveld.
Begge deler
Både dagtid og kveldstid
De fleste på kveldstid, men budsjettmøte på dagtid
Kl. 14-20
Om lag halvparten på dagtid og på kveldstid
Varierer mellom dag og kveld

Lengden på kommunestyremøtene varierer fra 2-12 timer avhengig av mengde saker. Som en kommune kommenterte; *«lengde avhenger av saksmengde, temamøter, eksterne gjester, tale-trengte politikere, så det er litt vanskelig å svare på»*. Gjennomsnittlig møtelengde for alle kommunene er 4,5 time. Møter på dagtid er gjennomgående lengre enn kveldsmøtene. Gjennomsnittlig møtelengde for dagmøter er 5,4 timer, mens møter avholdt på kveldstid i gjennomsnittlig varer 3,8 timer.

I analysene nedenfor er kvinneandel fordelt på møtetidspunkt. Kvinneandelen er oppgitt for lavere eller lik gjennomsnittet på 39 prosent, samt høyere kvinneandel enn gjennomsnittet fordelt (jf. Tabell 3 og Figur 13). Sammenstillingen viser at møter på dagtid i noe større grad gjennomføres i kommuner med kvinneandel lik eller lavere enn gjennomsnittet. I kommuner med kvinneandel over gjennomsnittet oftere har kveldsmøter for kommunestyret.

Tabell 3: Kvinneandel høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunkt, dagtid og kveldstid. Gjennomsnitt for kvinneandel i kommunene er 39 prosent.

		Andel	Totalt	Antall
Dagtid	≤ 39 %	56 %	61	34
	> 39 %	44 %	61	27
Kveldstid	≤ 39 %	45 %	74	33
	> 39 %	55 %	74	41

Figur 13: Diagrammet viser kvinneandel høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunkt, dagtid og kveldstid.

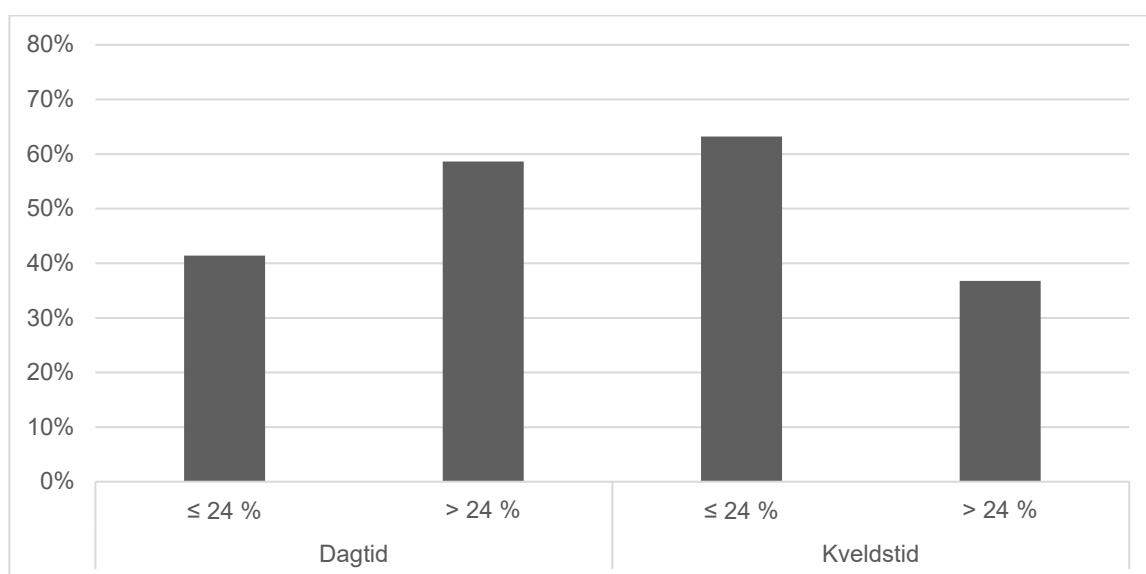
For analysen av andelen kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år er alle kommuner som har svart 0 tatt ut. Begrunnelsen for dette er at noen kommuner har skrevet i kommentarfeltet at de bevisst har satt 0 på spørsmålet, da de ikke ønsket å besvare spørsmålet eller at de ikke har denne informasjonen. Kategorien annet er også tatt ut.

I analysene nedenfor er andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år lavere eller lik gjennomsnittet på 24 prosent, samt høyere enn gjennomsnittet, fordelt på møtetidspunkt (jf. Tabell 4 og Figur 14). Sammenstillingen viser at møter på dagtid i større grad gjennomføres i

kommuner med andelen småbarnsforeldre over gjennomsnittet. Kommuner med lavere eller lik gjennomsnittlig andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år har flest kveldsmøter.

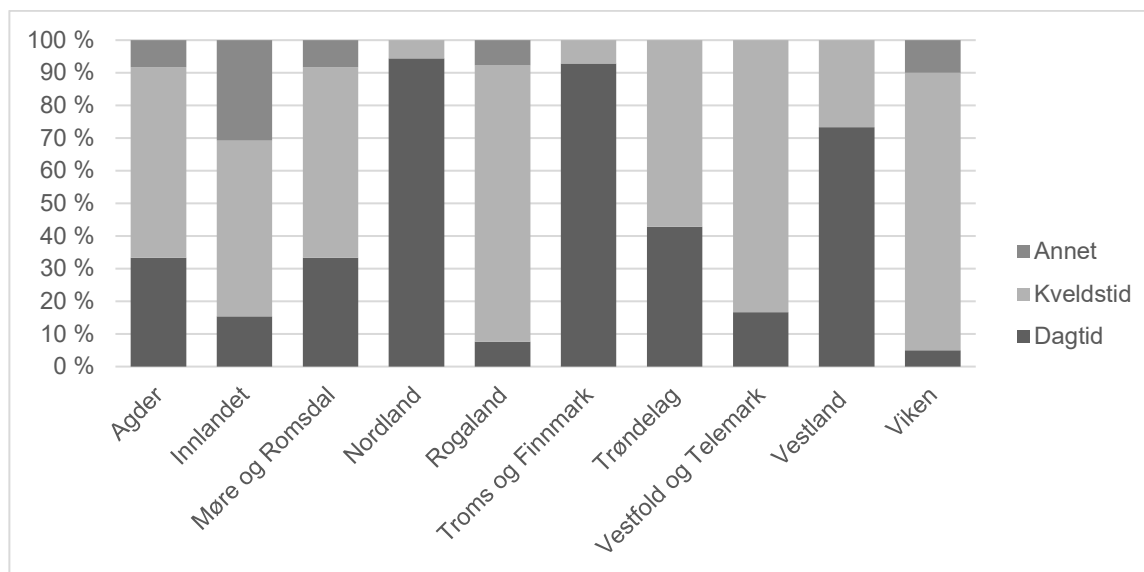
Tabell 4: Andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunktene dagtid og kveldstid. Gjennomsnitt for andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år i kommunene er 24 prosent.

		Andel	Totalt	Antall
Dagtid	≤ 24 %	41 %	58	24
	> 24 %	59 %	58	34
Kveldstid	≤ 24 %	63 %	68	43
	> 24 %	37 %	68	25

Figur 14: Diagrammet viser andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunktene dagtid og kveldstid.

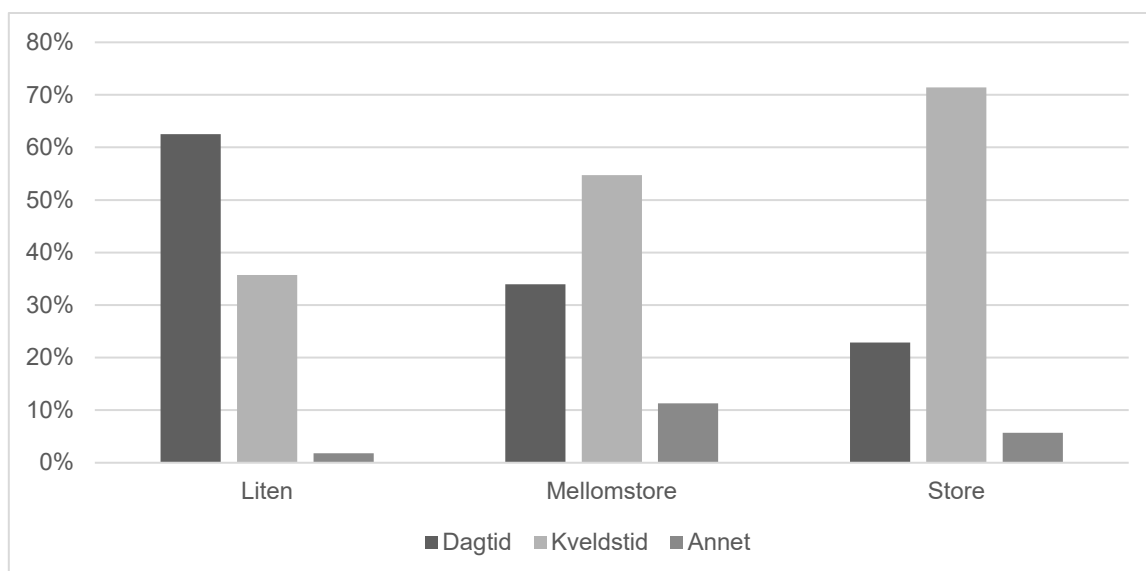
Analysen av møtetidspunkt fordelt på fylke (jf. Figur 15) viser at fylkestilhørighet har mye å si for møtetidspunkt. Det ser ut til å være sterke tradisjoner i de ulike fylkene for hvilket møtetidspunkt kommunene har. I Nord-Norge og til dels Vestland gjennomføres kommunestyremøtene, med enkelte unntak, på dagtid. På Østlandet, i Agder og Rogaland er kommunestyremøtene hovedsakelig på kveldstid. Innlandet skiller seg ut ved at flere kommuner har andre løsninger, der de for eksempel veksler mellom dag- og kveldsmøter annenhver gang. Noen få kommuner gjennomfører kommunestyremøtene midt på dagen, fra kl.14:00-20:00. Dette gjelder enkelte kommuner i Rogaland samt i Møre og Romsdal.

Figur 15: Møtetidspunkt fordelt på fylke.

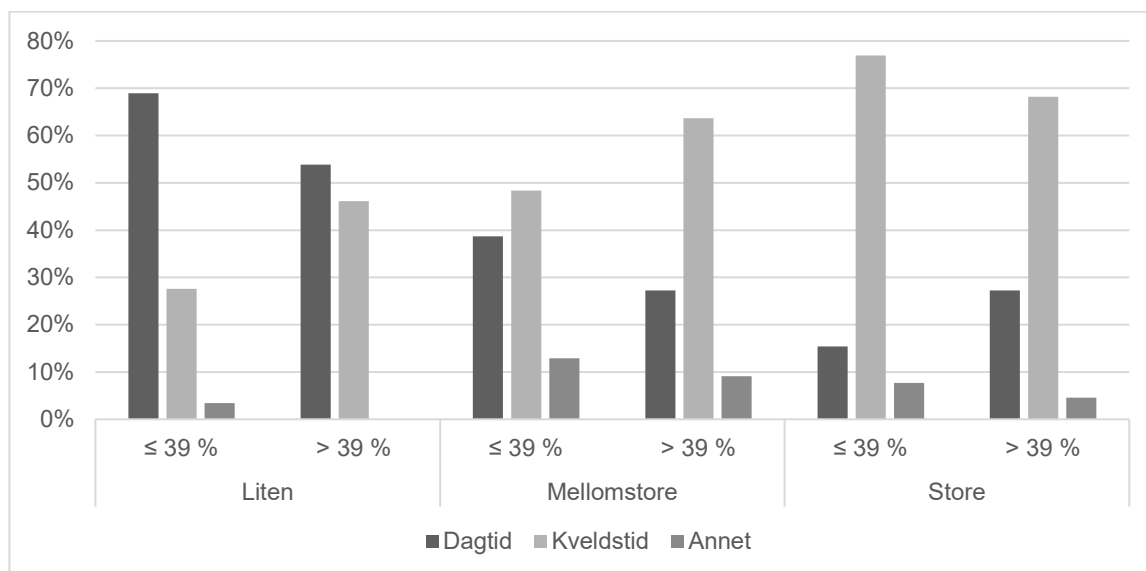
Når vi analyserer møtetidspunkt fordelt på kommunestørrelse, ser vi at små kommuner i større grad gjennomfører kommunestyremøter på dagtid enn de mellomstore og store kommunene (jf. Figur 16). Dette må sees i sammenheng med at kommunene i Nord-Norge i stor grad har dagmøter, og de i all hovedsak er gruppert som små kommuner. Resultatene viser imidlertid at det er sammenfall mellom kommunestørrelse og møtetidspunkt. Store kommuner har i stor grad kommunestyremøter på kveldstid, mens små kommuner oftere har dagmøter.

Det er være flere årsaker til dette. Vi har mange kommuner som kategoriseres som små i folketall, men har stort geografisk område. Befolkningmessig små kommuner kan ha færre representanter i kommunestyret. Dermed har de lavere kostnad til godtgjøring enn i kommuner med flere folkevalgte. Mange små kommuner har også få eller ingen utvalg og komiteer, og sjeldnere frekvens på avvikling av kommunestyremøter, slik at det er få og lange møter hvor mange saker behandles. For kommuner i Nord-Norge og på Vestlandet er det også lange avstander, noe som trolig påvirker valget av dagtid som foretrukket møtetidspunkt.

Figur 16: Møtetidspunkt fordelt på kommunestørrelse.

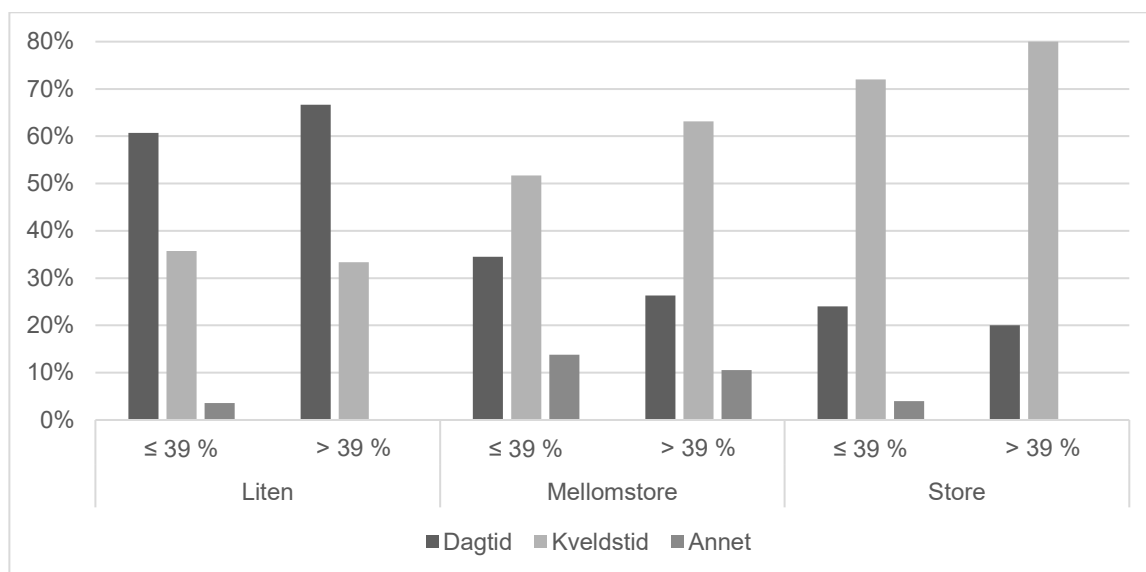
Trivariat analyse, hvor vi analyserer møtetidspunkt opp mot kvinneandel og kommunestørrelse, viser at små kommuner med kvinneandel lavere eller lik gjennomsnittet i stor grad har møter på dagtid. I store kommuner med kvinneandel over gjennomsnittet gjennomføres imidlertid møtene i stor grad på kveldstid.

Figur 17: Møtetidspunkt fordelt på kvinneandel og kommunestørrelse.

Trivariat analyse, hvor vi analyserer møtetidspunkt opp mot andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år, viser at uavhengig av andelen småbarnsforeldre er det flest møter på

dagtid i de små kommunene, og flest kveldsmøter i store. I de mellomstore kommuner er det større variasjon i møtetidspunkt for kommunestyremøter.

Figur 18: Møtetidspunkt fordelt på andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år og kommunestørrelse.

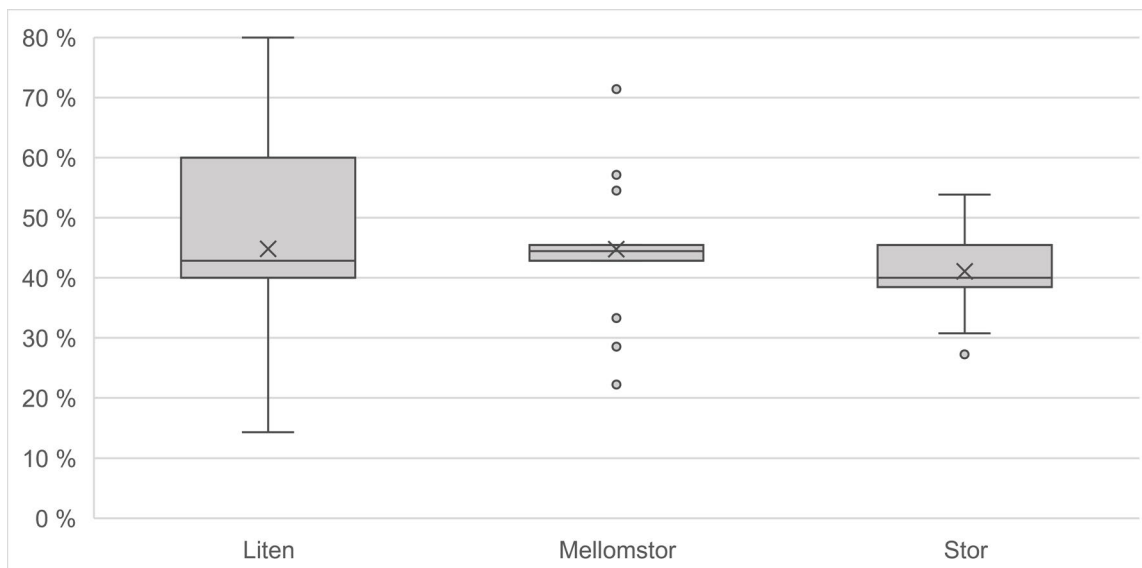
FORMANNSKAP

Ved analyse av formannskap er kommunene sortert på tilsvarende måte som for kommunestyre, slik at resultatene enklere kan sammenlignes og letes opp. Resultatene er basert på 141 kommuner som har besvart denne delen av undersøkelsen. Totalen er følgelig noe lavere enn for kommunestyre, da kommuner med parlamentarisk styringsmodell ikke er kompatibel med formannskapsmodellen. Disse kommunene har svart blankt i denne delen, og er derfor sortert ut.

KVINNEANDEL I FORMANNSKAPENE

Andelen kvinner i formannskap ble 44 prosent på landsbasis etter kommunevalget i 2019 (Regjeringen 2022). I vår kartlegging er gjennomsnittlig kvinneandel i formannskap også på 44 prosent.

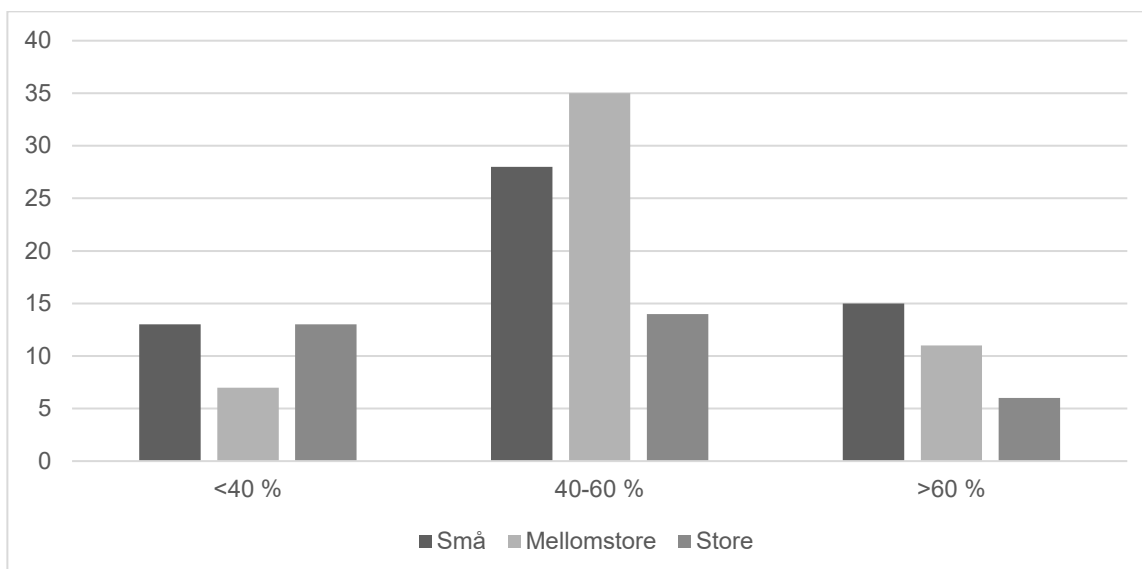
Analysene av kvinneandel fordelt på kommunestørrelse viser at det er større variasjon i de små enn i mellomstore og store kommuner (jf. Figur 19). Medianen for små og mellomstore kommuner er tilnærmet lik på henholdsvis 43 og 44 prosent, mens median for store kommuner er 40 prosent. Gjennomsnittet er 45 prosent i både små og mellomstore kommuner, mens det for store kommuner er 41 prosent.

Figur 19: Kvinneandel i formannskap etter kommunestørrelse.

Tabell 5: Sammenstilling av kommunestørrelse og kvinneandel i formannskap.

Kvinneandel	Små	Mellomstore	Store
<40 %	13	7	13
40-60 %	28	35	14
>60 %	15	11	6

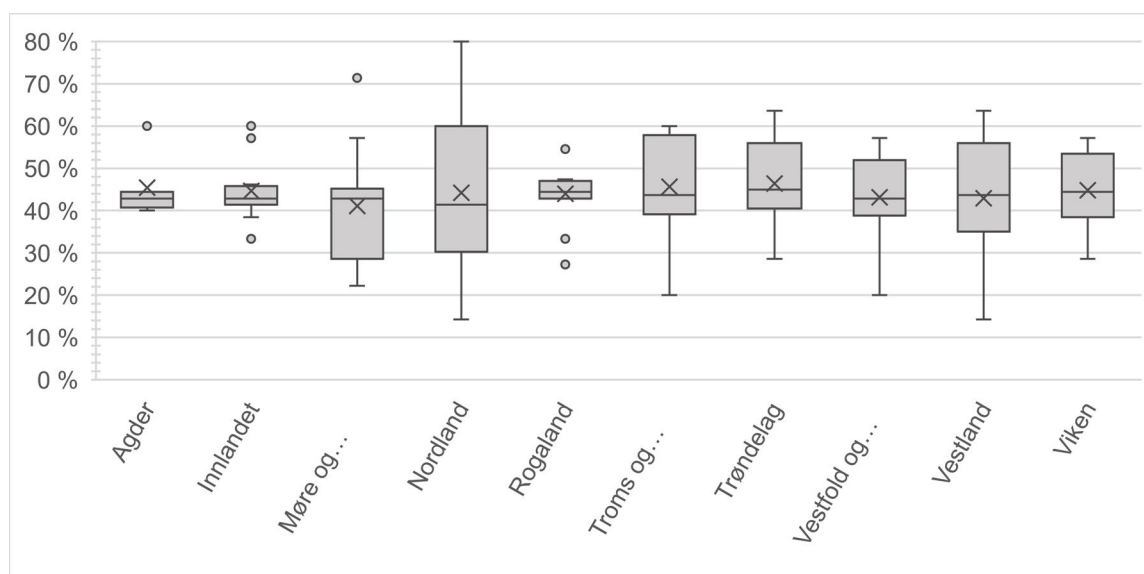

Figur 20: Sammenstilling av kommunestørrelse og kvinneandel i formannskap.

Ved å sammenstille kommunestørrelse og kvinneandel ser vi at mange kommunene ikke oppnår 40 prosent representasjon av begge kjønn. En del kommuner har følgelig et forbedrings-

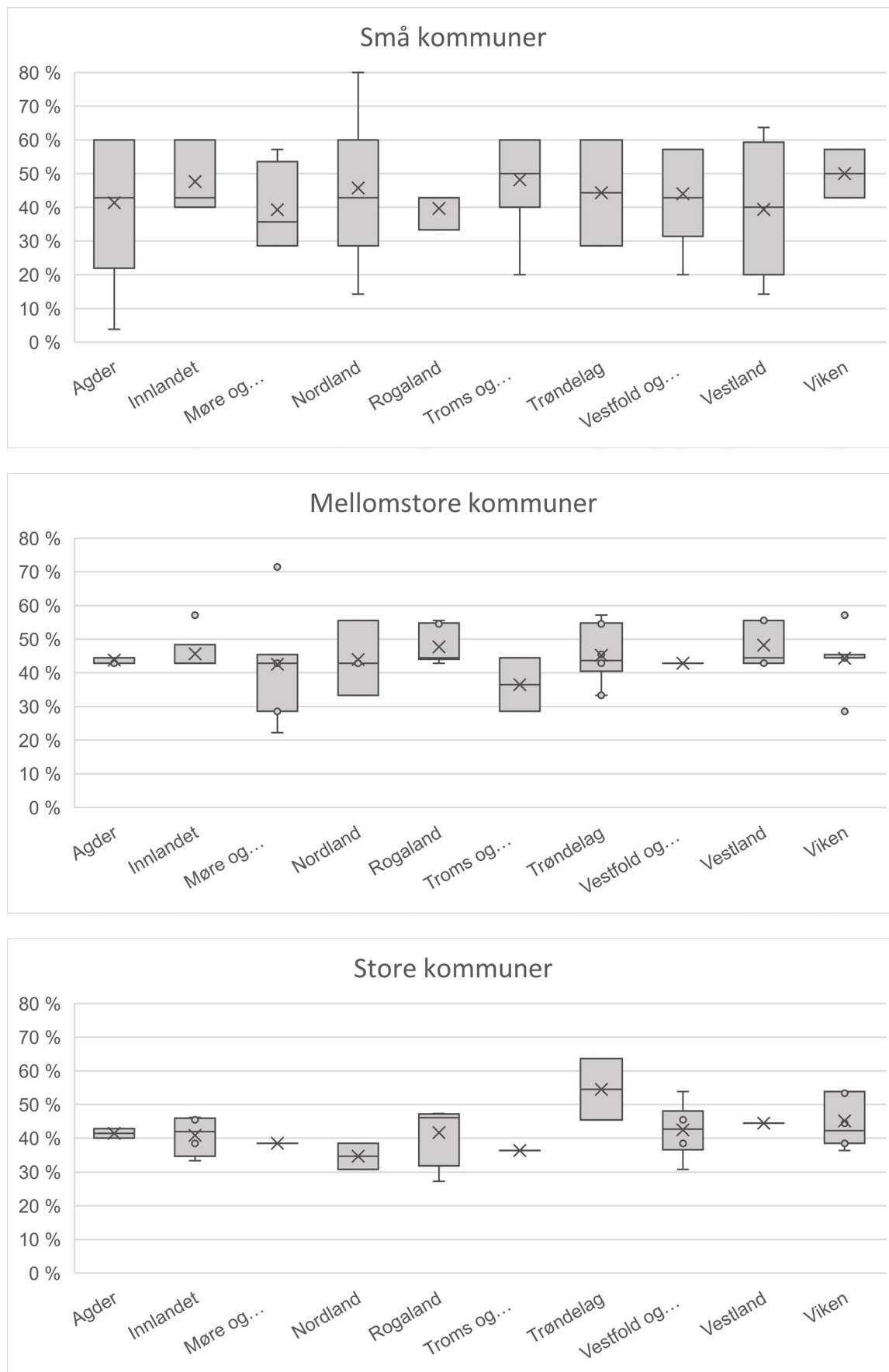
potensial for å innfri kjønnsbalanse. Likevel er det bedre kjønnsbalanse i formannskap enn kjønns sammensetningen i kommunestyrene skulle tilsi.

Andelen kvinner i formannskap fordelt på fylker viser at det er relativt store variasjoner mellom kommunene i hvert av fylkene, med unntak av fylkene Agder, Innlandet og Rogaland (jf. Figur 21). Alle fylkene har en median mellom 41 og 46 prosent. Formannskapene har gjennomgående en bedre kvinneandel enn i kommunestyrene. Det er noen kommuner som skiller seg ut, for eksempel én kommune i Møre og Romsdal med 71 prosent kvinneandel i formannskapet.

Figur 21: Kvinneandel i formannskapene fordelt på fylke.

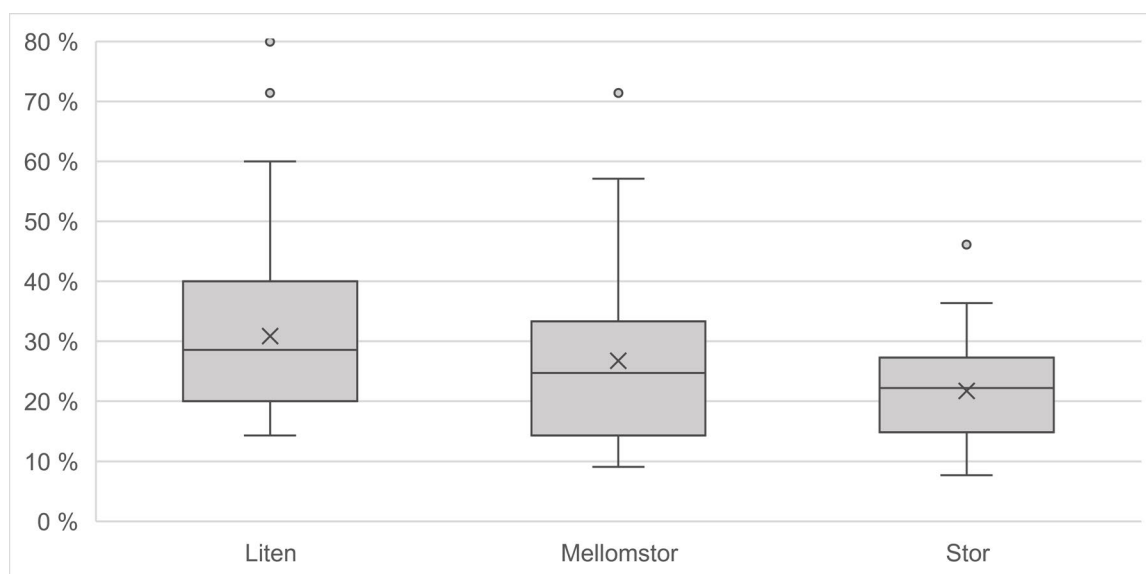
Ved å sammenligne kvinneandel i formannskap fordelt på både kommunestørrelse og fylke, ser vi at variasjonen i kvinneandel er mindre i mellomstore og store kommuner enn i små (jf. Figur 22). Unntaket her er Rogaland, som har liten variasjon, mellom 33 og 40 prosent, i kvinneandel. I Agder og Vestland er det størst variasjon i kvinneandel; henholdsvis mellom 22 og 60 prosent i Agder og fra 20 til 59 prosent i Vestland. Gjennomsnittlig kvinneandel i formannskap i små kommuner er 45 prosent, 45,6 prosent i mellomstore og i de store kommunene er gjennomsnittet 44,3 prosent.

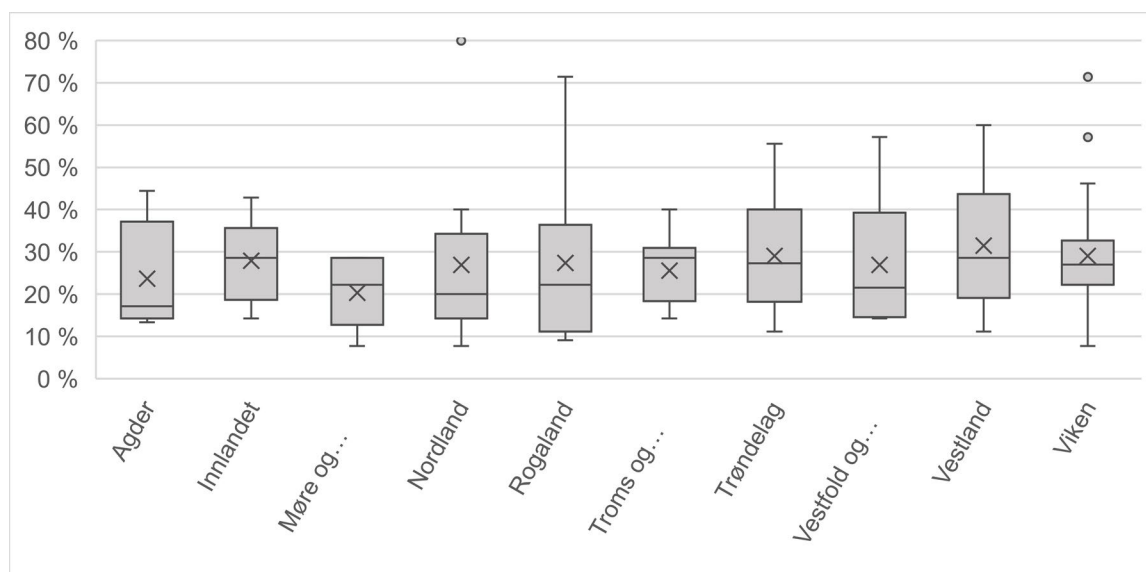
Figur 22: Boksdiagrammene over viser kvinneandel i formannskap fordelt på kommunestørrelse og fylke. Standardavvik små kommuner 0,16; Standardavvik mellomstore kommuner 0,08; standardavvik store kommuner 0,08.

ANDEL FORMANNSKAPSREPRESENTANTER MED BARN UNDER 12 ÅR

Analysene av andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år fordelt på kommune-størrelse viser at det er størst andel i små kommuner og færrest i store kommuner (jf. Figur 23). Her er median 29 for små kommuner, mens det for mellomstore kommuner 25 og 22 for de store. Hvis vi ser på gjennomsnittet for småbarnsforeldre blant formannskapsrepresentanter, ser vi at det er 23,7 prosent i små kommuner. For mellomstore kommuner er gjennomsnittet 21,2 prosent, mens det bare er på 15,5 i de store kommunene. Median for andel representanter med barn under 12 år er følgelig høyere i formannskap enn i kommunestyre, men gjennomsnittet er lavere for formannskap enn kommunestyre.

Figur 23: Andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år fordelt på kommunestørrelse.

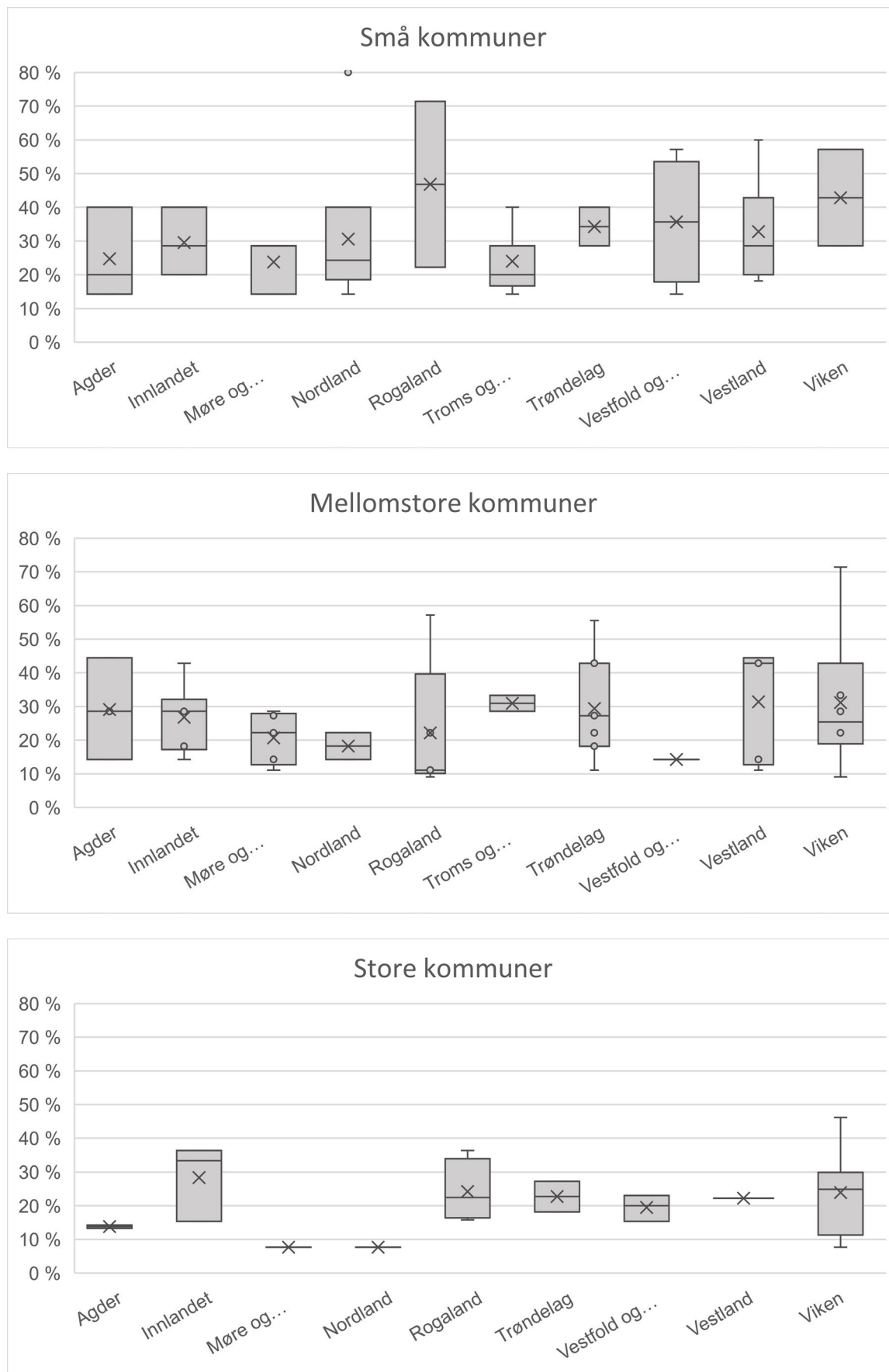

Figur 24: Andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år fordelt på fylke.

Vi poengterer igjen at spørreundersøkelsen baserer seg på selvrapportering, og dataene knyttet til dette spørsmålet følgelig ikke er uten feilmarginer eller kildekritikk. Det er imidlertid færre representanter i formannskap enn i kommunestyre, og det er sannsynlig at den som besvarte spørreundersøkelsen har bedre kjennskap til de folkevalgte i formannskapet enn alle representantene i kommunestyret. I gjennomsnitt har 27,2 prosent av alle formannskapsrepresentanter barn under 12 år, mens median er 25. Andelen småbarnsforeldre er imidlertid gjennomsnittlig høyere for formannskap enn kommunestyre.

Fordelingen av andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år fordelt på fylke gir ingen tydelige forskjeller (jf. Figur 24). Det er generelt stor variasjon innad i fylkene, og andelen småbarnsforeldre i formannskapet varierer mellom 11 og 44 prosent.

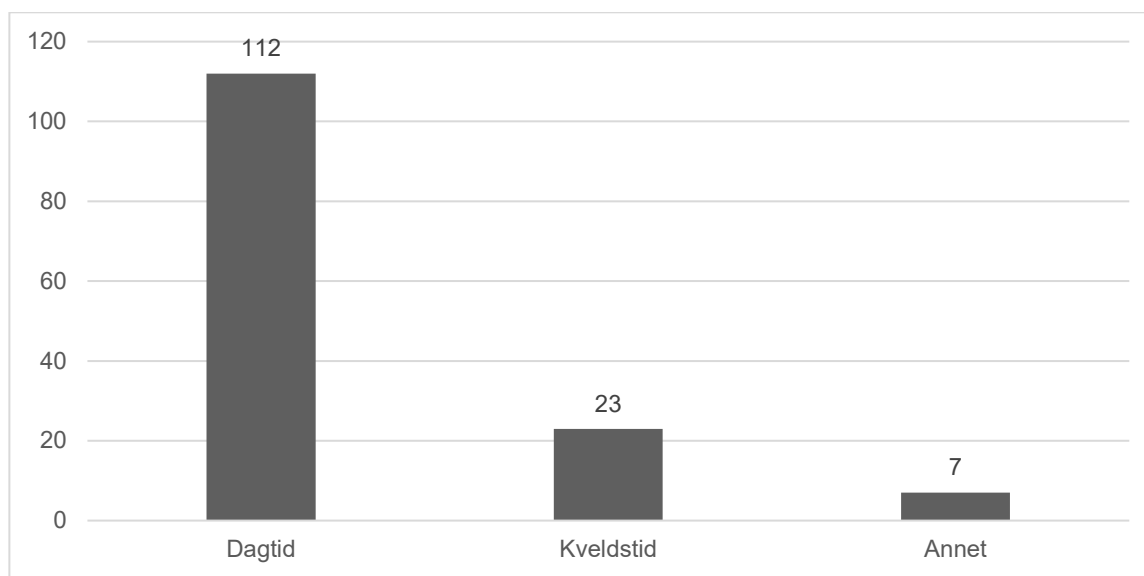
Ser vi på både kommunestørrelse og fylke, varierer andelen formannskapsrepresentanter med barn under 12 år fortsatt stort mellom fylkene, uansett kommunestørrelse (Figur 25).

Figur 25: Andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år fordelt på kommunestørrelse og fylke.

MØTETIDSPUNKT

I spørreskjemaet kunne respondentene krysse av for om formannskapsmøter blir avholdt på dagtid, kveldstid eller annet. 78,9 prosent oppgir at de har møter på dagtid, 16,2 prosent oppgir at møtene er på kveldstid og 4,9 prosent oppgir annet. Under annet kunne de spesifisere nærmere (jf. Tabell 6). Det er følgelig en klar overvekt av formannskapsmøter som gjennomføres på dagtid.

Figur 26: Oppgitt møtetidspunkt for formannskap i alle kommuner.

Tabell 6: Informasjon avgitt ved avkryssing på annet i spørreskjema.

Under annet ble følgende informasjon gitt
Mest dagtid, som regel 2-3 møter på kveldstid
Ettermiddag
2 heldagsmøter. Resten kveldsmøter fra 18.30
Ettermiddag
Både dagtid og kveldstid, ca. annethvert møte starter kl. 14.00 og 18.00.
Ettermiddag
Møtestart kl. 14.00 og utover ettermiddag/kveld

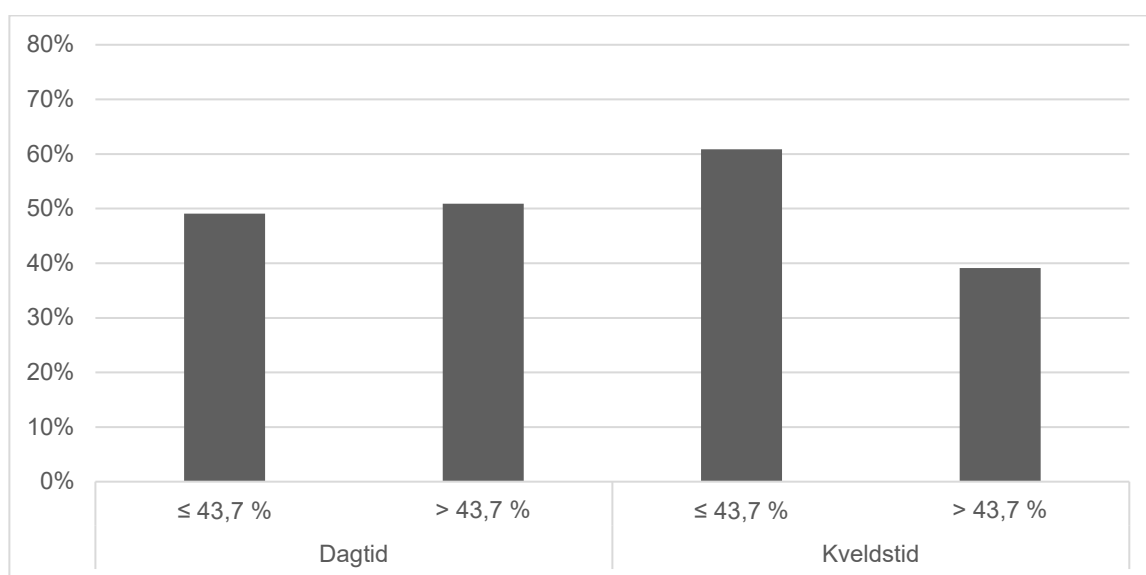
Varigheten på formannskapsmøtene varierer fra 2-8,5 time, der gjennomsnittlig møtelengde er 4,2 timer. Gjennomsnittlig møtelengde for dagmøter er 4,4 timer, mens møter på kveldstid i gjennomsnitt varer 3,4 timer. Formannskapsmøtene er følgelig kortere enn kommunestyremøtene.

I analysene nedenfor er kvinneandel fordelt på møtetidspunkt. Variabelen kvinneandel oppgis som lavere eller lik gjennomsnittet på 44 prosent, samt høyere enn gjennomsnittet (jf. Tabell 7

og Figur 27). Sammenstillingen viser at kvinneandelen ikke ser ut til å ha noe å si for kommuner som har formannskapsmøter på dagtid. I kommuner der formannskapsmøtene holdes på kveldstid, ser vi litt flere av de med kvinneandel under landsgjennomsnittet.

Tabell 7: Kvinneandel høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunkt, dagtid og kveldstid. Gjennomsnitt for kvinneandel i kommunene er 43,7 prosent.

		Andel	Totalt	Antall
Dagtid	≤ 44 %	49 %	112	55
	> 44 %	51 %	112	57
Kveldstid	≤ 44 %	61 %	23	14
	> 44 %	39 %	23	9

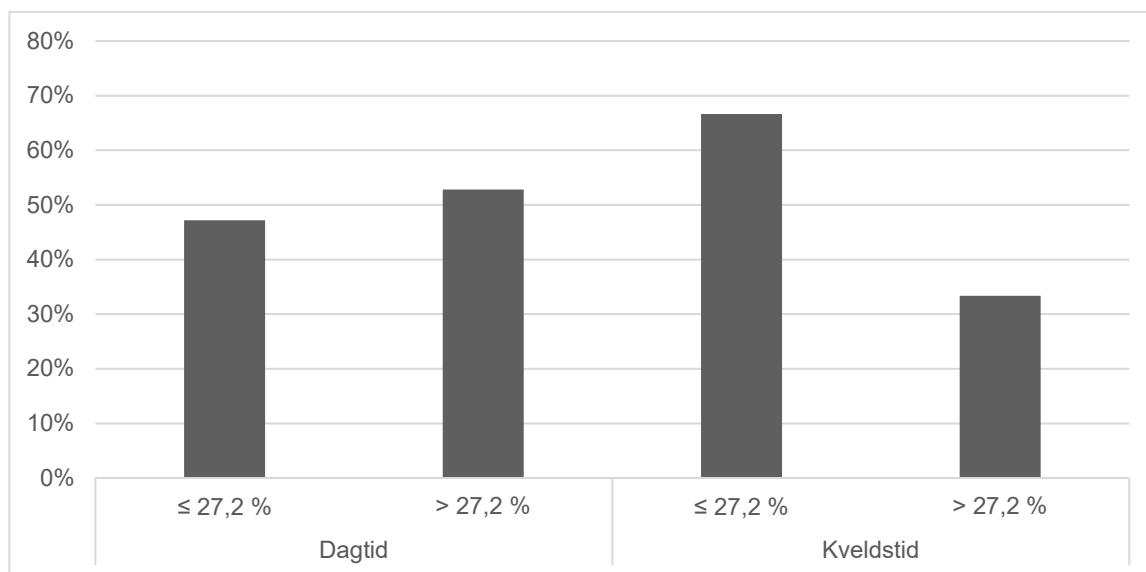
Figur 27: Diagrammet viser kvinneandel høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunkt, dagtid og kveldstid

I analysen av andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år er alle kommuner som har svart 0 tatt ut, tilsvarende som ved analysene av kommunestyremøter.

I presentasjonen nedenfor er andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år lavere eller lik gjennomsnittet på 27,2 prosent, samt høyere enn gjennomsnittet fordelt på møtetidspunkt dag og kveld (jf. Tabell 8 og Figur 28). Sammenstillingen viser at det for møter på dagtid er relativt liten forskjell om formannskapene har over eller under gjennomsnittlig andel småbarnsforeldre. For kveldsmøter ser vi imidlertid at 67 prosent av kommunene har en andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år som er lavere enn gjennomsnittet.

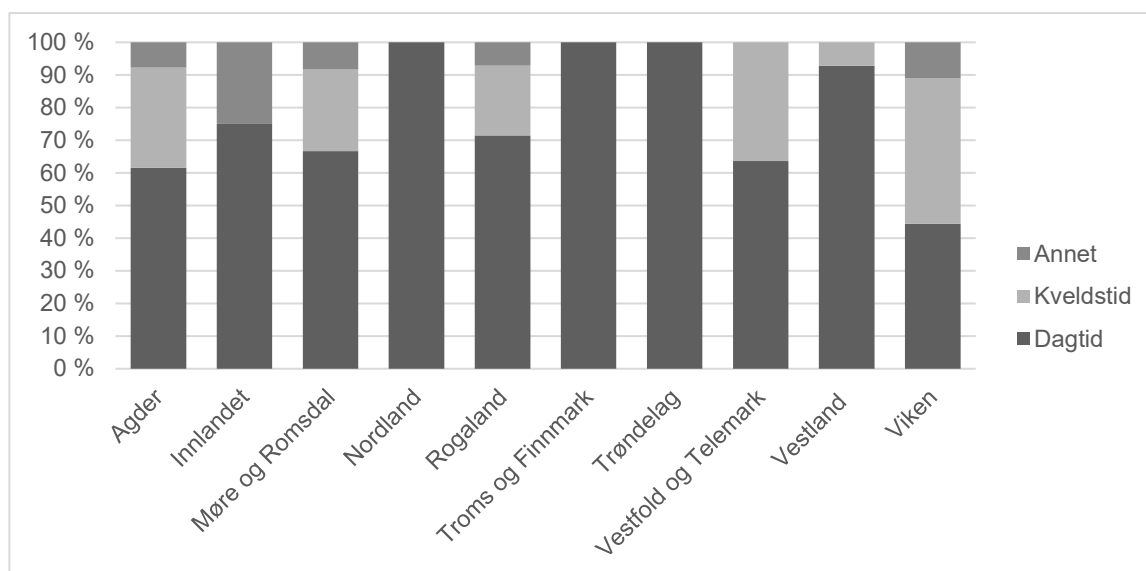
Tabell 8: Andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunkt, dagtid og kveldstid. Gjennomsnitt for andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år i kommunene er 27,2 prosent.

		Andel	Totalt	Antall
Dagtid	≤ 27,2 %	47 %	89	42
	> 27,2 %	53 %	89	47
Kveldstid	≤ 27,2 %	67 %	15	10
	> 27,2 %	33 %	15	5

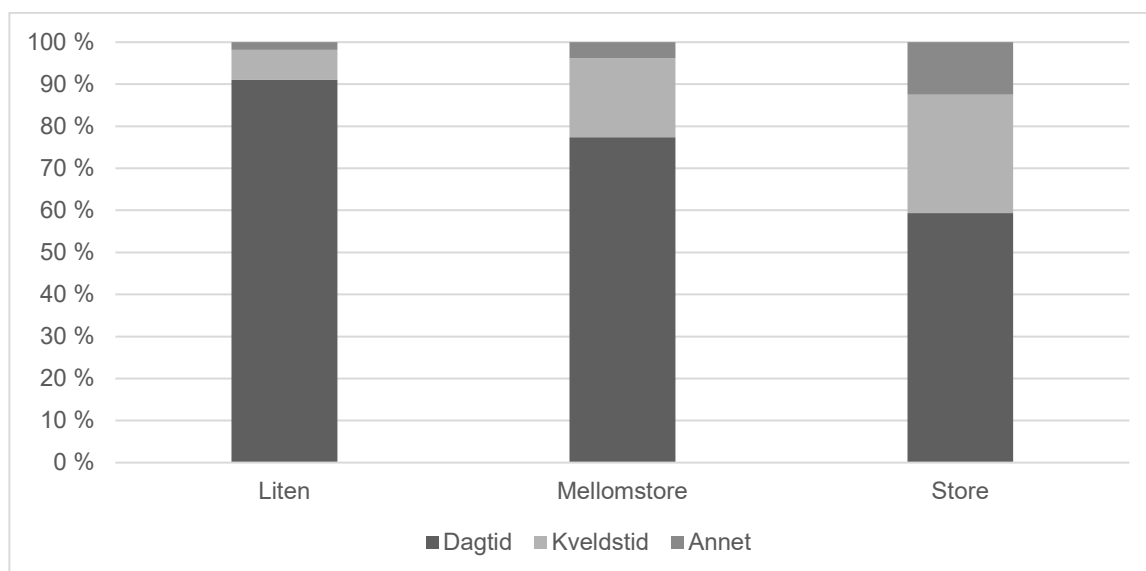
Figur 28: Diagrammet viser andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år høyere enn gjennomsnittet (>) og lavere enn og lik gjennomsnittet (≤) fordelt på møtetidspunkt, dagtid og kveldstid.

Analysen av møtetidspunkt for formannskap fordelt på fylke (jf. Figur 29) viser at møtene stort sett gjennomføres på dagtid. Noen fylker skiller seg imidlertid ut. I Viken gjennomføres det like mange møter på dagtid som kveldstid. Også i Agder, Vestfold og Telemark, Møre og Romsdal og Rogaland gjennomføres det noen formannskapsmøter på kveldstid. Kommuner fra Nordland, Trøndelag og Troms og Finnmark, som har deltatt i undersøkelsen, har derimot kun møter på dagtid. Innlandet skiller seg også noe ut ved at 25 prosent av kommunene har oppgitt annet møtetidspunkt. Som for møtetidspunkt for kommunestyremøter, ser det også her ut til at fylkestilhørighet er avgjørende for valg av møtetidspunkt. Dagmøter er riktignok mer vanlig for formannskap enn kommunestyre.

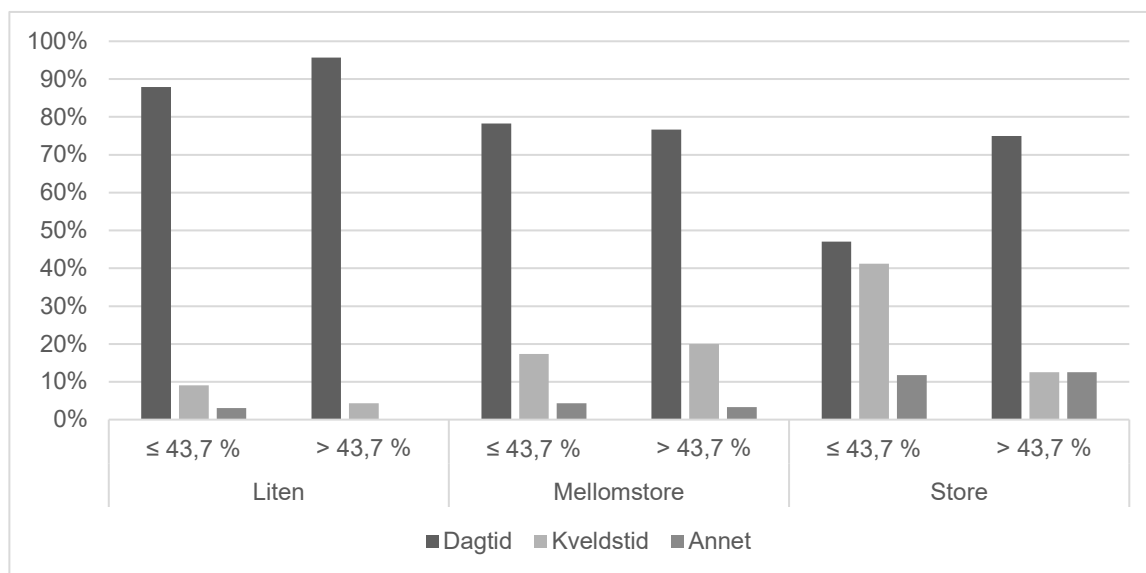
Figur 29: Møtetidspunkt for formannskap fordelt på fylke.

Når vi ser på møtetidspunkt for formannskap fordelt på kommunestørrelse, er det tydelig at små kommuner i stor grad gjennomfører møter på dagtid (jf. Figur 30). I mellomstore og store kommuner er det flere kveldsmøter og andre løsninger. Annet er her spesifisert som at annethvert møte avholdes på dagtid og kveldstid, kommunen har formannskapsmøter på ettermiddagen, eller i kombinasjon med noen heldagsmøter i forbindelse med store saker som budsjettbehandling (jf. Tabell 6).

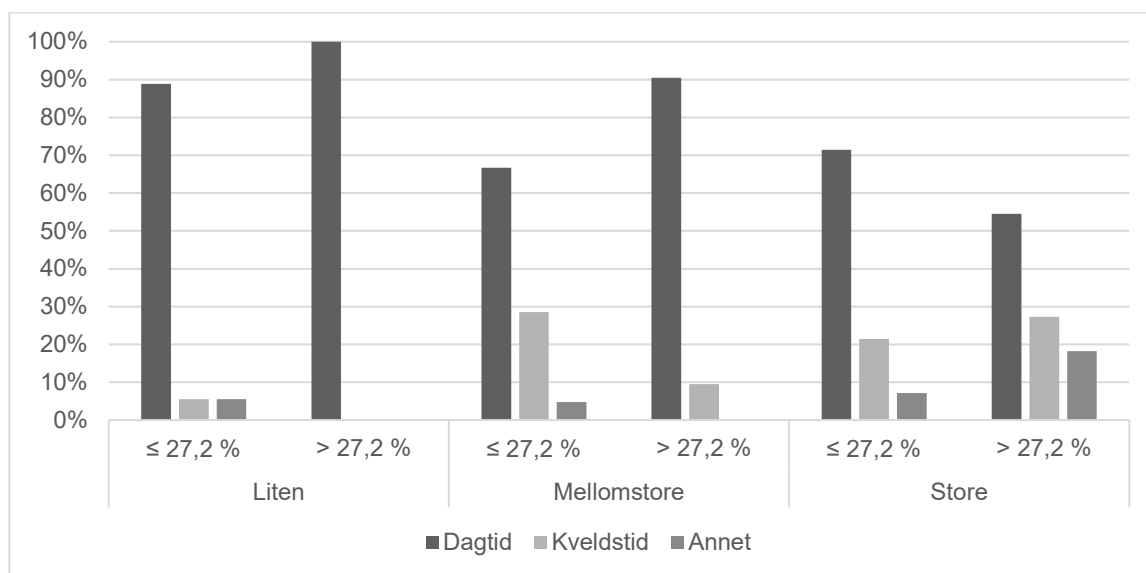

Figur 30: Møtetidspunkt fordelt etter kommunestørrelse.

Trivariat analyse, hvor vi analyserer møtetidspunkt for formannskap opp mot kvinneandel og kommunestørrelse, viser at små kommuner i stor grad har møter på dagtid. Dette uavhengig av kvinneandel. Resultatet er relativt likt for mellomstore kommuner, med noe mer bruk av kveldsmøter, men ingen spesiell forskjell for kvinneandel. For store kommuner derimot, ser vi at kommuner med lavere kvinneandel enn gjennomsnittet har betydelig mer bruk av kveldsmøter, enn i de kommunene hvor kvinneandelen er høyere enn gjennomsnittet.

Figur 31: Møtetidspunkt for formannskap fordelt på kvinneandel og kommunestørrelse.

Figur 32: Møtetidspunkt fordelt på andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år og kommunestørrelse.

Trivariat analyse, hvor vi analyserer møtetidspunkt opp mot andel formannskapsrepresentanter med barn under 12 år, viser at uavhengig av andelen barn gjennomføres formannskapsmøtene i hovedsak på dagtid i små kommunene. I mellomstore kommuner er det noe høyere andel med

barn i formannskap der møter gjennomføres på dagtid. I de store kommunene er det større variasjon, og vi ser at de kommunene med høyere andel barn under 12 år enn gjennomsnittet oftere tar i bruk andre løsninger enn bare møter på dag eller kveld. Uansett andel småbarnsforeldre og kommunestørrelse gjennomføres det flest dagmøter i formannskap.

UTVALG OG KOMITEER

I henhold til KommuneLOven § 5-7 og § 5-9, jf. § 5-1 kan kommuner opprette politiske utvalg og komiteer med bestemte oppgaver og ansvar. Komiteene er bare saksforberedende, og har ikke myndighet til å treffe avgjørelser, mens utvalg kan få tildelt vedtaksmyndighet. Store og mellomstore kommuner har oftere flere utvalg eller komiteer. Antall komiteer og utvalg varierer fra kommune til kommune, og tema for utvalg eller komité kan også variere fra kommune-styreperiode til kommunestyreperiode. Vi har i undersøkelsen spurt om tre kategorier; oppvekst, plan og næring samt helse og omsorg. I det følgende vil vi variere bruk av komité eller utvalg, da navnet varierer, men det er kjønnsbalanse, møtetidspunkt og anslag småbarnsforeldre som ligger til grunn for videre analyse.

Noen kommuner som har andre tematiske komiteer eller har parlamentarisk styringsmodell, har gitt uttrykk for utfordringer i utfylling av spørreskjemaet. 11 kommuner har oppgitt at de ikke har utvalg eller komiteer. Disse er følgelig tatt ut før videre analyser. Alle som har oppgitt at formannskapet avgjør denne typen saker, er tatt ut før videre analyse. Det har vi også gjort for de som bare har oppgitt ett tall uten å differensiere på antall kvinner og menn. Noen har oppgitt at det er samme utvalg for oppvekst og helse. I de tilfeller har vi valgt å la de inngå i analyser tilknyttet begge komiteene.

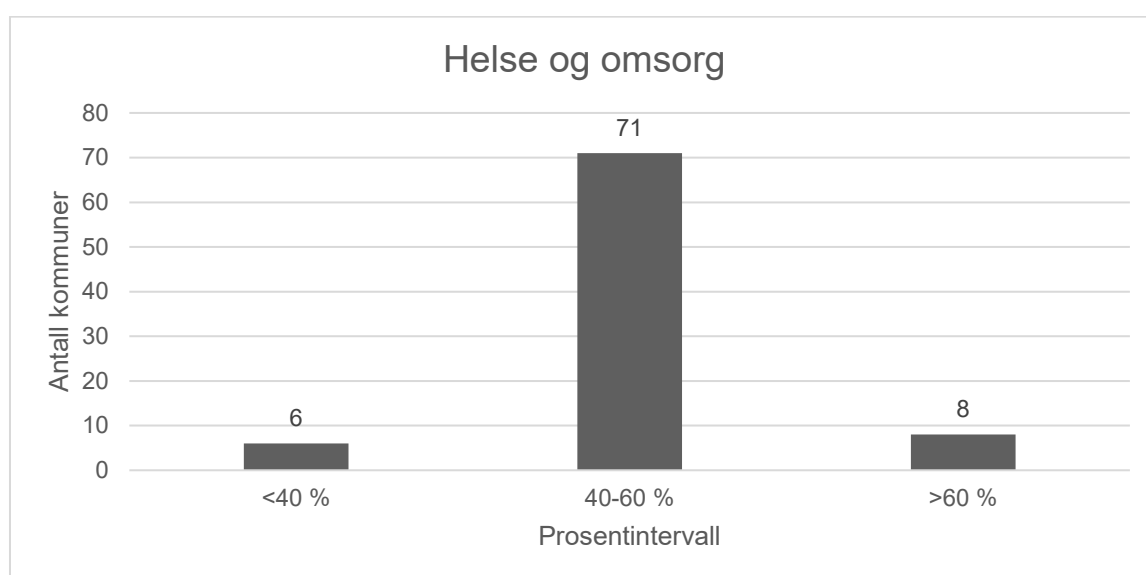
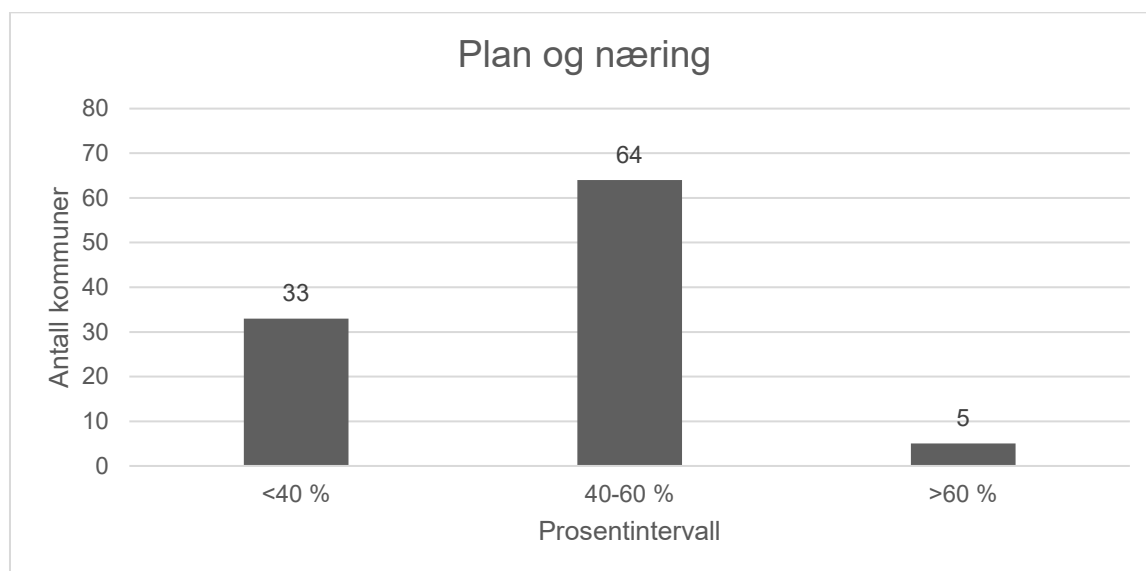
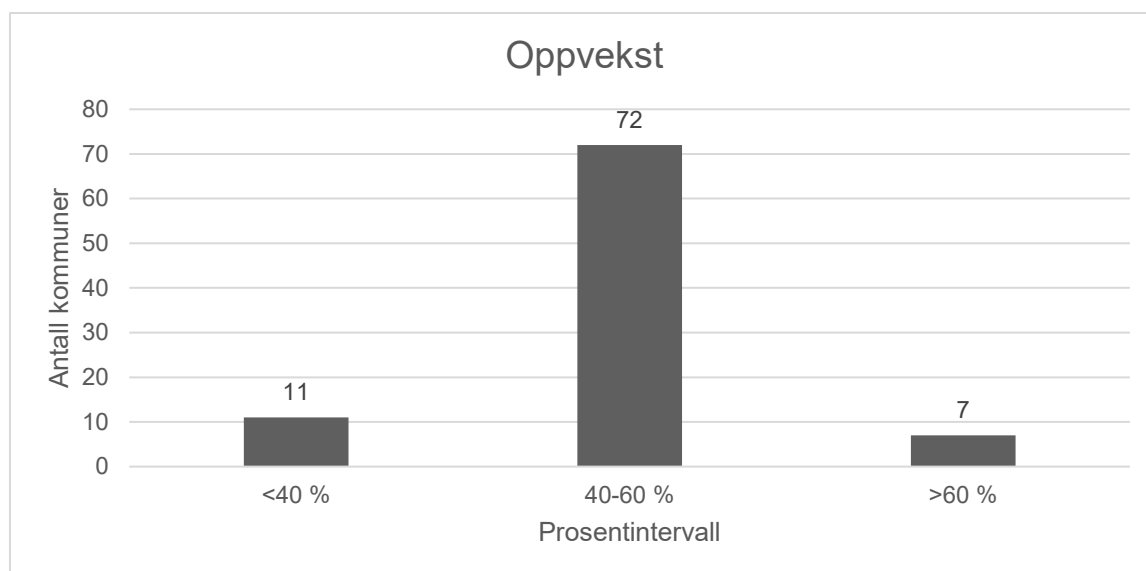
Etter gjennomgang og sortering av besvarelser tilknyttet utvalg og komiteer er 90 kommuner med i videre analyser for oppvekst, 102 kommuner for plan og næring, samt 85 kommuner for helse og omsorg.

KVINNEANDEL I UTVALG OG KOMITEER

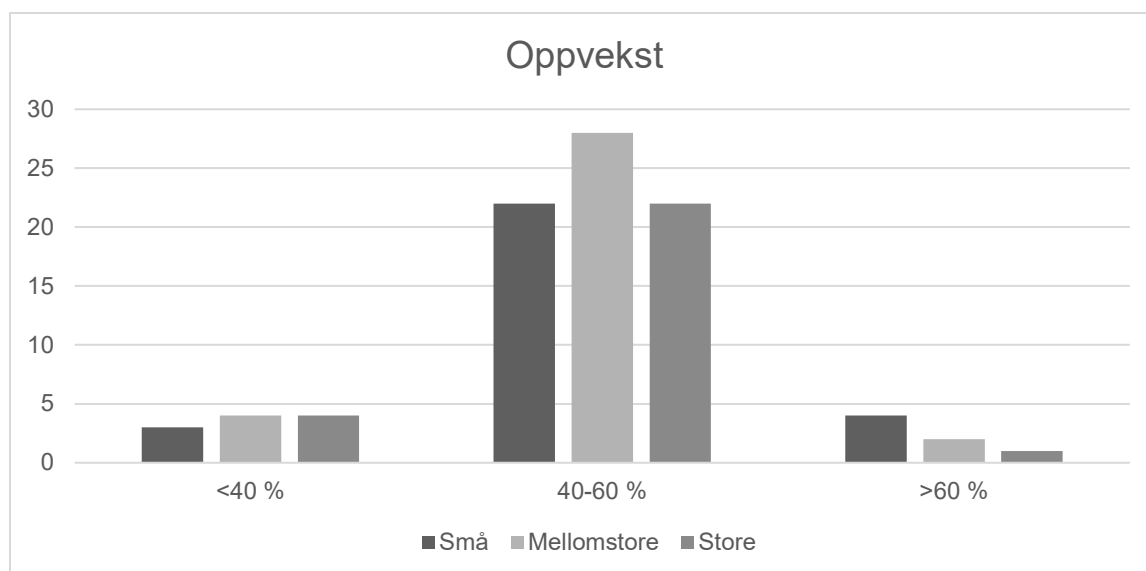
Gjennomsnittlig kvinneandel i komiteer for oppvekst er 48,7 prosent. For plan og næring er gjennomsnittlig kvinneandel 41,6 prosent, mens det for helse og omsorg er 49,5 prosent.

Ved å sammenstille de tre utvalgskategoriene ser vi at det er størst kvinneandel i utvalg tilknyttet oppvekst og helse og omsorg (jf. Figur 33). 33 kommuner innfrir ikke målet om 40 prosent representasjon av hvert kjønn i utvalg for plan og næring. For komité for oppvekst er det 11 kommuner som ikke er i henhold til intensjonen om kvinneandel, mens tilsvarende tall for helse og omsorg er 6. Enkelte kommuner innfrir ikke målet til kjønnsrepresentasjon for menn, ved at kvinneandelen er høyere enn 60 prosent.

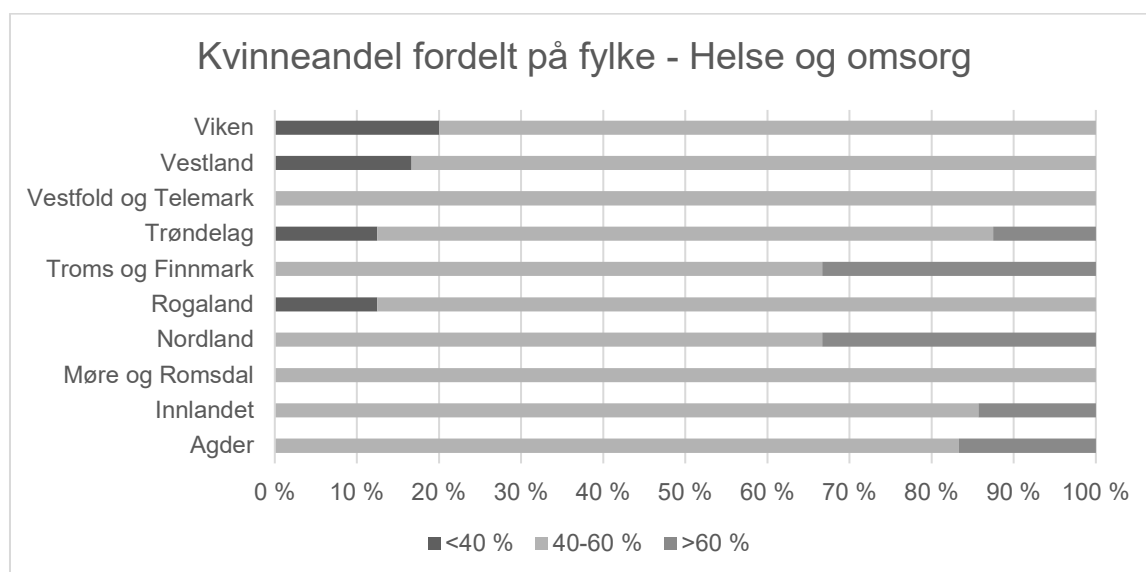
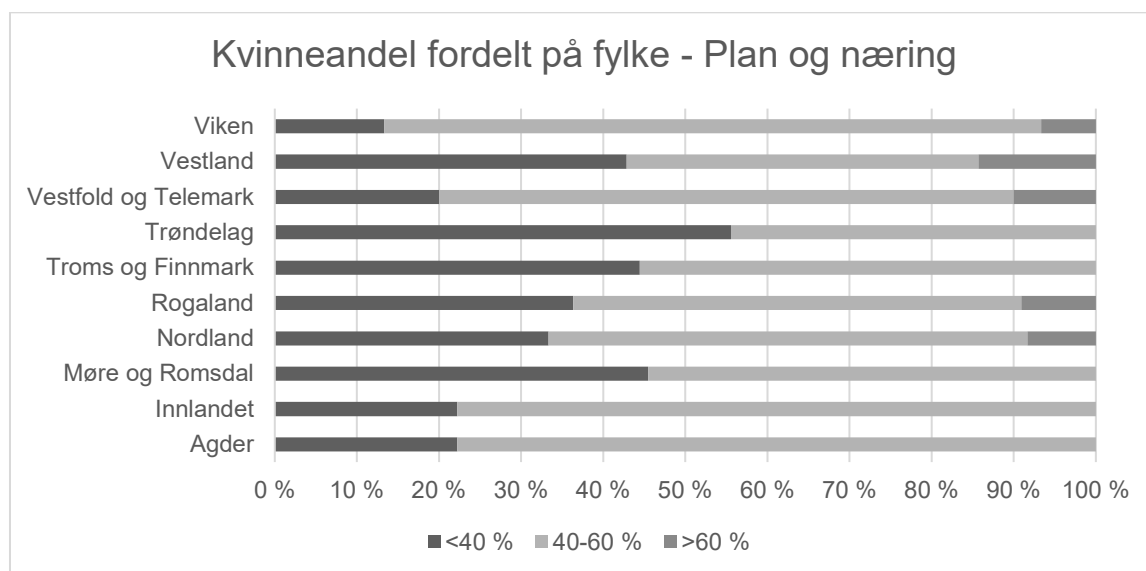
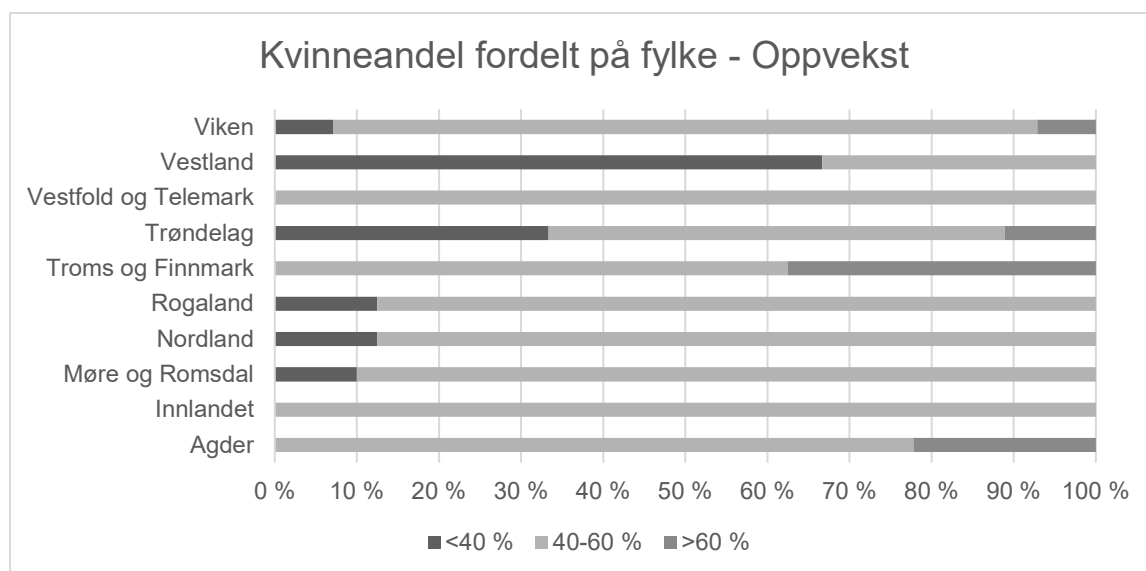
Tilsvarende sammenstilling fordelt på kommunestørrelse viser at noen av kommunene, uavhengig av størrelse, ikke innfrir intensjonen om 40 prosent representasjon (jf. Figur 34). Størst utfordring med kjønnsbalanse finner vi i utvalg for plan og næring.

Figur 33: Kvinneandel i utvalg/komiteer for henholdsvis utvalg/komiteer knyttet til oppvekst, plan og næring og helse og omsorg. Fordelt etter prosentintervall. Standardavvik; oppvekst 0,1, plan og næring 0,1, helse og omsorg 0,09.

Figur 34: Kvinneandel i komiteer for oppvekst, plan og næring og helse og omsorg fordelt etter kommunestørrelse.

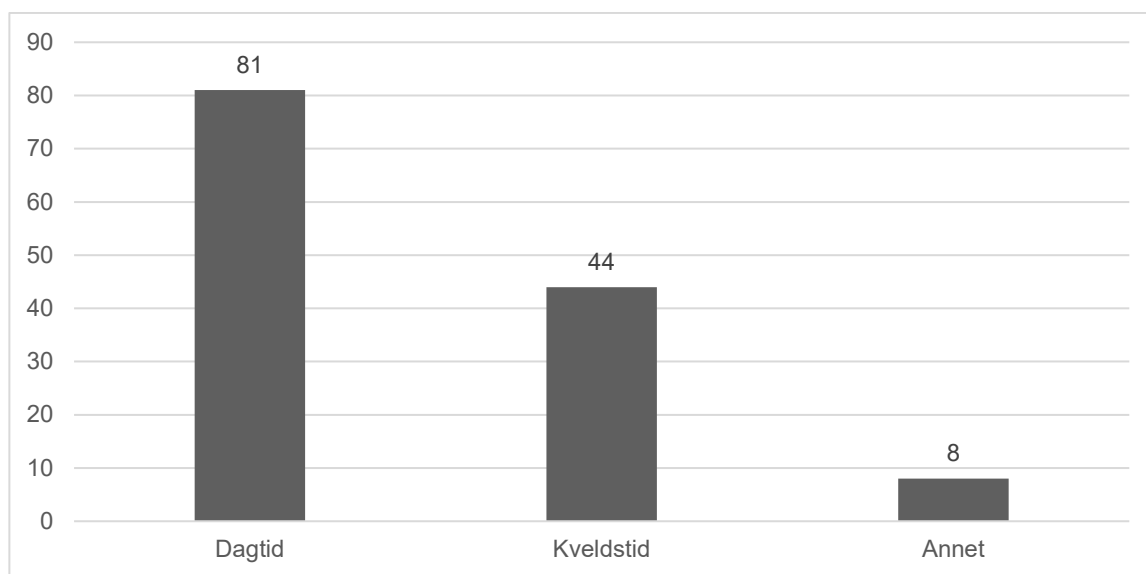

Figur 35: Kvinneandel i utvalg for oppvekst, plan og næring og helse og omsorg fordelt på fylke.

Sammenstiller vi kvinneandel i de tre utvalgskategoriene fordelt på fylker, ser vi at noen fylker kommer relativt dårlig ut. For Vestland fylke handler det om få kommuner med komité for oppvekst inkludert i analysen. Imidlertid har samtlige fylker flere kommuner som ikke oppfyller målet om 40 prosent representasjon av hvert kjønn i utvalg for plan og næring. I hovedsak er det for lav kvinneandel, men i noen kommuner er det for høy andel kvinner. God kjønnsrepresentasjon overholdes i større grad for oppvekst, helse og omsorg, men også her er det enkelte kommuner som har både for få kvinner og for få menn i utvalgene.

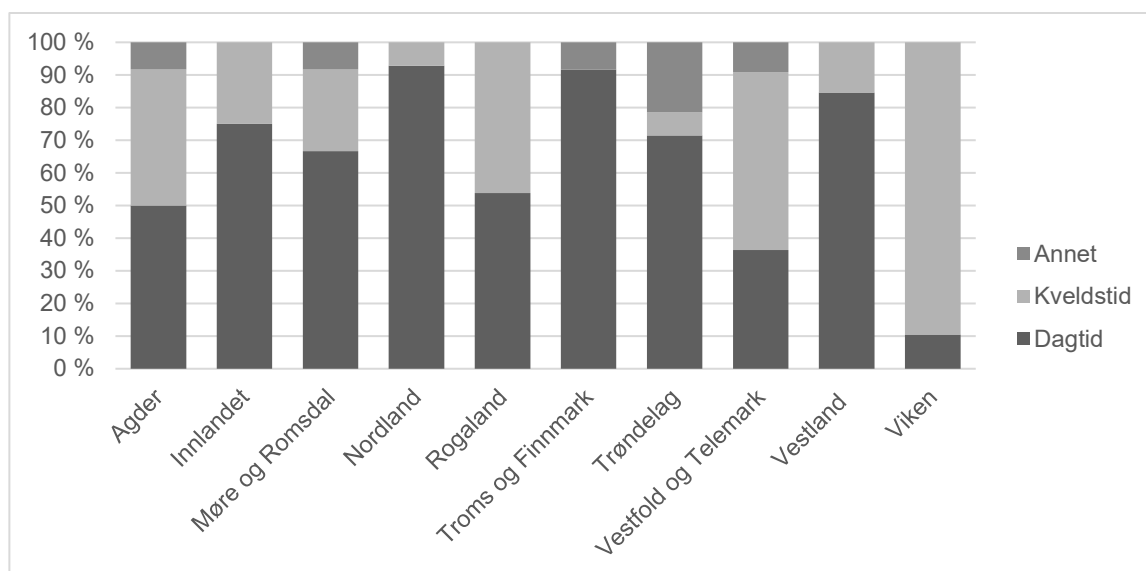
MØTETIDSPUNKT

I spørreskjemaet kunne respondentene krysse av om utvalgsmøter holdes på dagtid, kveldstid eller annet. 61 prosent av kommunene oppgir at de har komitémøter på dagtid, 33 prosent har kveldsmøter og 6 prosent oppgir annet.

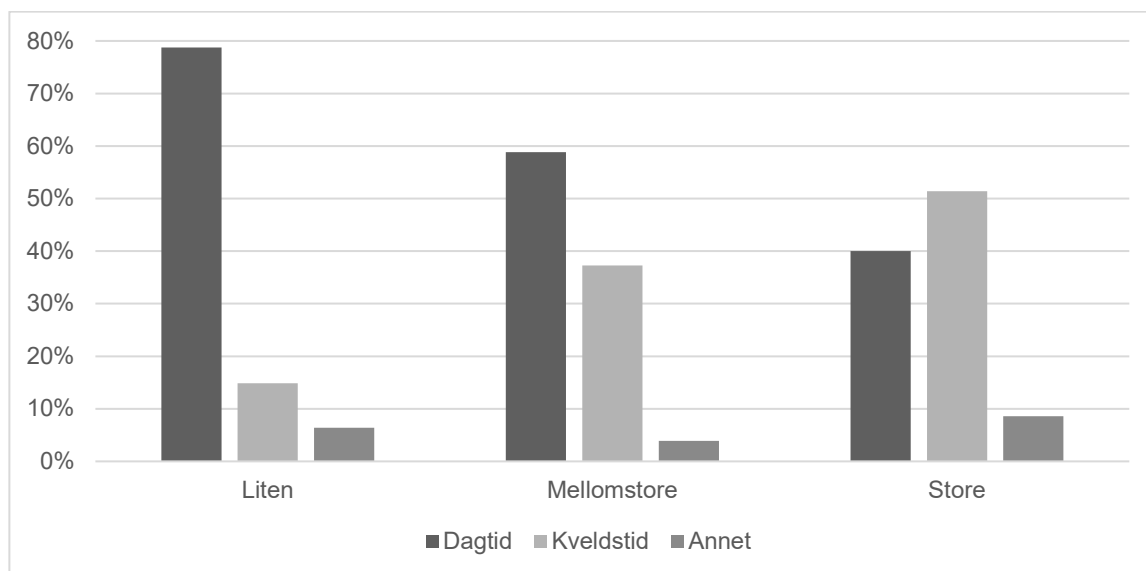
Figur 36: Oppgitt møtetidspunkt i utvalg og komiteer for alle kommuner.

Analysen av møtetidspunkt med hensyn til fylke (jf. Figur 37) viser at det er store forskjeller mellom fylkene. Mens Nordland, Vestland og Troms og Finnmark hovedsakelig gjennomfører komitemøter på dagtid, har kommunene i Viken først og fremst kveldsmøter. Det ser ut til at fylkestilhørighet er avgjørende for valg av møtetidspunkt også for komitémøter.

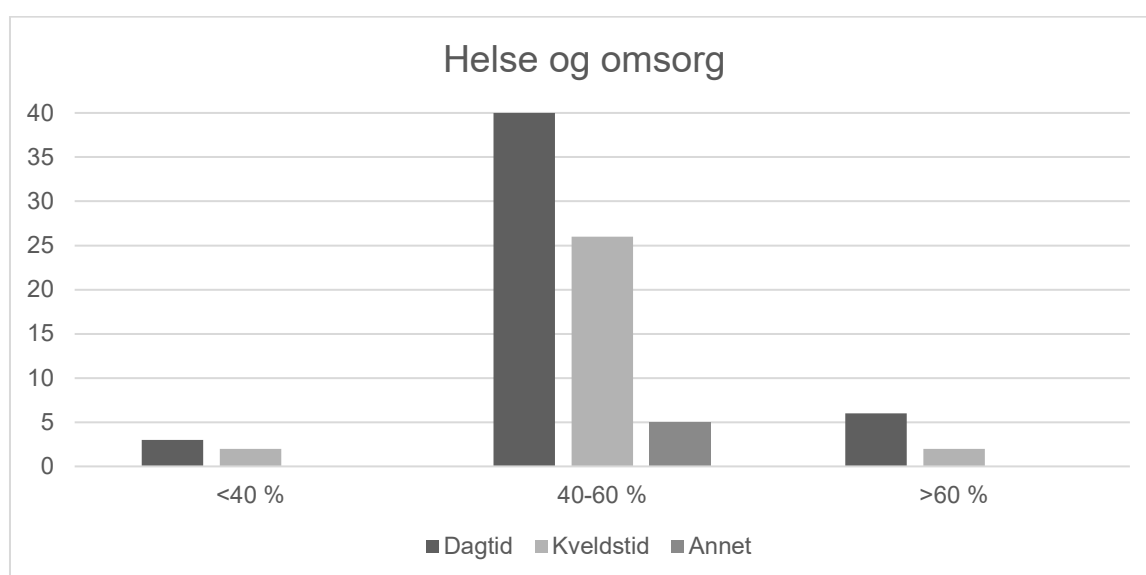
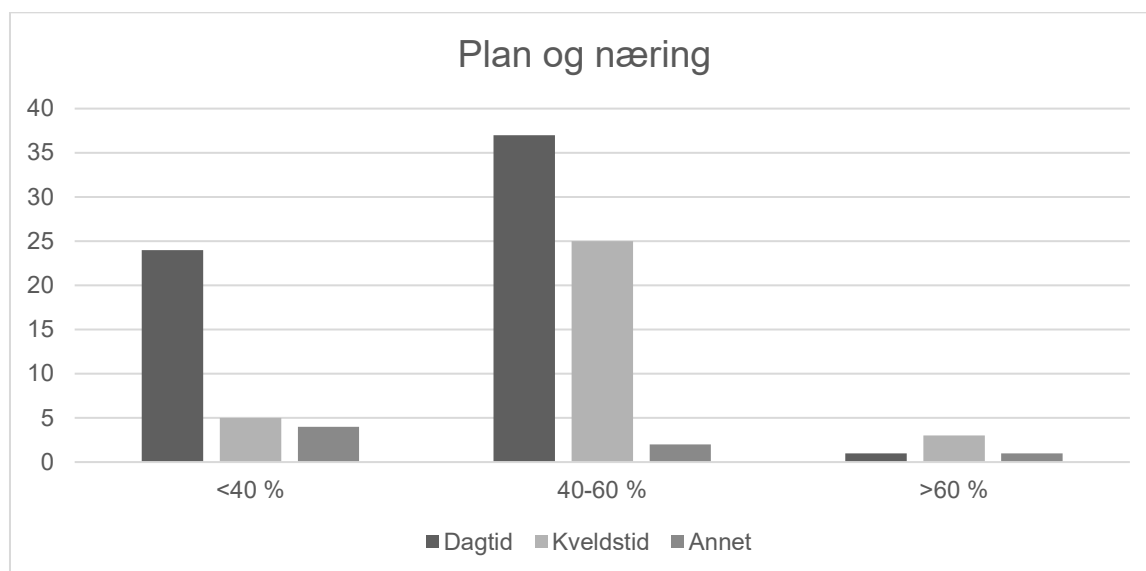
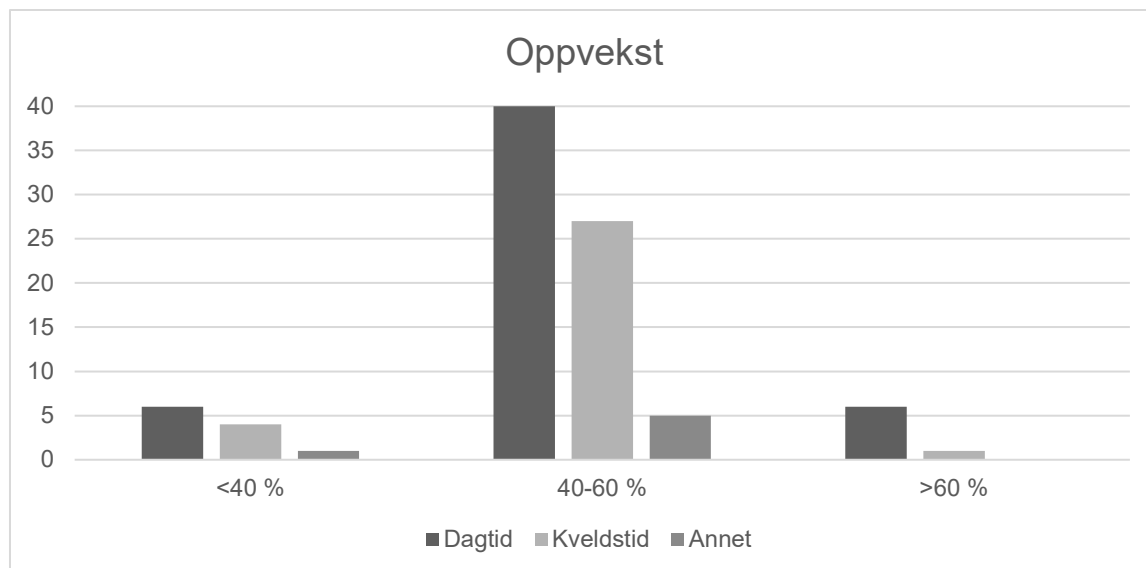

Figur 37: Møtetidspunkt for utvalg og komiteer fordelt på fylke.

Når vi ser på møtetidspunkt fordelt på kommunestørrelse, finner vi at små kommuner gjennomfører møter på dagtid i større grad enn mellomstore og store kommuner (jf. Figur 38). Blant de mellomstore kommunene er det flere med dagmøter enn på kvelden, mens flertallet blant de store kommunene har møter på kveldstid.

Figur 38: Møtetidspunkt for utvalg og komiteer fordelt på kommunestørrelse.

Figur 39: Kvinneandel i utvalg/komiteer knyttet til henholdsvis oppvekst, plan og næring og helse og omsorg fordelt på møtetidspunkt og prosentintervall.

GODTGJØRELSE

I henhold til Kommune-loven § 8-4 om arbeidsgodtgjøring slås det fast at folkevalgte har krav på godtgjørelse, men at bestemmelsene for godtgjørelsene kommer frem av egen forskrift satt av kommunestyret eller fylkestinget.

Det er ikke alle kommuner som deler forskriften på hjemmesidene sine eller på annen offentlig tilgjengelig nettside, og noen kommuner har vedtak istedenfor forskrift. I spørreundersøkelsen var det kommuner som ikke svarte utfyllende angående godtgjørelser og vi har derfor supplert med tilgjengelige vedtak og forskrifter.

I følgende del utbroderes godtgjørelsene til ordfører og varaordfører, kommunestyre, formannskap og utvalg/komiteer, og andre godtgjørelser kommunene har.

ORDFØRER OG VARAORDFØRER

Den vanligste trenden viser at ordfører er 100 prosent frikjøpt. Godtgjørelsen til ordfører er som hovedregel en prosentandel av stortingsrepresentantens, og varaordfører godtgjøres som hovedregel med en prosentandel av ordførers godtgjørelse. Størrelsen på godtgjørelsene varierer fylkesvis og etter størrelse på kommunen. Noen kommuner beregner godtgjørelsen etter andre parametere. Det er som regel hos de store kommunene at varaordfører er frikjøpt i mer enn 50 prosent. Den overordnede trenden er at varaordfører ikke er frikjøpt, og det er stor variasjon i hvor mye varaordfører får i godtgjørelse. Unntaksvis får ordfører og varaordfører godtgjørelse for møter og andre verv, som for eksempel møte- eller gruppeledergodtgjørelse.

Agder

I Agder godtgjøres ordførere mellom 84–100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, uavhengig av om det er liten eller mellomstor kommune. I en liten kommune får ordfører 100 prosent av styreleders godtgjørelse, mens i en stor kommune godtgjøres ordføreren etter 81 prosent av statsrådets godtgjørelse. Ellers godtgjøres ordfører 100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse. To mellomstore kommuner spesifiserer ikke hvor mye ordfører godtgjøres, men påpeker at ordfører er 100 prosent frikjøpt.

Analysen viser at Agder skiller seg tydelig ut ved at de som hovedregel presiserer om de har frikjøpsordning også for varaordfører. De fleste kommuner i de ulike fylkene, spesielt de små kommunene, presiserer ikke om varaordfører er frikjøpt. Basert på andel av godtgjørelsen til varaordfører, så kan det tyde på at varaordfører i disse tilfellene ikke har frikjøp. Blant de små kommunene er varaordfører frikjøpt fra 10–30 prosent, og i en kommune får varaordfører 7 prosent av ordførers godtgjørelse per år. I denne kommunen er ikke frikjøpet spesifisert og kan derfor tyde på at varaordfører ikke har frikjøp. I de mellomstore kommunene varierer frikjøpet mellom 20–30 prosent og i en kommune får varaordfører 14 prosent av ordførers godtgjørelse, men er ikke frikjøpt. I de store kommunene varierer frikjøpet nokså bredt. For eksempel er varaordfører 40 prosent frikjøpt og får tilsvarende prosentandel av stortingsrepresentantens

godtgjørelse i én kommune og 100 prosent frikjøpt og får 72 prosent av statsrådets godtgjørelse i en annen kommune.

Innlandet

Innlandet er det gjennomgående presisert at godtgjørelsen fastsettes i forbindelse med budsjettforhandlinger eller i tråd med nasjonal lønnsvekst i kommunesektoren. Her er det unntaksvis at det er vedtatt etter en prosentsats av stortingsrepresentantens godtgjørelse. Det varierer da fra 85 til 100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, og størrelsen på prosentandelene overlapper fra liten til mellomstor kommune og fra mellomstor til stor kommune. En stor kommune i Innlandet skiller seg ut ved at ordfører får gruppeledergodtgjørelse i tillegg til 100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse.

Frikjøp for varaordførere i Innlandet er som hovedregel kun presisert i de store kommunene. Her er det gjentagende at varaordfører er frikjøpt 50 prosent, der kommunen presiserer frikjøp. I de små kommunene er varaordfører godtgjort med 10 prosent eller mindre av ordførers godtgjørelse. I de mellomstore varierer varaordførergodtgjørelsen fra 10–40 prosent av ordførers godtgjørelse. Innlandet skiller seg ut ved at varaordfører får godtgjørelse som medlem i formannskapet, gruppeleder eller møtegodtgjørelser i tillegg til den faste godtgjørelsen som varaordfører. Dette forekommer uavhengig av kommunestørrelse, men det varierer fra de ulike kommunene hva slags tilleggsgodtgjørelse varaordfører får.

Nordland

Nordland preges av at de fleste kommunene som har svart på spørreundersøkelsen, er små kommuner. Ordfører godtgjøres som hovedregel mellom 75–100 prosent i de små kommunene, 100 prosent i den mellomstore kommunen og 100 prosent av ledere ved Stortingets komiteer i de store kommunene. Analysen viser at det er et bredt spenn i godtgjørelsen til ordførerne i de små kommunene i Nordland. Varaordførers godtgjørelse og frikjøpsordning i de små kommunene varierer fra 4 prosent godtgjørelse av ordførers godtgjørelse, uten frikjøp, til 20 prosent frikjøp med 80 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse.

I noen av de små og mellomstore kommunene får varaordfører møtegodtgjørelse i tillegg til den faste godtgjørelsen, men dette er unntaksvis. En av de store kommunene presiserer et frikjøp på 100 prosent for varaordfører, og en annen stor kommune presiserer vilkår for når varaordfører får full ordførergodtgjørelse som stedfortreder. Nordland fylke preges av at det er varierende ordninger og et bredt spenn i godtgjørelsene for varaordfører, uavhengig av størrelsen på kommunen. Dette gjelder for flere fylker og ser ut til å være en nasjonal trend.

Rogaland

Analysen viser at også Rogaland har et bredt spenn i godtgjørelsen til ordfører. I de små kommunene varierer den fra 60–90 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse. Fylket skiller seg ut ved at ordførerne i de store og mellomstore kommunene får minst 100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, og noen ordførere får opptil 110 prosent. Det varierer hvordan de store kommunene i Rogaland beregner godtgjørelsen til ordfører, da de blant annet godtgjør etter grunnbeløpet i folketrygden, mer enn 100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse og en prosentandel av statsrådets godtgjørelse.

Godtgjørelsene for varaordfører varierer, men uavhengig av kommunestørrelse så forekommer det at varaordfører godtgjøres for møter, formannskap, kommunestyre, hovedutvalg eller som gruppeleder i tillegg til varaordførergodtgjørelsen. I små kommuner er trenden at varaordfører får 10 prosent av ordførers godtgjørelse, mens i mellomstore kommuner har flere varaordfører mellom 25–25 prosent frikjøp og godtgjøres tilsvarende beregnet ut ifra ordførers godtgjørelse. Varaordfører har et betydelig større frikjøp i de store kommunene da det varierer mellom 85–100 prosent i de store kommunene som presiserer frikjøpet. Et par store kommuner presiserer også vilkår for når varaordfører får full ordførergodtgjørelse som stedfortreder.

Vestfold og Telemark

Godtgjørelsene til ordførere i Vestfold og Telemark går på tvers av kommunestørrelse, da ordførere godtgjøres med 90 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse uavhengig av kommunestørrelse. Lavest prosentandel er i de små kommunene med 80 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, og høyeste prosentandel er i de store kommunene med 110 prosent. Varaordførere i små og mellomstore kommuner godtgjøres som hovedregel med 10 prosent av ordførers godtgjørelse. I de store kommunene er trenden at varaordfører frikjøpes mellom 40–50 prosent og godtgjøres tilsvarende, beregnet etter ordførers godtgjørelse. Noen varaordførere i de store kommunene får også tilleggsgodtgjørelse som medlem i hovedutvalg, råd eller styrer.

Troms og Finnmark

Det er noe overlapp i godtgjørelsene mellom de små og mellomstore kommunene i Troms og Finnmark for både ordfører og varaordfører. I de små kommunene varierer ordførers godtgjørelse mellom 80–90 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, mens vi finner at ordfører i mellomstor kommune blant annet får 84 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse. Hovedtrekket i stor kommune i Troms og Finnmark er at ordfører godtgjøres likt som stortingsrepresentanten.

Varaordfører godtgjøres fra 10–22 prosent av ordførers godtgjørelse i de små kommunene, og er i noen tilfeller frikjøpt med 20 prosent. Vi finner også i mellomstore kommuner at varaordfører er 20 prosent frikjøpt og godtgjøres tilsvarende prosentandel basert på ordførers godtgjørelse. I et par av de små kommunene står det presisert vilkår for når varaordfører får ordførergodtgjørelsen, og det er unntaksvis at varaordfører får møte- og ledergodtgjørelse i tillegg til

varaordførergodtgjørelsen. I Troms og Finnmark er det blant de små kommunene at vi finner presisering for tilleggsgodtgjørelse.

Trøndelag

To kommuner i Trøndelag fordeler frikjøp og godtgjørelse etter stortingsrepresentantens godtgjørelse på 110 prosent mellom ordfører og varaordfører, og andelene fordeles ved hver valgperiode. Dette gjelder i en liten og en mellomstor kommune. I den ene kommunen er ordfører i nåværende valgperiode 90 prosent frikjøpt og varaordfører 20 prosent. I de mellomstore kommunene generelt i Trøndelag er trenden at ordfører godtgjøres mellom 90–100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse.

Frikjøpet til varaordfører i de mellomstorekommunene varierer fra 50–100 prosent i de kommunene hvor frikjøp er presisert. Den faste godtgjørelsen til varaordfører er mellom 40–75 prosent av ordførers godtgjørelse i de mellomstore kommunene, og det er unntaksvis at varaordfører får tilleggsgodtgjørelse. I en stor kommune i Trøndelag ser vi at varaordfører er 100 prosent.

Vestland

Uavhengig av kommunestørrelse så overlapper godtgjørelsene til ordfører i Vestland. I de små kommunene finner vi at ordfører godtgjøres mellom 75–97 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, mens spennet i godtgjørelsen er 85–100 prosent i mellomstore kommuner. I store kommuner varierer det fra 95 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse til 118 prosent av godtgjørelsen til leder av bystyreutvalg.

Eventuelle frikjøp til varaordfører er ikke presisert i de små og mellomstore kommunene, mens i de store kommunene varierer frikjøpet fra 40–100 prosent der dette er presisert. Én av de små kommunene presiserer at varaordfører får ordførers godtgjørelse hvis fraværet til ordførere er utover «normalt», uten å presisere hva «normalt» innebærer. Den faste godtgjørelsen til varaordfører i små kommuner varierer fra 7,5–15 prosent av ordførers godtgjørelse, mens i mellomstore kommuner er den mellom 10–30 prosent.

Det er et større spenn i de store kommunene i Vestland. Varaordfører kan få inntil 40 prosent frikjøp, men også 100 prosent frikjøp avhengig av hvilken stor kommune det er snakk om. Godtgjørelsen varierer fra 10 prosent av ordførers, pluss møtegodtgjørelse, til 105 prosent av godtgjørelsen til leder for bystyreutvalget.

Møre og Romsdal

Møre og Romsdal skiller seg ut fra de andre fylkene ved at ordførers godtgjørelse som hovedregel, og uavhengig av kommunestørrelse, beregnes etter grunnbeløpet i folketrygden. Varaordfører godtgjøres som hovedregel med en prosentandel av ordførers godtgjørelse, og frikjøp er ikke presisert, uavhengig av kommunestørrelse.

Det er betydelig overlapp i den faste godtgjørelsen til varaordfører i små og mellomstore kommuner. Det er omtrent like stor hyppighet av varaordfører som får 10–12 prosent, 20 prosent, og 25 prosent av ordførers godtgjørelse i små og mellomstore kommuner. Én mellomstor kommune godtgjør varaordfører med 40 prosent av ordførers godtgjørelse. Varaordfører godtgjøres med omtrent 70 prosent i stor kommune i Møre og Romsdal.

Oslo

Oslo skiller seg ut ved å godtgjøre ordfører lik regjeringens medlemmer. Varaordfører får 91 prosent av stortingsrepresentantenes medlemmer, i tillegg til 5 prosent av ordførers godtgjørelse.

Viken

Trenden i analysen viser at Viken skiller seg ut ved at ordførerne i de små kommunene godtgjøres generelt sett høyere enn ordførerne i små kommuner i de andre fylkene. Videre presiserer flertallet av kommunene, uavhengig av kommunestørrelse, når varaordfører fyller vilkår for ordførergodtgjørelse som stedfortreder. I de små kommunene varierer godtgjørelsen mellom 14 – 20 prosent, mens i de mellomstore kommunene er spennet fra 6 – 14 prosent av ordførers godtgjørelse.

De mellomstore kommunene har ulike alternative løsninger hvor varaordfører kan for eksempel velge mellom fast årlig godtgjørelse eller frikjøp. Et annet eksempel er at varaordfører kan velge fast årlig godtgjørelse og møtegodtgjørelser eller fast årlig godtgjørelse og frikjøp, men hvor møtegodtgjørelse faller bort. De store kommunene har som hovedregel 100 prosent frikjøp for varaordfører og godtgjørelsen varierer mellom 75 – 80 prosent av ordførers godtgjørelse.

Oppsummering

Spørreundersøkelsen, supplert med vedtak og forskrifter om godtgjørelse, viser at ordførere i store kommuner får som hovedregel minst 100 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse, mens det er større variasjon og mer overlapp i de små og mellomstore kommunene. Varaordfører sitt frikjøp og godtgjørelser varierer fylkesvis og etter størrelse på kommune. Som hovedregel er ikke frikjøpet til varaordfører presisert, noe som kan tyde på at det ikke er frikjøp. Spesielt i de små og mellomstore kommunene hvor frikjøpet kan variere fra 6–40 prosent. Det er unntaksvis at kommunene gir varaordfører tilleggsgodtgjørelse som gruppeleder, medlem av formannskap og lignende, eller presiserer når ordførergodtgjørelsen trer inn som stedfortreder.

KOMMUNESTYRE, FORMANNSKAP OG UTVALG/KOMITEER

Dokumentanalysen viser at hovedregelen er at de folkevalgte godtgjøres med et kronebeløp, en prosent- eller promilleandel av ordførers eller stortingsrepresentantens godtgjørelse. Trenden for godtgjørelse for kommunestyre viser at de folkevalgte får godtgjørelse per møte. Det er unntaksvis at disse folkevalgte får fast årlig godtgjørelse eller kun tapt arbeidsfortjeneste.

Det varierer om gruppeledere får eget frikjøp eller tilleggsgodtgjørelse i forbindelse med vervet, og det er sjeldent at det er spesifisert egne godtgjørelser for opposisjonsleder(e). Hvis gruppeledere får fast årlig godtgjørelse er det som oftest en fast sum pluss en sum basert på hvor mange representanter partiet har i kommunestyret. I formannskapet godtgjøres de folkevalgte som hovedregel med en fast årlig godtgjørelse, men mange får møtegodtgjørelse i tillegg.

Godtgjørelse for verv i utvalg og komiteer skiller mellom leder og medlem og hovedutvalg og andre komiteer, styrer eller råd. Som hovedregel godtgjøres de folkevalgte i utvalg og komiteer per møte, men ledere av ulike hovedutvalg får ofte en fast årlig godtgjørelse enten i tillegg eller istedenfor møtegodtgjørelsen. Hvor mye medlemmene og lederne i de ulike utvalgene og komiteene får i godtgjørelse avhenger av størrelsen og funksjonen til organet, dette er på tvers av alle fylkene og uavhengig av kommunestørrelse. Grunnet dette står det en samlet oppsummering for godtgjørelsen til utvalg og komiteer til sist.

Agder

I Agder godtgjøres kommunestyremedlemmer som hovedregel per møte, men i de mellomstore kommunene er det en kommune som i tillegg gir en fast årlig godtgjørelse. To mellomstore kommuner gir egen fast årlig godtgjørelse til opposisjonsleder og den er da gjerne høyere enn gruppeledernes godtgjørelse. De mellomstore og store kommunene gir også fast årlig godtgjørelse til gruppeledere, og gruppeledere får som hovedregel høyere møtegodtgjørelse enn medlemmene. Analysen viser at en stor kommune presiserer frikjøp til gruppeledere, da på 20 prosent.

I formannskapene i Agder varierer det om medlemmene får fast årlig godtgjørelse i tillegg til møtegodtgjørelse. I de små og mellomstore kommunene viser analysen at begge deler er like vanlig, altså at medlemmene kun får godtgjørelse per møte eller får både møtegodtgjørelse og fast årlig godtgjørelse. I de store kommunene ser vi at det er ordninger med kun møtegodtgjørelse, men også ordninger der medlemmene er frikjøpt 30 prosent og får fast årlig 63 prosent av statsrådslønnen.

Innlandet

Innlandet godtgjør som hovedregel medlemmer av kommunestyre per møte, men i noen mellomstore og store kommuner er det også fast årlig godtgjørelse i tillegg til møtegodtgjørelsen. I noen få av de store og små kommunene er det eget årlig tillegg for gruppeledere. En stor kommune i Innlandet skiller seg ut ved at det ikke gis møtegodtgjørelse for verv i

kommunestyre, men hvor de folkevalgte heller kan få refundert tapt arbeidsinntekt for inntil tre dager per år. Det er ikke presisert frikjøp for gruppeledere eller egne godtgjørelse for opposisjonsleder i noen av kommunene.

Formannskapet i de mellomstore kommunene har som hovedregel fast årlig godtgjørelse i tillegg til møtegodtgjørelse. I de store kommunene er det et par kommuner som har frikjøp for formannskapsmedlemmene. Her gis det også fast årlig godtgjørelse. I de små kommunene er det fast årlig godtgjørelse, men det varierer om det også gis møtegodtgjørelse. En liten kommune inkluderer formannskapsmedlemmene i kommunens yrkesskade- og sykelønnsordning.

Møre og Romsdal

Kommunene i Møre og Romsdal varierer om de beregner møtegodtgjørelsene etter prosent- eller promilleandel av ordførers godtgjørelse, etter grunnbeløpet i folketrygden eller med et kronebeløp. Uavhengig av størrelse på kommunene viser analysen at kommunestyrene har egen fast årlig tilleggsgodtgjørelse til gruppeledere, men ikke frikjøp. Det er likevel unntaksvis at de ulike kommunene presiserer egen godtgjørelse til gruppeledere, og ingen presiserer for opposisjonsleder. For medlemmer er gis det godtgjørelse per møte.

I formannskapet i de små og store kommunene gis det som hovedregel fast årlig godtgjøring i tillegg til møtegodtgjøring, mens i de mellomstore kommunene varierer det om formannskapet årlig fast godtgjørelse, møtegodtgjørelse eller begge deler. Flere kommuner gir telefongodtgjørelse, men det er ikke presisert frikjøp, uavhengig av kommunestørrelse, til formannskapsmedlemmer i Møre og Romsdal.

Nordland

Nordland har stort sett kun godtgjørelse per møte i kommunestyrene i de små kommunene, mens de store og mellomstore kommunene presiserer også fast årlig tilleggsgodtgjørelse for gruppeledere. To av de mellomstore kommunene presiserer muligheter for frikjøp hvor en kommune har 24 dager frikjøp til gruppeleder og 54 frikjøpsdager etter partigruppens størrelse per år, og den andre kommunen har frikjøp av gruppeleder og partigrupper avhengig av antall representanter, men ingen av kommunene presiserer egne godtgjørelser for opposisjonsleder.

Godtgjørelsen til formannskapets medlemmer er som hovedregelen kun per møte, uavhengig av kommunens størrelse. Blant de små og mellomstore kommunene er det noen formannskap som også gir fast årlig godtgjørelse.

Rogaland

I Rogaland får medlemmene av kommunestyrene gjennomgående kun møtegodtgjørelse. I de mellomstore og store kommunene er det konsekvent presisert fast årlig godtgjørelse for gruppeledere i tillegg til møtegodtgjørelsen. Det er som hovedregel ikke presisert frikjøp til

gruppeledere eller egne ordninger for opposisjonsleder, men i et bystyre i en stor kommune kan gruppeledere og opposisjonsleder velge mellom frikjøp på 20 prosent eller et årlig honorar.

Formannskapet i samme kommune kan også velge mellom disse to alternativene. Ellers er formannskapet i de store kommunene preget av enten fast årlig godtgjørelse eller 20 prosent frikjøp i tillegg til fast årlig godtgjørelse. Det varierer hvordan de små og mellomstore kommunene godtgjør formannskapet. Enten får medlemmene fast årlig godtgjørelse, møtegodtgjørelse, eller begge deler.

Vestfold og Telemark

Vestfold og Telemark har varierende ordninger. I de små kommunene er det kommunestyre-godtgjørelse per møte, og det er ikke presisert noe eget til gruppeleder eller opposisjonsleder. I en mellomstor kommune får gruppeleder en månedsgodtgjørelse basert på hvor mange medlemmer partiet har representert i kommunestyret. Det gis ikke møtegodtgjørelse til disse gruppelederne. I de store kommunene varierer det fra at medlemmene får fast årlig godtgjørelse til at kommunestyremedlemmene godtgjøres med 12 dager per år til politisk arbeid.

Gruppeledere i de store kommunene får faste årlige godtgjørelser som er høyere enn medlemmenes godtgjørelser, men ikke frikjøp. To av de store kommunene har egne godtgjørelser for opposisjonsleder med muligheter for frikjøp.

I formannskapet i de små kommunene viser analysen at medlemmene konsekvent kun får godtgjørelse per møte, mens i de store og mellomstore kommunene får medlemmene fast årlig godtgjørelse. I de store kommunene er det spesifisert hvor mye møtende vararepresentanter får per møte.

Troms og Finnmark

Medlemmene i kommunestyrene Troms og Finnmark godtgjøres per møte, og en mellomstor kommune presiserer at det også gis møtegodtgjørelse per befaring. Det er kun presisert fast årlig godtgjørelse til gruppeledere i stor kommune. Her får også partigruppene egen fast årlig støtte, i tillegg til økonomisk støtte per representant i kommunestyret. Analysen viser at det ikke er presisert egne godtgjørelser til opposisjonsledere i de ulike kommunene i Troms og Finnmark.

Det varierer om formannskapet i de små kommunene får fast årlig godtgjørelse i tillegg til møtegodtgjørelse, eller kun møtegodtgjørelse. I mellomstor kommune ser vi at det gis godtgjøring per møte, mens i stor kommune gis det fast årlig godtgjørelse i tillegg til møtegodtgjørelse.

Trøndelag

I Trøndelag er det en trend at medlemmer av kommunestyrene i de små kommunene får godtgjørelse per møte. En kommune presiserer at det er kun møtegodtgjørelse for møter på kveldstid, og opposisjonsleder får fast årlig godtgjørelse. Denne kommunen presiserer også partistøtte per gruppe og per representant. I de mellomstore kommunene er det som hovedregel kun godtgjørelse per møte, og flere av kommunene har fast årlig godtgjørelse til gruppeledere. I stor kommune får medlemmene av kommunestyret fast årlig godtgjørelse og møtegodtgjørelse. Her får også gruppeledere fast årlig godtgjørelse som er høyere enn medlemmenes. Det er ikke spesifisert angående frikjøp til gruppeledere og egen ordning for opposisjonsleder er ikke nevnt av det analysen viser.

De er klare trender for godtgjørelse til formannskapet basert på kommunestørrelse. I de små kommunene gis det fast årlig godtgjørelse, men ingen møtegodtgjørelse. Medlem av formannskap i de mellomstore kommunene får både fast årlig godtgjørelse og godtgjørelse per møte, mens i stor kommune kan medlemmene frikjøpes med 15 prosent av 80 prosent av ordførers godtgjøring.

Vestland

Kommunestyrene i Vestland godtgjør medlemmene som hovedregel per møte. Analysen viser at en liten kommune gir fast årlig godtgjøring istedenfor møtegodtgjøring og en mellomstor kommune gir kun møtegodtgjøring til de representantene som ellers ikke mottar fast godtgjøring. I en stor kommune er det bystyre og her frikjøpes både leder og nestleder 100 prosent, i tillegg til godtgjørelse på 93 prosent av stortingsrepresentantens godtgjørelse. Medlemmer får godtgjørelse per møte i tillegg til fast sum for bruk av telekommunikasjon. Fast årlig godtgjørelse til gruppeledere er presisert i både små og store kommuner, men det er ikke inkludert frikjøp. Ingen av Vestlands kommuner i analysen presiserer egne ordninger for opposisjonsledere.

Det er ikke en gjennomgående trend for godtgjørelsene til formannskap i de ulike kommunene. På tvers av kommunestørrelse finner vi godtgjørelse per møte, godtgjørelse per år og formannskap som får begge deler.

Viken

I Viken er trenden at medlemmer av kommunestyrene får godtgjørelse per møte. I både mellomstore og store kommuner er det presisert fast årlig tillegg til gruppeledere, men en stor kommune presiserer at gruppeledere ikke får tillegg. Analysen viser at ingen av Vikens kommuner presiserer egne ordninger for opposisjonsleder.

Formannskapet i små kommuner får fast årlig godtgjørelse, mens i mellomstore kommuner får medlemmene fast årlig godtgjørelse i tillegg til møtegodtgjørelse. I de store kommunene

varierer det om medlemmene av formannskapet kun får fast årlig godtgjørelse eller godtgjørelse per møte.

Oslo

Medlemmer av bystyret i Oslo får en fast årlig sum i tillegg til møtegodtgjørelse. Leder og nestleder av bystyreutvalget har 100 prosent frikjøp, og får 91 prosent av stortingsrepresentantene godtgjøring. Leder av byrådet får 100 prosent av regjeringens medlemmer og medlemmer får 90 prosent. Ellers varierer det med fast årlig godtgjørelse eller høyere møtegodtgjørelse til ledere og medlem, avhengig av hvilket utvalg de er leder for eller medlem av.

Oppsummering

I utvalg og komiteer godtgjøres som regel leder og medlem av hovedutvalgene og andre store utvalg mer enn det gjøres for nemnd, råd og komiteer. Dette er på tvers av fylkene og uavhengig av kommunestørrelse. Trenden viser at leder for større utvalg ofte får fast årlig godtgjørelse og møtegodtgjørelse i tillegg, og medlemmer får møtegodtgjørelse. Hvis medlemmer får fast godtgjørelse per år, så er de forståelig nok betydelig lavere enn leders godtgjørelse. Får leder fast årlig godtgjørelse i mindre utvalg eller komiteer, får de lavere sum enn leder i de store utvalgene. I de tilfellene hvor leder kun får møtegodtgjørelse, får leder mer enn hva medlemmene får per møte. Dette er gjennomgående i kommunene uavhengig av kommunestørrelse og hvilket fylke de tilhører. Mange kommuner presiserer at møtegodtgjørelsen også gjelder ved befaringer. I noen få tilfeller presiseres det muligheter for frikjøp for ledere av store utvalg, men dette er da stort sett i store kommuner. Ofte får de folkevalgte i utvalg og komiteer i store kommunene mer i godtgjørelse enn i de små og mellomstore kommunene.

ANDRE GODTGJØRELSE

De folkevalgte har godtgjørelser i tillegg til eventuell møtegodtgjørelse og fast årlig godtgjørelse. Disse godtgjørelsene kan bidra til at det blir enklere for de folkevalgte å ivareta vervet sitt i kombinasjon med jobb, studier og familieliv. Det varierer rundt om i landet og uavhengig av kommunestørrelse på hvor store disse godtgjørelsene er.

Omsorgsutgifter og barnepass

Flere kommuner, uavhengig av kommunestørrelse, har ordninger som gjør at de folkevalgte får dekket omsorgsutgifter. Mange av disse kommunene spesifiserer at dette inkluderer utgifter til barnepass og stedfortreder til pleietrengende. Det varierer om kommunene spesifiserer at det gjelder mennesker med funksjonsnedsettelse som er pleietrengende, om det gjelder eldre som er pleietrengende eller begge.

Flere spesifiserer kun for utgifter til barnepass, og nevner ikke utgifter til andre omsorgsroller. Når det gjelder barnepass er det mange kommuner som presiserer at det dekkes omsorgsutgifter til barnet fyller 10 eller 12 år. Noen få kommuner følger folketrygdloven for sykt barn dager, og dekker utgifter ut kalenderåret barnet er 12 år.

Uavhengig av kommunestørrelse varierer det hvor høyt beløp som dekkes, alt fra 100 kroner per time opptil 7,5 timer, til et kronebeløp som tilsvarer ordførers dagsats. Én mellomstor kommune i Vestland gir fast barnetillegg per time på møtegodtgjørelsen til de folkevalgte som har barn. Godtgjørelsen øker for antall barn du har med 25 kroner for ett barn, 40 kroner for to barn, 50 kroner for tre barn og 55 kroner for fire barn.

Transport, ledsager tapt arbeidsfortjeneste

Én stor kommune i Viken dekker utgifter til alternativ transport for de som har behov for dette, og én stor kommune i Innlandet presiserer at den folkevalgte kan få dekt utgifter til nødvendig ledsager. Analysen viser at ingen av de andre kommunene gir en lignende presisering.

I forbindelse med tapt arbeidsfortjeneste og ulegitimerte tap, så er det kommuner som presiserer at dette også gjelder for deltidsansatte, studenter, pensjonister og hjemmeværende som kan sannsynliggjøre at de forsømmer sine ellers pliktige gjøremål. Tapt arbeidsfortjeneste dekkes også som hovedregel for møter innenfor tidsrommet 08:00-16:00, men en del kommuner dekker utenfor dette tidsrommet for dokumentert tapt arbeidsfortjeneste.

De fleste kommuner følger enten statens eller kommunes reiseregulativ for skyss-, kost- og overnattingsgodtgjørelser, men flere kommuner presiserer en laveste distanse for at godtgjørelsen skal inntre. Denne distansen varierer fra tre til ti kilometer.

Sykepenges og permisjon

De folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har rett på blant annet sykepenger og permisjon etter Arbeidsmiljøloven §§12-1 til 12-10, 12-12 og 12-15. Noen av kommunene presiserer at den folkevalgte beholder sin godtgjørelse hvorpå kommunen får refundert fra NAV, og at de dekker differansen utover det folketrygdloven dekker. Noen kommuner spesifiserer at dette gjelder kun ordfører, et fåtall presiserer at det gjelder folkevalgte som har verv på til sammen minst 40 eller 50 prosent stilling, og unntaksvis inkluderer kommunen folkevalgte med fast godtgjørelse på 20 prosent av godtgjørelsesbergningen. Dette har også betydning for om de folkevalgte meldes inn i pensjonsordning og dekkes av ulike forsikringsordninger som de ansatte i kommunen er dekket av.

KAPITTEL 3: DISKUSJON OG OPPSUMMERING

I kapitlet diskuterer vi funn i analysen, og ser på resultatene med tanke på andre undersøkelser om likestilling i lokalpolitikken. Avslutningsvis kommer vi med anbefalinger for hvordan veien til et mangfoldig og inkluderende demokrati i politikken kan oppnås gjennom utforming av møter og godtgjørelser.

"Take away the edginess and you might get promoted in 3 to 5 years."

I kapitlet diskuterer vi hvorfor kommunestyrene er de middelaldrendes arena. Hvor blir det av småbarnsforeldrene? Hvordan påvirker sammensetningen lokaldemokratiet? Hva har kjønnsnormer med utvalg å gjøre? Påvirker partitilhørighet kjønns- og aldersfordelingen? Hvordan påvirker fylkestilhørighet møtetidspunkt? Hvilke godtgjørelser satser kommunene på? Hva har dette å si for rekrutteringen til politikken? Og mye mer.

BALANSE OG REPRESENTASJON

For valg til folkevalgte forsamlinger er det ingen krav til kjønnsbalanse eller representasjon på valglister (NOU, 2012:15). Likevel, de fleste partiene har tradisjon for at nominasjonsprosessen skal ivareta kjønnsbalanse, og mange legger også vekt på representasjon av ulik alder, geografi samt minoritetsrepresentasjon (NOU, 2020:6).

Regler for kjønnsmessig balanse finnes imidlertid for sammensetning av kommunale råd og utvalg. Kommuneloven gjelder for valg av kommunale råd og utvalg, for andre offentlige oppnevninger gjelder likestillings- og diskrimineringslovens § 28 om kjønnsbalanse i offentlige utvalg.

Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder, delegasjoner mv., skal begge kjønn være representert på følgende måte:

- a. Har utvalget to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert.*
- b. Har utvalget fire eller fem medlemmer, skal begge kjønn være representert med minst to.*
- c. Har utvalget seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.*
- d. Har utvalget ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 pst. Likestillings- og diskrimineringsloven § 28, nr 1.*

I kommuneloven er det noe mer forbehold om kjønnsrepresentasjon enn det vi finner i likestillings- og diskrimineringsloven. I § 5-9 i kommuneloven, om kommunestyre- og fylkestingskomiteer, står det at sammensetningen av komiteer skal være forholdsmessig etter kjønnsfordelingen i kommunestyret.

Komiteene skal settes sammen forholdsmessig etter kjønnsfordelingen i kommunestyret eller fylkestinget. Kommuneloven §5-9, nr. 4.

Videre avgjør reglene for kjønns sammensetning i kommunale råd og utvalg, om det gjennomføres forholdsvalg (§7-6) eller avtalevalg (§7-7). Intensjonen er i tråd med likestillingsloven om minimum 40 prosent representasjon av hvert kjønn, men det er ikke absolutt. Hvis kommunestyret bestemmer seg for forholdsvalg, er det krav om 40 prosent av hvert kjønn på den foreslåtte listen.

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig. Kommuneloven §7-5, nr. 2.

I valgoppgjøret ved forholdsvalg, sikres intensjonen om kjønnsbalanse, der underrepresentert kjønn rykker opp, dersom kravene om kjønnsrepresentasjon ikke er oppfylt.

Hvis en liste får minst fire medlemmer i organet, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Får listen tre eller færre medlemmer i organet, skal begge kjønn være representert fra listen. Viser det seg at utpekingen etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på listen inntil kravet er oppfylt. Kommuneloven §7-6, nr. 3.

Det er riktignok tatt forbehold om kjønnsbalansen i kommunestyret eller fylkestinget for øvrig, og kravet om kjønnsrepresentasjon skal bare følges «så langt det er mulig».

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig. Kommuneloven §7-6, nr. 4.

Tilsvarende krav til kjønnsbalanse og forbehold som ved forholdsvalg, finner vi også i bestemmelsene om avtalevalg i § 7-7.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Viser det seg at et valg etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal det nødvendige antallet

kandidater fra det underrepresenterte kjønn settes inn for å oppfylle kravet. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig. Kommune-loven §7-7, nr. 4.

Endringene i kommune-loven, der det ikke lenger er et absolutt krav om kjønnsbalanse i komiteer og utvalg, er en utvanning av bestemmelsene i likestillings- og diskrimineringsloven. Intensjonen er opprettholdt, og målet for de fleste partiene er fortsatt god kjønnsrepresentasjon. Partiene og nominasjonskomiteene får ansvaret for å sikre kjønnsmangfold i folkevalgte fora.

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser en trend der det er høyere kvinneandel i kommunestyret i de store kommunene enn i små. I vår undersøkelse har 73 av 145 kommuner mindre enn 40 prosent kvinner i kommunestyret. Samtidig var lokalvalget i 2019 første gang i historien hvor gjennomsnittlig kvinneandelen i kommunestyrene endelig nådde 40 prosent. Vi ser en positiv utvikling over tid, fra en kvinneandel på 36 i 2003, og mellom 38 og 39 prosent kvinner ved de tre påfølgende kommunestyrevalgene. Mange kommuner har likevel en utfordring i å etterleve intensjonen om kjønnsbalanse i kommunestyret, og dermed også i komiteer og utvalg. Tidligere forskning viser at det ofte er lavere kvinneandel i små kommuner sammenlignet med store kommuner (Segaard et al 2022), slik vi også finner i vår studie.

Når det gjelder kjønnsbalanse i formannskap, etterlever kommunene i stor grad intensjonen om 40 prosent representasjon av hvert kjønn. Her ser vi en gjennomsnittlig kvinneandel blant kommunene som deltok i undersøkelsen på 44 prosent. Samtidig ser vi at det er små og mellomstore kommuner som kommer best ut i kvinneandel for formannskap, i motsetning til de store kommunene som hadde best kjønnsrepresentasjon i kommunestyrene. En del kommuner har likevel et forbedringspotensial for god kjønnsbalanse i formannskap.

Valg til kommunestyrene er, som beskrevet innledningsvis, ikke omfattet av krav om kjønnsrepresentasjon. Kommunestyrevalgene er basert på direktevalg av representanter fra ulike partier og det er da vanskelig å forutse kjønns sammensetningen basert på partienes valglistor i valgkampen. Velgerne har en viss mulighet til å påvirke kandidat kåringen, men blir avgrenset av partienes valgliste (Christensen et al 2008).

Det skal i utgangspunktet være enklere å få god kjønnsbalanse i formannskap enn i kommunestyret. Vår undersøkelse viser at det gjennomgående er bedre kvinneandel i formannskapene enn i kommunestyrene. Samtidig erfarer vi at sammensetningen av formannskap i stor grad er avhengig av kjønn til lederne i lokalpolitikken, og da særlig gruppeleder. Er samtlige gruppeledere i kommunestyret menn, vil vi lettere se et formannskap med mannsdominans. Gruppeleder får ofte vervet etter å ha vært listetopp for partiet, følgelig er listetoppenes kjønn av betydning for formannskapets sammensetning.

Valglistor med god representasjon av kvinner og menn er viktig for å sikre god kjønnsbalanse i kommunestyret. Som beskrevet innledningsvis, har de fleste partier tradisjon for å ivareta kjønnsbalanse på sine valglistor, ofte annenhver kvinne og mann, og da oftere mann på toppen av valglista (van der Roos, Johansen og Guldvik 2010). På den måten er risikoen stor for alle

partiene som ikke får partall-representanter i kommunestyret får overvekt av menn. Får partiet inn for eksempel tre representanter, blir det to menn (nr. 1 og 3) og en kvinne (nr. 2). Hvis partiene er bevisst kjønnsbalanse i lokalpolitikken, og gir toppkandidaten til en kvinne, vil kjønnsrepresentasjonen raskt endres. Som eksempelet over, ved innvalg av tre representanter blir kjønnsfordelingen motsatt; to kvinner og en mann. Dersom partiet velger å sette opp valglisten med gjentakende to menn og to kvinner eller omvendt, risikerer en å kun få inn representanter av ett kjønn i kommunestyret. Nominasjonskomiteens praksis og strategi har følgelig mye å si for kommunestyrets sammensetning etter valget.

Vi ser av resultatene i undersøkelsen vår, at det er større variasjon i kvinneandel i kommunestyret mellom de små og mellomstore kommunene. De store kommunene ligger stort sett tett opp mot 40 prosent kvinneandel. Fylket som har lavest andel kvinneandel i kommunestyret, er Innlandet. Her ser vi liten variasjon mellom de små kommunene, men samtlige har en kvinneandel mellom 32 og 35 prosent. Partiene i de små kommunene i Innlandet har dermed en jobb å gjøre frem mot valget i 2023, for å sikre en bedre kvinneandel enn i dag.

Krav om kjønnsbalanse?

Selv om det ikke er noen regler som skal sikre kjønnsbalanse i folkevalgte organ i Norge, er det flere andre land som har vedtatt representasjonsregler i folkevalgte forsamlinger. Enten som en del av lov eller konstitusjon. Det gjelder for blant annet Belgia, Frankrike, Portugal og Spania (NOU, 2012:15). Et av innsatsområdene Likestillingsutvalget utredet i NOU 2012:15 *Politikk for likestilling* var folkestyre, der de blant annet så på tiltak for likestilte valglister og program for bredde i folkestyret.

I Politikk for likestilling diskuterer Likestillingsutvalget om det bør inkluderes krav i valgloven om kjønnsrepresentasjon, eller om det skal innføres krav til en lokal modell for beslutning. Den lokale modellen baserer seg på forskrift om valg til Sametinget, som åpner opp for at Sametinget kan ta stilling til om de vil stille krav om at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent på alle valglister for at de skal bli godkjent.

I utredningen påpekes det at med en allmenn lov vil det være like bestemmelser for hele landet, og en mulighet til å oppnå tilnærmet kjønnsbalanse i løpet av kortere tid. I Norge er det lang praksis for å fremheve lokalt selvstyre, og allmenn lov om kjønnsrepresentasjon er inngripende i lokale forhold. Utvalget anbefalte derfor forslaget om lokal bestemmelse, og fremhevet fordelene med at minst hvert fjerde år må alle kommunestyrer ha en debatt om likestillingsstatusen i de folkevalgte forsamlingene. Denne modellen sikrer altså at eventuelle vedtak om representasjon blir gjort av de som best kjenner den lokale situasjonen. Videre argumenterte utvalget for at lokal beslutning også åpner opp for andre representasjonsregler, for eksempel knyttet til minoritetsrepresentasjon.

Utvalgets flertall anbefaler at det tas inn en bestemmelse i valgloven om at kommunestyrer, fylkesting og storting høsten før valg, det vil si hvert fjerde år, drøfter likestillingsstatus i det gjeldende folkevalgte organet og avgjør ved alminnelig flertall om det skal stilles krav om at hvert

kjønn skal være representert med minst 40 prosent på valglister ved det kommende valget. NOU 2012:15, s. 318.

SMÅBARNFORELDRE

Resultatene viser at gjennomsnittlig andel kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år er 24 prosent. For formannskap er gjennomsnittet 27 prosent. Det er interessant at det er flere representanter med barn under 12 år i små og mellomstore kommuner enn i store kommuner. Dette er motsatt av resultatene for kvinneandel, hvor de store kommunene gjennomgående har bedre kvinneandel enn små og mellomstore kommuner. Både for kommunestyre og formannskap ser vi at andelen representanter med barn under 12 år er betydelig lavere enn for kvinneandel. Resultatene viste ingen forskjeller mellom fylkene.

Forskjellen mellom store og små kommuner kan selvfølgelig skyldes at den som har besvart undersøkelsen på vegne av kommunen har bedre oversikt over de folkevalgte i små enn i store kommuner. Vi poengterer igjen at spørreundersøkelsen baserer seg på selvrapportering og er dermed sårbar for feilrapportering. Vi ser imidlertid at det ikke er store avvik mellom selvrapporteringen for kommunestyre og formannskap i små, mellomstore og store kommuner. Vi vil likevel anta at feilmarginen kan være større for et stort kommunestyre enn for formannskapet. I formannskapet jobber politikere og administrasjon oftere tett sammen og har bedre kjennskap til hverandre. Vi hadde forventet en større feilmargin hvis selvrapporteringen var svært feilaktig.

Det kan være mange grunner til at andelen representanter med barn under 12 år ikke er høyere. For det første er det begrenset hvor mange voksne som har barn i denne aldersgruppen i befolkningen generelt. I tillegg har vi barn i alderen 0-12 år i en svært begrenset periode i livet. Samtidig er småbarnsperioden en hektisk tid, der det er begrenset hva en har tid til av andre oppgaver. Mange vil derfor tenke at det ikke er kompatibelt med å være folkevalgt.

Ny forskning fra Göteborg Universitet (Naurin et al 2022) viser at kvinner blir mindre samfunnsengasjementet ved graviditet og i småbarnsfasen. I studien har forskerne sett på 2000 førstegangs fødende i Sverige opp mot en kontrollgruppe. Resultatene viser at alle kvinnelige førstegangsforeldres mistet engasjementet helt fra begynnelsen av svangerskapet sammenlignet med tiden før de ble gravide. Dette vedvarer gjennom småbarnsfasen. I en pressemelding sier Elin Naurin at *«det är tydligt att kvinnornas politiska engagemang påverkas. Framför allt handlar det om tiden de lägger på att läsa om eller diskutera politik, men de gravida tenderar även att tycka att politik är mindre viktig»*. Forskerne har også sett på kvinnes partner. Også de bruker mindre tid på lokal, nasjonal og internasjonal politikk under og etter svangerskapet, men når barnet er to til fire år har partneren kommet helt over tapet av politisk engasjement og anser politikk som like viktig som før de ble foreldre. Kvinnes engasjement fortsetter derimot å synke i denne perioden, og når barnet er 2-4 år gammelt er den politiske bevisstheten på et lavere nivå enn før de ble gravide (Dæhlen 2022).

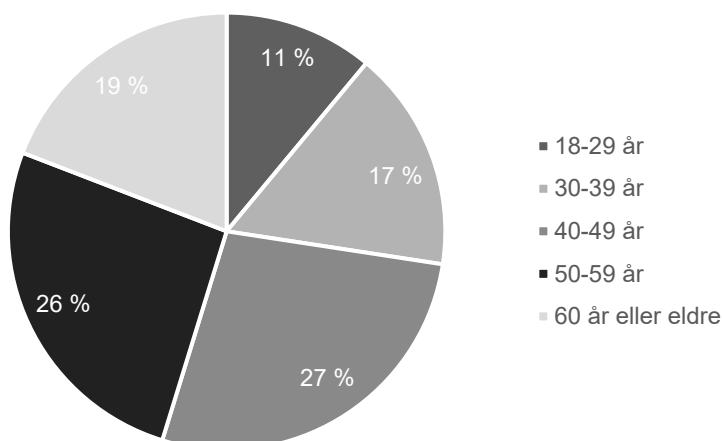
Statistikken fra kommunevalget i 2019 viste at «60-åringene har nesten dobbelt så mange representanter i dagens kommunestyre som det deres andel i befolkningen skulle tilsi» (Strand 2019). På Stortinget er det imidlertid yngre folkevalgte som dominerer. Etter stortingsvalget i 2021 er gjennomsnittsalderen blant representantene på 46,1 år.

Forskjellen ligger kanskje i representasjonens form. Mens det å være stortingspolitiker er en heltidsjobb, er lokalpolitikk et verv som kommer i tillegg til jobb, familie og fritid. For mange vil det derfor være enklere å delta aktivt i lokalpolitikken når en er pensjonist, eller når ungene blir store og flytter hjemmefra. På Stortinget har en i lengre tid endret arbeidssituasjonen slik at det skal være enklere å kombinere det politiske arbeidet med familieliv. Allikevel ser vi at partiledere går ut av vervet på grunn av den ekstra belastningen vervet gir. Dette har blant annet ført til at Venstres partileder Guri Melby har tatt grep i Venstres Stortingsgruppe for å skape mer balanse mellom politikk og familieliv (Røsvik et al 2022). Forhåpentligvis vil dette bidra til økt debatt rundt tematikken fremover.

Forskning på politisk deltakelse i lokalpolitikken versus Stortinget er følgelig av interesse for å få mer kunnskap om mekanismene som ligger til grunn og hvordan tilrettelegging, goder og ordninger kan påvirke våre muligheter og valg. Vi trenger generelt mer forskning på folkevalgte med barn, både i lokaldemokratiet og på Stortinget.

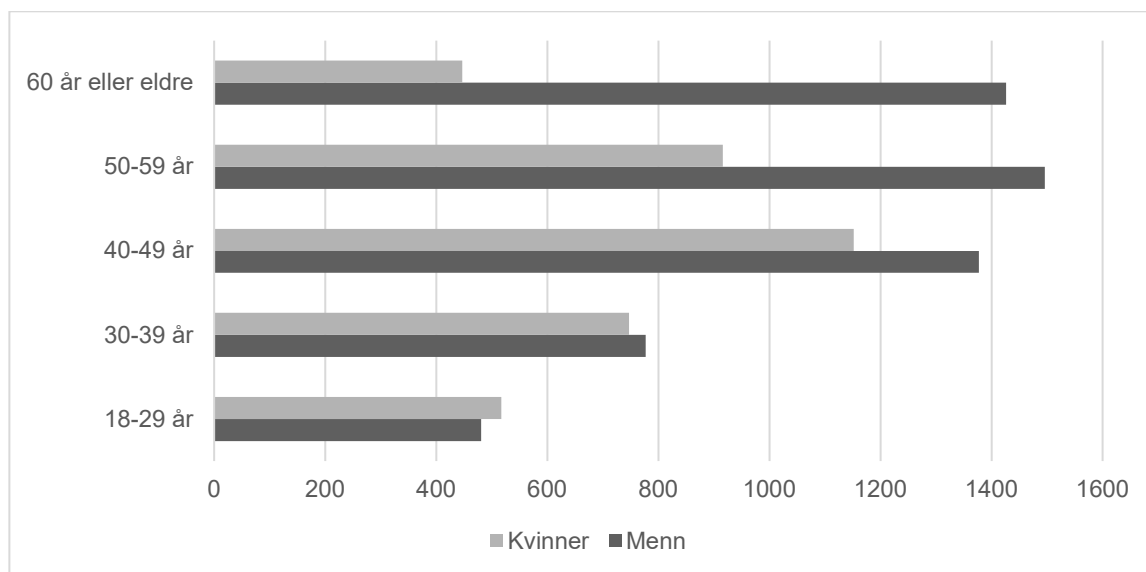
EN ARENA FOR GAMLE MENN?

Forskning viser at politisk deltakelse generelt øker i takt med alderen (DFØ 2021). Dagens sammensetning i kommunestyrene landet rundt viser at menn dominerer i aldersgruppene fra 40 år og oppover. Kvinner og menn er omtrent like godt representert i aldersgruppene 18-29 og 30-39, men disse aldersgrupperingene utgjør en liten andel av den totale mengden folkevalgte (jf. Figur 41). Dette stemmer overens med tidligere forskning på kvinnerepresentasjon (Segaard og Saglie 2019).

Figur 40: Kommunestyrerepresentanter fordelt på alder, hele landet. Data hentet fra SSB tabellnr. 04964 (SSB 2022)

Det ser ut til at vi er gode på å rekruttere inn kvinner i ung alder, men at partiene ikke evner å holde på kvinnene over tid. For menn er det imidlertid motsatt utvikling. Kvinner er mest aktive i politikken når de er mellom 40-50 år. Kvinner 60 år eller eldre er svært lite deltakende i politikken sammenlignet med sine mannlige jevnaldrende. Samtidig er aldersgruppen 18-29 år minst representert i landets kommunestyre (jf. Figur 40).

Figur 41: Kommunestyrerepresentanter fordelt på alder og kjønn. Data hentet fra SSB tabellnr. 04966 (SSB 2022)

Årsakene er mange, men etableringsfasen er sannsynligvis en viktig faktor. For det første er de i alderen 18-29 år ofte i utdanning, og mange bor andre steder enn i kommunen de er folketegistrert. Videre er denne aldersgruppa preget av etableringsfasen hvor arbeid, økonomi og etter hvert familie for mange er viktigere enn politikk. Uansett hva som er viktigst, er det utfordrende å kombinere etableringsfasen med politiske deltakelse. Generelt er det færre politisk aktive i alderen 18-39 år enn over 40 år.

Det er flere utfordringer knyttet til utviklingen vi ser i tallene. For det første kan en rekruttering av mange unge kvinner opp mot eldre menn skape en ubalanse i maktforholdene i kommunestyrene. Erfaring i lokalpolitikken utvikler seg over tid og en blir mer sikker i rollen, og tør å ta plass på en annen måte enn når du er ung eller fersk representant. Å stå opp mot de som har lang erfaring, enten i politikken eller i livet ellers, kan være skremmende. For andre er det en motivasjon å utfordre de eldre. Uansett er det ikke de beste forhold for gode og mangfoldige debatter. Vi vet også at mange kvinner ikke tar ordet i debatten før de er godt forberedt. I frykt for hersketeknikker, enten bli blottstilt for manglende kunnskap eller latterliggjort for standpunkt, bruker de mer tid til forberedelse til politiske møter. Menn derimot, stiller oftere, tar lettere ordet og kaster seg inn i debatter uten å være forberedt (von Münchow 2017).

En bredest mulig representasjon både med tanke på kjønn og alder er viktig for å speile hele samfunnet, ikke minst for å sikre at saker som opptar innbyggerne inngår i beslutningsgrunnlaget. Vi er opptatt av ulike saker avhengig av alder, kjønn og livssituasjon. De med små barn vil være mer opptatt av barnehage og skole, mens de over 60 år vil være mer opptatt av tilbud til eldre og sykehjem. Vi trenger begge gruppenes engasjement i lokaldemokratiet for å sikre medvirkning og beslutninger som er i tråd med innbyggernes interesser.

DEN FORETRUKNE FOLKEVALGTE

Institutt for samfunnsforskning leverte i 2020 rapporten «*Det norske lokaldemokratiets legitimitet. Tillit, deltakelse og ulikhet*». Solberg-regjeringen ønsket en sammenstilling av forskning for å belyse sammenhenger mellom politisk og sosial ulikhet, politisk deltakelse og tillit (Segaard 2020). I rapporten fremkommer det at politiske kandidaters sosiale bakgrunn er avgjørende for deres politiske synspunkter og hvordan de oppfattes av velgerne (Segaard, 2020 s. 26). En eksperimentstudie fra 2019 viser for eksempel at velgerne har noen klare preferanser for politikerprofiler (Arnesen et al. 2019). Respondentene i studien foretrakk:

- kandidater med høyere utdanning framfor kandidater uten høyere utdanning
- middelaldrende framfor yngre og eldre
- kandidater uten religiøs tilknytning framfor kristne og spesielt framfor muslimske kandidater
- kvinner framfor menn

I likhet med Institutt for samfunnsforskning sin rapport finner vi det paradoksalt at både kvinner og menn foretrekker kvinner i like stor grad, men at kvinner samtidig er underrepresentert i politiske beslutningsorganer. «*Det er imidlertid flere faktorer som kan påvirke representasjon, så det er ikke nødvendigvis noen motsetning i at velgere foretrekker kvinner samtidig som kvinner er underrepresentert. Kvinner og menn som stiller til valg, skiller seg fra hverandre ikke bare på kjønn, men også på andre kriterier som oppleves relevante for velgerne. (...) Det er dessuten en rekke andre momenter som spiller inn på kvinnerepresentasjonen i politikken, som blant annet nettverk, motivasjon og politisk erfaring*» (Segaard 2020, s. 27).

Velgere har en del ulike preferanser til politikere, noe som får utslag både på valglistene og hvem som blir valgt inn i kommunestyre. Eksperimentstudien viste blant annet at velgerne antar at «*kvinnelige kandidater i større grad enn menn vil mene at staten skal redusere økonomisk ulikhet, at flyktninger skal ha samme sosiale rettigheter som andre innbyggere, og at mesteparten av reduksjonen i CO₂-utslippene skal tas i Norge i stedet for i utlandet. Videre antar de at kandidater med høyere utdanning i mindre grad vil mene at staten skal redusere økonomisk ulikhet, og i større grad vil mene at flyktninger skal ha samme sosiale rettigheter som andre innbyggere. Velgerne tror også at alder, religiøs tilknytning og yrkesbakgrunnen til de politiske kandidatene påvirker deres holdninger i enkelte av disse politiske sakene*» (Segaard 2020, s. 26).

Selv om eksperimentstudien viste at velgere har mange preferanser, ser vi i statistikken at kvinner og yngre folkevalgte likevel er underrepresentert i norske kommunestyre. Nominasjonskomiteene har følgende svært viktig arbeid for å sikre en bred sosial bakgrunn, god representasjon av både kvinner og menn, og god aldersfordeling på valglistene (Guldvik og van der Ros 2008). Det må til for at kommunestyrene også kan få bred og mangfoldig sammensetning som speiler befolkningen.

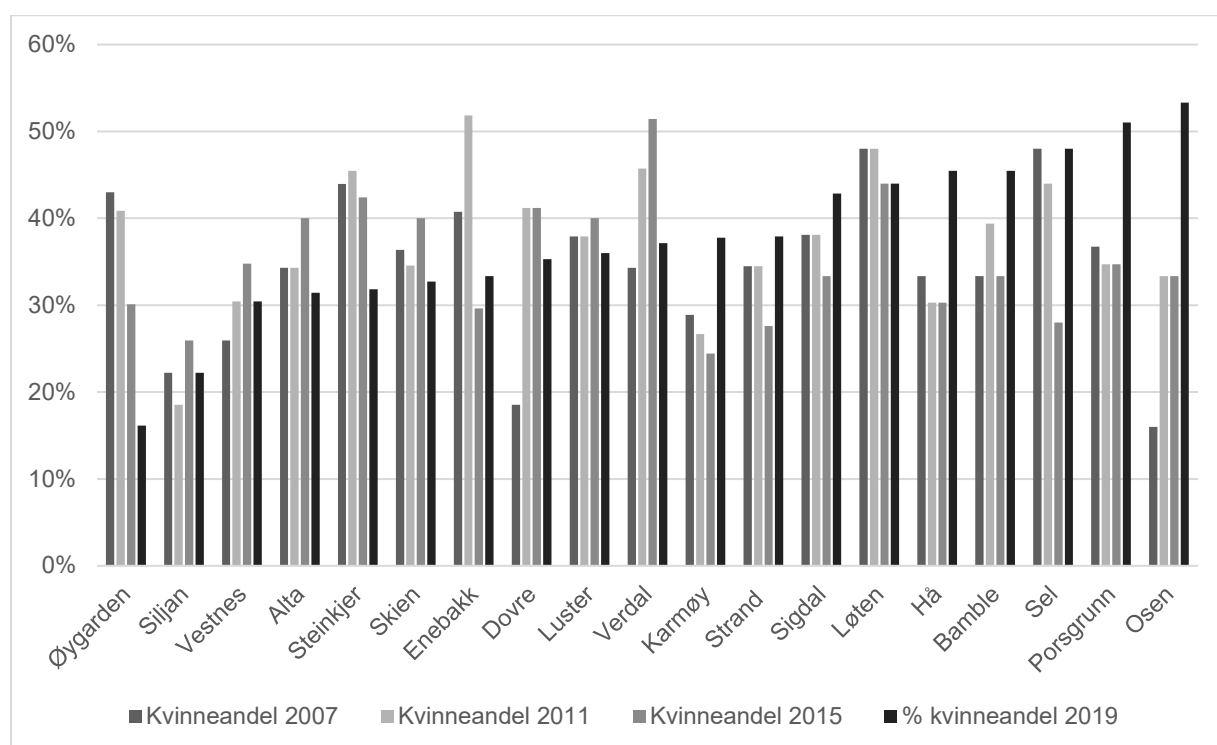
UTSTILLINGSVINDU FOR KVINNER I POLITIKKEN

I perioden 2007-2011 var det en nasjonal satsing initiert og finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet for å få flere kvinner i lokalpolitikken. 21 kommuner fordelt på 7 enkeltkommuner og 4 kommunenettverk, deltok i prosjektet «Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken». Målet med satsingen var å bedre kjønnsbalansen i kommunestyrene, og særlig i ledende posisjoner (Aars og Christensen 2012). 11 av kommunene som deltok i prosjektet har svart på vår spørreundersøkelse. Vi har derfor sett nærmere på hvordan det har gått med kvinneandelen i kommunestyret i disse kommunene ved å se på valgresultatene fra 2007 og frem til 2019. To kommuner, Rissa og Norddal, er ikke inkludert, da de i perioden er slått sammen med andre kommuner.

Tabell 9: Kvinneandel ved kommunevalg fra 2007-2019 i deltakerkommuner i satsingen «Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken»

Kommune	2007	2011	2015	2019
Øygarden	43 %	41 %	30 %	16 %
Siljan	22 %	19 %	26 %	22 %
Vestnes	26 %	30 %	35 %	30 %
Alta	34 %	34 %	40 %	31 %
Steinkjer	44 %	45 %	42 %	32 %
Skien	36 %	35 %	40 %	33 %
Enebakk	41 %	52 %	30 %	33 %
Dovre	19 %	41 %	41 %	35 %
Luster	38 %	38 %	40 %	36 %
Verdal	34 %	46 %	51 %	37 %
Karmøy	29 %	27 %	24 %	38 %
Strand	34 %	34 %	28 %	38 %
Sigdal	38 %	38 %	33 %	43 %
Løten	48 %	48 %	44 %	44 %
Hå	33 %	30 %	30 %	45 %
Bamble	33 %	39 %	33 %	45 %
Sel	48 %	44 %	28 %	48 %
Porsgrunn	37 %	35 %	35 %	51 %
Osen	16 %	33 %	33 %	53 %

I sammenstillingen kan vi se at det i etterkant av satsingen har vært en tilbakegang i kvinneandelen i flere av kommunene. Enkelte kommuner har hatt en god økning i kvinneandelen i 2019, sammenlignet med årene før, mens andre er tilbake der de startet i 2007. Det er ingen klar trend at satsingen i seg selv har medført bedre rekruttering av kvinner til politikken hvis vi bare ser på valgresultatet. Sluttkonklusjonen fra evalueringen av «Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken» var at det synes å ha hatt en effekt i kommunene som deltok (NOU, 2012:15, s 319). Kvinneandelen skiller seg riktignok ikke mye fra andre kommuner, men i prosjektkommunene var det en positiv utvikling av kvinner i formannskap og blant ordførerne (Aars og Christensen, 2012, side 4). I tillegg konkluderer Aars og Christensen med at det er «sannsynlig at flere av kommunene har lyktes med å bevisstgjøre kvinnelige politikere samt gjøre dem tryggere i sine verv» (side 46).

Figur 42: Sammenstilling av kvinneandel i kommunestyre i kommuner tilknyttet «Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken».

Når vi ser på kvinneandelen i Utstillingsvindu-kommunene etter valget i 2019, er det tydelig at likestilling er noe en må jobbe systematisk og målrettet med over tid. Enkeltstående satsinger kan ha en kortsiktig effekt og gi en symbolverdi der og da, men vedvarende endringer krever at en har bevissthet om likestilling, og har det med seg i lokalpolitisk arbeid over tid. Det krever tålmodighet og systematisk arbeid både politisk og i kommunene. Arbeidet må videre omfatte både kommuner, fylkesting og Stortinget.

Behovet for systematisk arbeid over tid var også begrunnelsen for at Skjeie-utvalget anbefalte et program for bredde i folkestyret (NOU, 2012:15). Representasjon av alle kjønn i folkevalgte

forsamlinger skaper ikke i seg selv likestilte arbeidsforhold for de folkevalgte. I *Politikk for likestilling* viser utvalget til at kvinner og unge representanter i mindre grad tar gjenvalg enn øvrige representanter (NOU, 2012:15). Blant årsakene som trekkes frem er både hver enkelt sin livssituasjon eller prioritering, samtidig blir det fremhevet at det er nødvendig å se på arbeidsvilkårene lokale folkevalgte forholder seg til.

Utvalget anbefaler at det igangsettes et landsdekkende program for bredde i folkestyret, med mål å øke kvinneandel og andel med etnisk minoritetsbakgrunn på alle nivåer av folkevalgt arbeid lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må også være et mål å øke andelen representanter som er under 30 år og over 60 år. Et program for bredde i folkestyret må inneholde statlige økonomiske midler der lokalt initierte prosjekter kan søke støtte. NOU 2012:15, s. 319.

PARTITILHØRIGHET ER AVGJØRENDE

Tidligere stemte kvinner konservativt (Amundsen 2019). De siste tiårene har imidlertid kvinner stemt mer og mer mot venstresiden i norsk politikk.

Her i Norge ser vi av kurvene våre at det særlig er etter 1980-tallet at kvinner har stemt på partier på venstresiden. Her er to mulige forklaringer. Flere kvinner ble yrkesaktive utenfor hjemmet. Mange gikk først inn i dårlig betalte og usikre jobber. Ofte var dette jobber knyttet til omsorgsarbeid. Det kan ha fått flere kvinner til å stemme på venstrepartier. Kvinner har også sterkere interesser knyttet til offentlig sektor enn det menn har. Klart flere kvinner enn menn er offentlig ansatte. Og offentlig sektor betyr tradisjonelt mest for partiene på venstresiden.

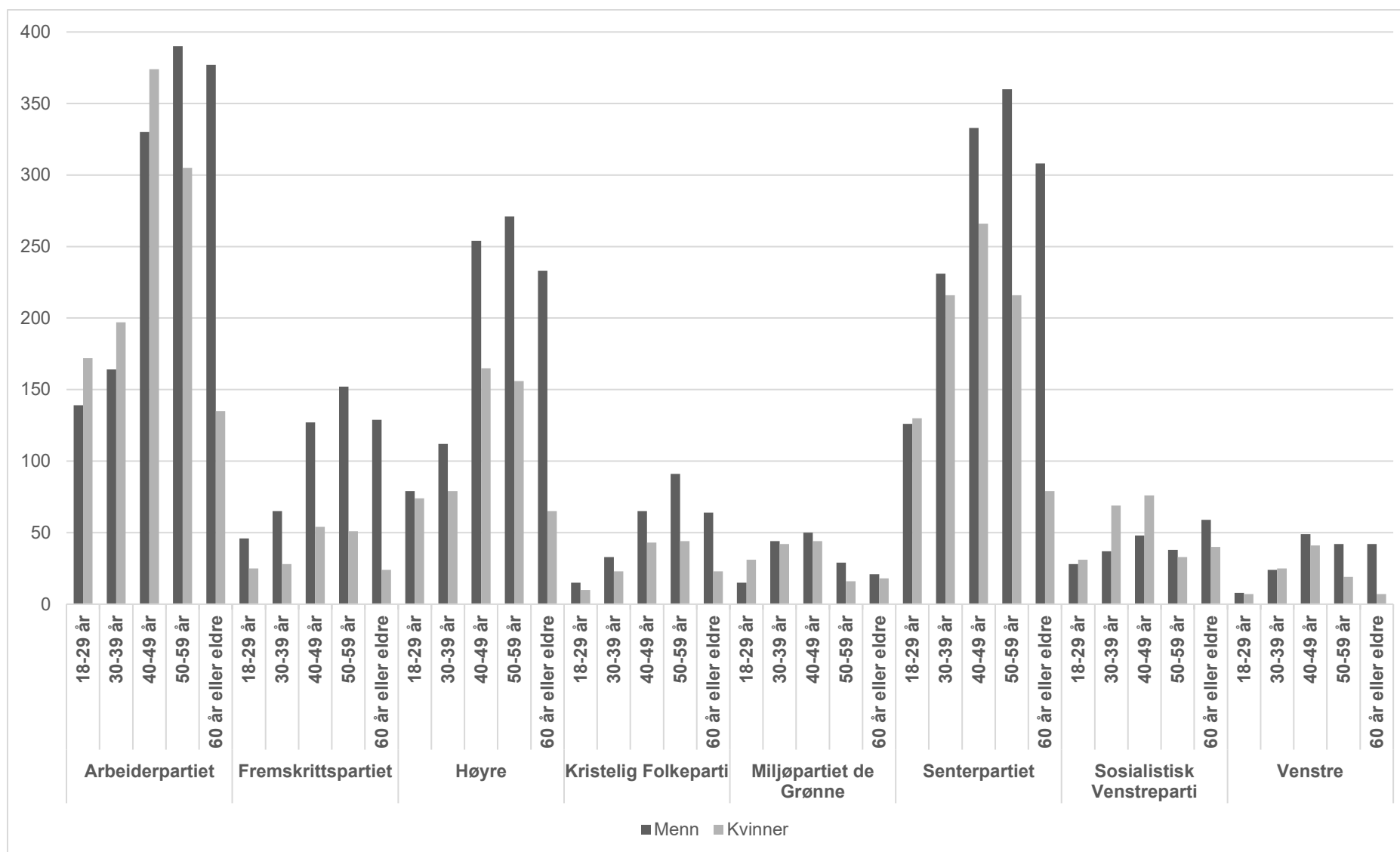
Professor Bernt Aardal ved Statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Partitilhørighet har mye å si for kjønns- og aldersfordelingen på de ulike valglistene. Fremskrittspartiet og Kristelig folkeparti har for eksempel lav andel kvinner uansett alder blant sine kommunestyrerepresentanter. (jf. Figur 43).

Både Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk venstreparti og Miljøpartiet de grønne er gode på å rekruttere inn kvinner i alderen 18-29 år. Arbeiderpartiet og SV har flere kvinner blant sine folkevalgte for aldersgruppene fra 18-49 år. Det er først når representantene er over 50 år at menn dominerer også i disse to partiene. Til gjengjeld er det stort avvik mellom antall menn og kvinner for aldersgruppene 50-59 år og for de som er 60 år og eldre, men menn er delvis i stort flertall i alle parti. Størst er differansen mellom antall kvinner og menn blant de eldste folkevalgte.

Tallene indikerer at partiene er gode til å rekruttere kvinner frem til slutten av 30-årene, men så faller de fra. Hva skal så til for å holde på dem? Det foreligger ikke noe direkte forskning på dette området, men et nytt forskningsprosjekt ved Universitetet i Bergen skal i årene fremover se på nettopp denne utfordringen (Baisotti og Sommerfeldt 2020).

Segaard og Saglie (2019) har forsket på lokale partilags arbeid med kjønnsbalanse på valglistene. Forskningen deres viser at «*partier ytterst til høyre – her FrP – er minst likestillingsorienterte og minst opptatt av kjønnsrepresentasjon*». De poengterer at «*lokale partilag og lister har en viktig portvokterfunksjon når de velger ut kandidater som velgerne kan stemme på til lokalvalg. Slik har partiene innvirkning på kjønnsfordelingen blant de folkevalgte*».

Figur 44: Kommunestyrerepresentanter fordelt på kjønn, alder og partitilhørighet, hele landet. Data hentet fra SSB tabellnr. 04964 (SSB 2022).

KJØNNSNORMER I OPPNEVNING AV UTVALG OG KOMITEER

Når det gjelder utvalg og komiteer spurte vi helt konkret om andelen kvinner og menn innenfor områdene oppvekst, plan og næring og helse og omsorg. Vår forforståelse var at menn i større grad ønsker seg til hovedutvalg og komiteer for plan og næring, mens kvinner søker seg til hovedutvalg og komiteer for oppvekst og helse og omsorg. Vår fordom var knyttet til det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, hvor menn i større grad enn kvinner er tilknyttet fagområder innen plan og næring og kvinner til fagområder innen oppvekst, helse og omsorg. Vi ønsket å se om denne forforståelsen var til stede i politikken når de folkevalgte fordeles i hovedutvalg og komiteer.

Resultatene viser at dette helt klart er en trend som går igjen i kommunene. Mens kvinner er høyt representert i utvalg knyttet til oppvekst og helse og omsorg er faktisk menn høyest representert i utvalg for plan og næring.

For plan og næring er det hele 33 av 102 kommuner (31 prosent) i studien som ikke innfrir kravet om 40 prosent representasjon av begge kjønn. For oppvekst var det 11 av 90 kommuner (12 prosent) og helse og omsorg 6 av 85 kommuner (7 prosent). Enkelte kommuner innfrir ikke kravet i motsatt vei ved at kvinneandelen er høyere enn 60 prosent, og dermed er andelen menn under 40 prosent. Det interessante her er helse og omsorg hvor 8 av 85 kommuner (9 prosent) har en mannsandel under 40 prosent. Tilsvarende for plan og næring er det 5 av 102 kommuner (5 prosent) hvor mannsandelen er under 40 prosent.

Sammenstilling fordelt på kommunestørrelse viser at noen av kommunene uavhengig av størrelse ikke innfrir kravet om 40 prosent representasjon. Plan og næring har her et klart forbedringspotensial.

Sammenstiller vi kvinneandel i de tre utvalgskategoriene med fylke ser vi at noen fylker kommer dårlig ut. Troms og Finnmark samt Nordland har for eksempel for lav mannsandel i utvalg for helse og omsorg i flere kommuner. For plan og næring kommer alle fylkene dårlig ut med flere kommuner med for lav kvinneandel. For oppvekst har Trøndelag mange kommuner med for lav kvinneandel, mens Troms og Finnmark samt Agder har for lav mannsandel. Vestland kommer dårlig ut, men det skyldes trolig at få kommuner i besvarelsene har utvalg knytta til oppvekst.

Det vi ser er at kvinner i større grad enn menn velger hovedutvalg og komiteer knyttet til oppvekst, helse og omsorg. Dette er kvinneorienterte yrkesområder som mange kvinner føler seg trygge på og hvor de har mye kunnskap. Når en skal stå i politikken og fremme saker er det trygt å snakke om et område en opplever å beherske og inneha nok kunnskap om. Forskning viser også at kvinner i mindre grad enn menn tør å ta ordet hvis de ikke er godt forberedt (von Münchow 2017). Dette kan forklare hvorfor kvinner i større grad velger å sitte i utvalg og komiteer rettet mot oppvekst og helsefeltet. Kvinner har tradisjonelt en større tilknytning til yrker innen disse feltene og jobber i større grad i det offentlige enn menn. Menn derimot har tradisjonelt en større tilknytning til privat næringsliv (SSB 2019, Wagner et al 2020). Kjønn kan følgelig ha noe å si for hvilke utvalg og komiteer vi opplever størst trygghet og forhåndskunnskap.

Dette i seg selv er ikke galt, men det gir noen uheldige konsekvenser. Erfaring tilsier at utvalg og komiteer rettet mot plan og næring for eksempel anses som viktigere enn andre utvalg. Det er også her mange av de viktigste beslutningene tas for politikk som påvirker de to andre politiske områdene og ikke minst kommunebudsjettet og handlingsplanen. Det er i mange partier også sedvane at gruppeleder får de posisjonene som oppleves viktige, dermed får de verv nettopp i plan og næring. Dette får derfor ringvirkning for tildelingen av lederposisjoner i politikken (Guldvik og van der Ros 2008). Derfor er det viktig at kvinner tar plass i utvalg og komiteer for plan og næring på lik linje med menn, og krever lederposisjoner.

I forhandlingene om posisjoner i lokalpolitikken må vi sikre gode diskusjoner om roller og verv, slik at også kvinner og de yngre inkluderes. Samtidig må partiene og nominasjonskomiteene gi sine listekandidater opplæring, så de tør å stå i forhandlingene og kreve sin plass. Telemarksforskning har blant annet vist at det er behov for ekstra innsats for opplæring av nye som kommer inn i politikken, og da spesielt tilpasse yngre representanter (Brantzæg et al 2022:14).

God informasjon før nominasjonen om hva ulike posisjoner i kommunepolitikken krever av de folkevalgte er viktig, for å sikre at de folkevalgte forstår hva det innebærer. Det vil si at forventningene samstemmer med virkeligheten. Forskning viser at de folkevalgtes forventninger til innflytelse gjennomgående ikke har blitt oppfylt (Ødegård og Bergh 2011, Berglund og Winsvold 2005). Mange opplever å ha fått mindre innflytelse enn forventet. Eldre representanter opplever i større grad enn de yngre at de oppnår gjennomslag i politikken. De unge finner også diskusjonene mindre interessante enn de eldre (Ødegård og Bergh 2011).

Politiske ledelse og administrasjonen i kommunene bør bidra til å gi et realistisk forventningsbilde gjennom å ha lett tilgjengelig informasjon om møtevirksomhet, godtgjørelser og forventninger. For eksempel informasjon om hva en bør vente av mengde møtepapirer i hvert av de politiske organene. Informasjon om forventet møtelengde kan også være viktig å ha med. Ikke minst bør det informeres om at møtemengden kan bli større i enkelte perioder eller i posisjons-samarbeid.

Realistiske forventninger kan skremme noen fra å stille som listekandidat, men samtidig vil det trolig føre til at de folkevalgte er bedre rustet til å ta fatt på oppgaven, men også for å bli i vervet over tid. Informasjon og opplæring er følgelig avgjørende for å trygge de folkevalgte og beholde dem over tid. Dette gjelder spesielt yngre og småbarnsforeldre som skal håndtere arbeid, familie, fritid og politikk på en annen måte enn de over 50 år.

MER FORUTSIGBARHET FOR FOLKEVALGTE

Analysen viser at det hovedsakelig er gode ordninger for godtgjøring og frikjøp for ordførere. De fleste kommunene dekker full godtgjørelse til ordfører ved permisjon og sykdom, og ordfører blir meldt inn i pensjonsordning og forsikringsordninger for yrkesskade og gruppeliv. Siden godtgjørelsen til ordfører ikke er lønn, får ordfører som hovedregel ikke feriepenger. Det er unntaksvis at kommuner utbetaler lønn til ordfører hvor de har opptjening til feriepenger som vanlig. De kommunene som ikke dekker feriepenger, utbetaler den vanlige godtgjørelsen også når ordfører har ferie. Mange kommuner gir etterlønn eller ettergodtgjørelse til ordfører når hen ikke blir gjenvalgt. I vår undersøkelse ser vi at etterlønnen gis for en og en halv måned uten avkortning mot annen inntekt, hvor noen kommuner presiserer at dette er ment som erstatning for manglende feriepenger. Flere kommuner opplyser at de kan gi ettergodtgjørelse i inntil tre måneder, men da avkortet mot annen inntekt.

FLERE RETTIGHETER TIL VARAORDFØRER?

Godtgjørelsene for varaordfører er ikke like gode, da ikke alle kommuner melder varaordfører inn i pensjonsordningen. Siden det hovedsakelig er de store kommunene som har varaordfører i 50 prosent frikjøp eller mer, er det bare unntaksvis at kommunene anser at varaordfører har vervet som sin hovedbeskjeftigelse og frikjøp blir dermed ikke presisert. Hvis varaordfører ikke har beskyttet tid i form av frikjøp, så kan det bli utfordrende for varaordfører å følge opp full jobb og familieliv.

De som velger å gå ned i stillingsprosent i sin ordinære jobb risikerer å tape både pensjonsopptjening, og full dekning av tapt inntekt ved foreldrepermisjon og sykdom. Hvis en folkevalgt for eksempel går ned i stilling grunnet vervet, men skal ut i (foreldre)permisjon ved slutten av valgperioden, får vedkommende som hovedregel ikke inkludert inntekten for sin fulle stilling med i beregningen av foreldrepengene.

Manglende gode ordninger for varaordfører, men også andre folkevalgte i formannskap, kommunestyre og utvalg, kan føre til at flere foreldre i småbarnsfamilier velger å avstå fra vervet. Dette er i tråd med funn fra Telemarksforskning som viser at aldersgruppen 30-39 år mener at verv i kommunestyret er for tidkrevende og derfor vanskelig å kombinere med familieliv (Brantzæg et al 2022). Som medlem av kommunestyret kan varaordfører ha flere oppgaver enn andre styremedlemmer da varaordfører skal bistå ordfører og være klar til å tre inn ved behov.

Varaordfører har noen ganger tilleggsserv som blant annet gruppeleder, men dette varierer fra kommune til kommune, og det sjeldent at varaordfører får tilleggsfrikjøp eller godtgjørelse som gruppeleder.

INGEN LUKSUS Å VÆRE FOLKEVALGT

Flere av kommunene legger opp til en refusjonsordning for tapt arbeidsinntekt med arbeidsgiver. Dette ser vi uavhengig av kommunestørrelse. Ved at arbeidsgiver dekker lønn som vanlig til den folkevalgte og får refusjon fra kommunen, beholder den folkevalgte blant annet pensjonsopptjening, rett til feriepenger og får en mer forutsigbarhet i utbetalingene sine, da de fleste godtgjørelser utbetales halvårlig eller årlig. Videre blir det mer forutsigbart for personøkonomien til den folkevalgte ved for eksempel sykdom. Hvis folketrygden utbetaler sykepenge kan utbetaling av sykepenge bli delt i to hvis sykemeldingen gjelder dager i to kalendermåneder, i tillegg må den folkevalgte vente på saksbehandlingstid på tre til fire uker. Oppdelt og utsatt utbetaling ved sykdom kan bidra til økonomisk usikkerhet ved sykdom. Det vil ikke da kun gå utover den folkevalgte, men også eventuelle familiemedlemmer den folkevalgte forsørger.

Arbeidsgivere er ikke pålagt en refusjonsordning med kommunen for sine folkevalgte ansatte og det er ikke sikkert at arbeidsgiver får refundert fullt tapt arbeidsinntekt for den ansatte. Dette kommer an på lønnen til den ansatte og hvor mye kommunen dekker i tapt arbeidsinntekt for sine folkevalgte. For at de folkevalgte skal få mer forutsigbarhet bør godtgjørelsene være pensjonsgivende, og dermed gi opptjening til sykepenge, i tillegg til at det bør være en aktiv oppfordring fra kommunen at arbeidsgiver får refundert utlegg for tapt arbeidsinntekt. De folkevalgte som opplever det vanskelig å kombinere vervet sitt med andre roller i livet er minst motivert for å stille til gjenvalg (Brantzæg et al 2022). Ved å ha en forutsigbar pensjons- og sykelønnsordning, i tillegg til utbetaling for tapt arbeidsinntekt, så kan dette bidra til at de folkevalgte har færre bekymringer rundt andre roller i livet, for eksempel rollen som økonomisk ansvarlig eller bidragsyter i familien og eget liv.

Ved å ha møter på kveldstid kan det være folkevalgte som har ulegitimert tap av arbeidsinntekt som ikke får dekket tapt arbeidsinntekt. I de fleste kommuner dekkes ulegitimert tap av inntekt kun hvis møtene er mellom 08:00-16:00, mens noen kommuner har utvidet tidsrom fra 07:00-18:00. Dette kan gjøre det mindre attraktivt for blant annet studenter å ta på seg verv, da de må bruke av studietid til vervet. Siden analysen av kommunestyre viser at aldersgruppen 18-29 år er minst representert i landets kommunestyre, så er det viktig å ha godtgjørelser som gjør det attraktivt for også studenter å delta i politikken. Et eksempel på dette kan være de få kommunene som tilbyr reisegodtgjørelse for folkevalgte som bor utenfor kommunens grenser i en periode i forbindelse med skolegang.

Berglund og Winsvold (2005) har i sin forskning vist at utflytting har en stor påvirkning på hvor mange kandidater under 26 år som er tilgjengelige til å påta seg verv. De fant imidlertid at ved å innlemme aldersgruppen 26-30 i kategorien unge, så utjevnet aldersfordelingen seg blant de folkevalgte. De forklarte dette med at unge som hadde flyttet ut på grunn av studiene kan ha flyttet tilbake. I vår analyse ser vi at det nå er ujevnheter også for de over 26 år da kandidatene 18-29 år er minst representert i kommunestyre. Dette kan ha sammenheng med at mange tar lengre utdanning nå enn før. I 2020 tok 27% av landets studenter en mastergrad (SSB 2021). Statistisk sentralbyrå har ikke data fra 2005 på dette, men det har de siste 10-15 år vært økt fokus på at vi har en inflasjon av mastergrader i Norge. Dette kan derfor peke på at lengre utdanning er en årsak til at vi finner andre tall enn Berglund og Winsvold da det gjelder unge

folkevalgte. Både vår og Berglund og Winsvolds analyser viser at utflytting grunnet studier kan være en del av utfordringer for å rekruttere unge folkevalgte. Det er derfor viktig å ha godtgjørelser og refusjonsordninger som gjør det attraktivt for denne gruppen å være aktiv i politikken selv om de er studenter i en annen kommune.

Noen kommuner har presisert godtgjørelse i kroner, uten å spesifisere om det gjøres årlige reguleringer med tanke på regulering av grunnbeløpet eller stortingsrepresentantenes godtgjørelse. Disse reguleringene er viktige da godtgjørelsene til mange folkevalgte baserer seg på grunnbeløpet eller stortingsrepresentantenes til enhver tid gjeldende godtgjørelse. De folkevalgte som mottar godtgjørelse basert på en prosent- eller promilleandel av stortingsrepresentantens godtgjørelse (eller ordførers, men hvor ordførers godtgjørelse er basert på stortingsrepresentantenes til enhver tid gjeldende godtgjørelse), får da regulert godtgjørelsen sin, mens de som mottar et kronebeløp blir stående til neste valgperiode.

En manglende presisering angående regulering av de folkevalgts godtgjørelse kan bidra til økende forskjeller blant de folkevalgte som har godtgjørelse i prosent eller promille av stortingsrepresentantens godtgjørelse og de folkevalgte som får et fastsatt kronebeløp. Igjen ser vi store forskjeller i ordningene til de folkevalgte. Arbeidsvilkår i lokalpolitikken har betydning for motivasjonen for gjenvalg (Brantzæg et al 2022). Ny undersøkelse fra Kommunal Rapport viser i likhet med vår studie at det er store variasjoner i godtgjørelser til de folkevalgte (Danbolt 2022).

Det bør ikke være slik at kommuner som er cirka like i størrelse og har omtrent like mange saker, har ordninger som kan bidra til økte forskjeller blant de folkevalgte i de ulike kommunene. Dette kan gi økt frustrasjon hos de folkevalgte med ordninger som kommer dårligere ut sammenlignet med kommuner med mer forutsigbare ordninger, og kan gi lavere ekstern motivasjon som igjen kan tære på den interne motivasjonen for vervet. Det kan skape ustabilitet for en kommune om det er høy turnover blant de folkevalgt, da mange folkevalgte ikke får bygget opp erfaring og trygghet i vervet sitt over tid. En høy turnover kan gjøre at de som «alltid» har vært folkevalgte fortsetter og nye stadig tilskudd faller av. Selv om utskiftning gjør at nye tilskudd får muligheten, så er det negativt dersom dette går på bekostning av kontinuitet, og spesielt hvis frafallet går utover underrepresenterte grupper eller er på grunn av vanskelige ordninger (Regjeringen.no 2020).

UTFORDRENDE OMSORGSANSVAR

Noen kommuner har godtgjørelser for barnepass opptil 10 år, mens andre har opptil 12 år og noen få kommuner har ut kalenderåret barnet fyller 12 år slik som folketrygdloven har ved sykt-barn-dager. Det varierer stort fra de ulike kommunene, og på tvers av fylkene, hvor mye de folkevalgte kan få dekt i barnepass. Én stor kommune dekker 100 kroner timen, opptil 7,5 timer, mens noen kommuner, uavhengig av kommunestørrelse, dekker samme sats som krav for ulegitimert tap av arbeidsfortjeneste, og andre kommuner dekker opptil samme dagsats som ordførers godtgjørelse. Avhengig av når møtene finner sted, så kan dette gjøre det utfordrende for foreldre å delta i verv. De er da avhengig av å ha tilgang på barnevakt som kan passe det syke

barnet de tidspunktene møtene er, hvis den andre forelderen ikke har mulighet til å være hjemme med barnet eller barnet kan være hjemme alene. I tillegg utvikler barn seg forskjellig og det er ikke alle barn som kan være hjemme alene når de nylig har fylt 12 eller 10 år. Hvis et barn er sykt, så vil det også avhenge av sykdommens tilstand om barnet kan være hjemme alene mens forelderen deltar på møter i forbindelse med vervet sitt. Det kan derfor være behov for barnepass utover 12 år. Utfordringer med å skaffe barnepass kan for eksempel være mer tilspisset for aleneforeldre. Foreldre som må håndtere den tilleggsrollen omsorgsansvaret har, kan finne det vanskelig å kombinere vervet med familieliv og dette kan redusere sjansen for at de stiller til gjenvalg (Brantzæg et al 2022). Det er derfor viktig med gode rammer rundt godtgjørelse for barnepass slik at foreldrenes økonomi og nettverk ikke er avgjørende for hvem som kan påta seg verv uten at det skal gå utover omsorgen for barna.

En del kommuner presiserer kun omsorgsgodtgjørelse i forbindelse med barnepass og ikke for omsorgsarbeid til pleietrengende og andre tilsynstrengende i nær familie. Manglende inkluderende omsorgsgodtgjørelse kan påvirke hvem som er representert blant de folkevalgte, da det potensielt kan være mer utfordrende lavinntektsfamilier å dekke utgifter til barnepass og stedfortreder for omsorgsarbeid. Det kan være mer utfordrende for foreldre med barn over 12 år som er pleietrengende eller ikke kan være hjemme alene, grunnet funksjonsnedsettelse eller andre hensyn, å delta i lokalpolitikken eller ta på seg verv. De av oss som har denne utfordringen får per i dag ikke nødvendigvis dekket utgifter til tilsyn og er derfor avhengig av god personøkonomi og et nettverk hvor man har tilgang på tilsyn.

Vi anser det som viktig å ha gode ordninger for omsorgsgodtgjørelse for å bidra til bredere representasjon blant de folkevalgte. Dette gjelder også ordninger for alternativ transport for å ivareta vervet sitt, da ikke nødvendigvis alle folkevalgte har bevegelfunksjon til å kjøre egen bil eller benytte offentlig transport, og ordning for nødvendig ledsager. Analysen vår viser at det er kun én kommune som spesifiserer godtgjørelse for alternativ transport og én kommune som spesifiserer godtgjørelse for nødvendig ledsager.

Koronapandemien har bidratt til hyppigere bruk av fjernmøter. Et fåtall kommuner presiserer at møtegodtgjørelsen også gjelder ved fjernmøter, de fleste kommunene har ikke inkludert noe om dette i forskriftene sine eller i spørreundersøkelsen, mens én kommune presiserer særskilt at det ikke gis møtegodtgjørelse ved fjernmøter. Med tanke på ny teknologisk hverdag i forbindelse med pandemien, av klimahensyn og tilrettelegging for deltakelse fra borteboende studenter, er det bemerkverdig at fjernmøter ikke likestilles med tanke på godtgjørelse. Selv om det kan være høyere aktiv deltakelse i og bedre kvalitet på debatter i fysiske møter, bør fjernmøter ha møtegodtgjørelse. Digitale møter kan gjøre det lettere for de av oss med omsorgsansvar å kombinere familielivet med ansvaret vervet medfører.

Det er likevel viktigere med gode ordninger og godtgjørelse for deltakelse på fysisk møte enn å satse på digitale møter. Fysiske møter gir bedre lokaldemokrati ved at flere tør å ta ordet, de folkevalgte blir bedre kjent, nye folkevalgte lærer seg dynamikken og rutiner i møtene og hvordan vervene kan utøves. Fysiske møter åpner også for at de folkevalgte kan ha løs prat i pauser hvor de kan ha idéutveksling under friere rammer enn i selve møte. Disse faktorene kan bidra

til å styrke arbeidsmiljøet blant de folkevalgte så flere trives i lokalpolitikken. Økt trivsel blant de folkevalgte gir også økt motivasjon for gjenvalg (Brantzæg et al 2022).

Vår analyse viser at det er varierende ordninger for godtgjørelse i de ulike kommunene og fylkene, spesielt når det gjelder frikjøp, men vi ser at ordfører er som hovedregel ivaretatt. Godtgjørelse for de resterende vervene kan gjøre det mer utfordrende for mennesker i småbarns- og etableringsfase å ivareta verv, og dermed også frastår fra å melde seg til verv. Vi anser det derfor viktig med mer universelle ordninger blant de folkevalgte, spesielt i sammenlignbare kommuner. Dette bidrar til tryggere rammer for de folkevalgte, slik at flere samfunnsgrupper kan delta i lokalpolitikken.

EN RISIKO FOR MANGFOLD OG DEMOKRATI

Trendene av analysen viser at det er en del variasjoner fra kommune til kommune i forbindelse med godtgjørelse og frikjøp. Ved å ha et lovverk eller en veileder som legger noe mer føringer på universelle godtgjørelser, kan det bidra til mer forutsigbarhet til de folkevalgte. I tillegg vil det være til fordel for lokaldemokratiet. Slik godtgjørelsene er ordnet nå, er det sosioøkonomiske strukturer som tilsier hvem som kan ta på seg verv. På lederplass i Kommunal Rapport (2022) stilles det også spørsmål om at det må være lov å ønske høyere godtgjørelse for det politiske vervet de folkevalgte tar på seg.

På grunn av manglende pensjonsopptjening, rett til sykepengen, foreldrepenger og blant annet frikjøp, er det ikke alle som har råd til å ta på seg verv. Ved å ta på seg verv så taper de fleste folkevalgte økonomiske velferdsgoder, slik de fleste godtgjørelsene er strukturert nå. Spesielt hvis de går ned i stilling for å ivareta vervet. Samfunnsgrupper som aleneforeldre, uføretrygdede (avhengig av hvor mye godtgjørelsene er på) og lavtlønnede kan være typiske samfunnsgrupper som ikke har samme økonomiske mulighet for å påta seg verv eller gå ned i stilling for å ivareta vervet, som de av oss med høyere økonomi. Med prisstigningen vi ser generelt i samfunnet nå vil dette trolig forsterkes i tiden fremover.

Kvinner er overrepresentert i lavtlønnede yrker og deltidsarbeid. Dette, sammen med manglende forutsigbare godtgjørelser, kan føre til at færre kvinner deltar i lokalpolitikken, noe som kan peke på hvorfor det er vanskelig å rekruttere og beholde kvinner i lokalpolitikken. Kvinner i kommunestyrene trekker seg fra verv raskere enn menn (Aars og Christensen 2012). Vår analyse belyser hvordan rammene rundt godtgjørelsene og manglende frikjøp muligens er en bidragsfaktor til dette. Dette er også i tråd med hva *Politikk for likestilling* finner for kvinner som i mindre grad stiller til gjenvalg, hvor de henviser til arbeidsvilkårene, og spesielt tid til å utøve vervet, som den største årsaken til at de ikke stiller til gjenvalg (NOU, 2012, side 95). Det vil derfor være viktig å se om mer universelle godtgjørelser som gir større forutsigbarhet for de folkevalgte, og tid til å balansere vervet som folkevalgt og andre roller de har i livet, øker sannsynligheten for at kvinner stiller til gjenvalg.

Det er som hovedregel pensjongsgivende inntekt som dekkes i forbindelse med sykepengen og foreldrepenger, og utbetalingen beregnes basert på inntekt fra de tre siste kalendermånedene.

De fleste kommunene utbetaler godtgjørelsene samlet en gang i året eller hvert halvår, utenom ordfører og noen ganger varaordfører som får utbetaling månedlig. Ved å ha månedlig utbetaling for øvrige folkevalgte i tillegg til at godtgjørelsene er pensjonsgivende, så åpner kommune opp at de folkevalgte er sikret rettigheter gjennom folketrygdloven. En slik økonomisk forutsigbarhet og trygghet kan bidra til bredere deltakelse fra ulike samfunnsgrupper som per i dag ikke har økonomisk mulighet til å påta seg verv. Med bredere representasjon blant de folkevalgte har lokaldemokratiet en bedre forankring når de behandler de ulike sakene og tar avgjørelser som har stor innvirkning på befolkningen. En bred representasjon sikrer at et mangfold av perspektiver kommer frem og kan bidra til å redusere risiko for at beslutninger diskriminerer ulike samfunnsgrupper.

Ifølge kommuneloven § 8-8 til 8-10, har de folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse rett til sykepenger, permisjon og de har rettigheter ved yrkesskade. Det defineres ikke hva som går innunder begrepet «hovedbeskjeftigelse». Dette gjør at det er opp til den enkelte kommune å definere om dette er et verv på minst 50% stilling eller verv som til sammen utgjør minst 50%. Det presiseres ikke om «hovedbeskjeftigelse» referer til beskjeftigelse som gir inntekt eller hva de folkevalgte til vanlig gjør mest av. Dette kan ekskludere de som er hjemmeverende hvis «hovedbeskjeftigelse» defineres som det en folkevalgt til vanlig gjør mest av, men kan inkludere denne samfunnsgruppen hvis «hovedbeskjeftigelse» defineres etter det en folkevalgt gjør som gir inntekt. For å unngå problemstillingen helt vil det beste være å gjøre godtgjørelsene pensjonsgivende og inkludere de folkevalgte i forsikringer som gir rettigheter ved for eksempel yrkesskade. Noen kommuner gjør allerede sistnevnte for alle folkevalgte, men dette er kun et fåtall av kommunene.

Ved å gjøre godtgjørelsene pensjonsgivende, uavhengig av hvor stor stilling vervet utgjør, så kan det åpne opp for at flere tar på seg verv. Studenter som gjerne har behov for en deltidsjobb i tillegg til studielånet kan føle seg tryggere når de tar på seg verv uten å være bekymret for å tape pensjonsopptjening. Har de en deltidsjobb ved siden av studiene er det ikke sikkert de har tid til å delta i lokalpolitikken. Fra et pensjonsopptjeningsperspektiv kan en deltidsjobb være mer attraktivt for en student kontra et verv som folkevalgt hvor det er manglende pensjonsopptjening. Dette gjelder også de av oss som er i lavtlønnede yrker eller har deltidsstillinger hvor de til vanlig har behov for to jobber.

Ved at de folkevalgte er med i pensjonsordning eller at godtgjørelsene er pensjonsgivende får de folkevalgte tryggere rammer. Hvis kommunene i tillegg har månedlige utbetalinger, så tar ikke de folkevalgte nødvendigvis en økonomisk risiko ved å påta seg verv. Dette gjør at flere kan ta på seg verv uavhengig av sosioøkonomisk samfunnsgruppe og styrker lokaldemokratiets forankring i kommunens befolkning. Systematisk arbeid for å inkludere kvinner, unge og minoritetsgrupper i lokalpolitikken vil være essensielt for å styrke og deretter vedlikeholde bred representasjon.

MØTER TIL BESVÆR

Resultatene viser at det er store variasjoner for når politiske møter gjennomføres. For kommunestyremøter er det større variasjon enn for formannskapsmøter. For eksempel gjennomføres 41 prosent av kommunestyremøtene på dagtid, mens det for formannskapsmøtene er hele 79 prosent av kommunene som oppgir at de gjennomføres på dagtid. For utvalg og komiteer oppgir 61 prosent at møtene er på dagtid.

Analysene viser at kommunestyremøter er mer omfattende og varer lengre enn formannskapsmøter, samtidig er det store lokale forskjeller. Noen oppgir møter på ca. 2 timer, mens andre har hatt møter opptil 12 timer. Noen av kommunene har oppgitt at de opplevde at møtelengden ble lengre og mer uforutsigbar da de gikk ned på møtefrekvens. Flere sammenslåtte kommuner oppgir også det samme.

Analysen viser at store kommuner i stor grad gjennomfører møter på kveldstid, mens små kommuner i stor grad gjennomfører møter på dagtid. Også for formannskapsmøter og utvalg ser vi at store kommuner i større grad gjennomfører møter på kveldstid, mens små kommuner gjennomfører på dagtid. For mellomstore kommuner er det også mye bruk av kveldsmøter eller andre hybridløsninger.

Møtetidspunkt fordelt på kvinneandel viser at det er noe mer gjennomføring av møter på kveldstid i kommuner med kvinneandel over gjennomsnittet. Trenden er imidlertid ikke entydig, og det er dermed ikke mulig å gi et klart råd basert på resultatet. For kommunestyrerepresentanter med barn under 12 år er imidlertid trenden motsatt og tydeligere. Analysen viser nemlig at det er noe høyere andel representanter med barn i kommuner der møtene gjennomføres på dagtid. Det er følgelig en motsetning mellom resultatet for kvinneandel og andel med barn under 12 år.

Når vi ser på formannskapene, er trenden for formannskapsrepresentanter med barn under 12 år enda tydeligere. Flest kommuner med andel småbarnsforeldre gjennomfører møter på kveldstid. Det er ingen forskjell mellom kommuner som ligger høyere eller lavere enn gjennomsnittet for møter på dagtid. Analysen indikerer dermed at møter på dagtid fremmer politisk deltakelse av småbarnsforeldre.

GEOGRAFISK TILHØRIGHET OG TRADISJONER

Analysen viser at fylkestilhørighet er avgjørende for valg av møtetidspunkt, spesielt for kommunestyrene landet rundt. Men også for formannskap og utvalg ser vi at fylkestilhørighet har mye å si for valg av møtetidspunkt.

Det ser ut til å være sterke tradisjoner i de ulike fylkene for hvilket møtetidspunkt kommunene velger. I Nord-Norge og til dels Vestland gjennomføres kommunestyremøtene, med enkelte unntak, på dagtid. Dette kan trolig forklares med lavt innbyggertall opp mot geografisk store kommuner og lange reiseavstander. Dagmøter vil i disse områdene være viktig for å kunne inkludere alle folkevalgte uavhengig av bosted.

Det er her interessant å nevne at vi i spørreskjema også spurte hvorvidt møter burde gjennomføres fysisk eller digitalt. Samtlige kommuner som besvarte skjema ønsket fysiske møter. På spørsmål om de fortrinnsvis vil gjennomføre møter fysisk eller digitalt i fremtiden basert på erfaringene de har fra pandemien, var det kun en kommune som oppga at de ønsket digitale møter i fremtiden. Digitale møter er således ikke ønskelig uavhengig av kommunestørrelse og geografisk størrelse, selv om det reduserer reisebelastning og tidsbruk i geografisk store kommuner, og det også reduserer kostnadene knyttet til frikjøp og reise.

På Østlandet, i Agder og i Rogaland gjennomføres kommunestyremøtene hovedsakelig på kveldstid. Mange av kommunene i disse områdene er folkerike og kommunestyrene er derfor store. De fleste kommuner her har delegert vedtaksmyndighet til formannskap og utvalg. Dette innebærer mer møtevirksomhet og større arbeidsbelastning på noen folkevalgte, som trenger mer frikjøp og godtgjøring. I sum gir det høye kostnader til politisk virksomhet for kommunen.

I Vestland og Nord-Norge er det langt færre kommuner som har utvalg og komiteer, nettopp fordi det er mange små kommuner og få mellomstore og store kommuner. Små kommuner har generelt færre utvalg eller ingen, slik at det meste av saker avgjøres i kommunestyret.

Når det gjelder formannskap gjennomfører de fleste kommunene møter på dagtid (nesten 80 prosent). Viken skiller seg spesielt ut ved at det her gjennomføres mest møter på kveldstid uansett møtevirksomhet, det vil si både for kommunestyre, formannskap og utvalg. I Viken er det like mange kommuner som gjennomfører formannskapsmøter på kveldstid som på dagtid. I Agder, Vestfold og Telemark, Møre og Romsdal og Rogaland gjennomføres det også i noen kommuner formannskapsmøter på kveldstid. I Nordland, Trøndelag og Troms og Finnmark gjennomføres det kun møter på dagtid. Innlandet skiller seg igjen ut ved å ha andre løsninger.

Noen kommuner, spesielt i Innlandet, gjennomfører hybridløsninger, der annethvert kommunestyremøte er på dag og kveldstid. Dette er blant annet en praksis vi ved Likestillingssenteret har anbefalt i mange år i vårt arbeid for samfunnsdeltakelse og politikk i Innlandet. Det ser ut til at dette kan ha hatt påvirkning i Innlandet, samt kommuner fra tidligere Oppland som nå er i Viken, da dette skiller seg klart fra de øvrige fylkene. Enkelte kommuner i Viken har valgt lignende møtepraksis for formannskapsmøter.

I enkelte kommuner oppgis det også at kommunestyremøtene gjennomføres fra kl. 14:00-20:00. Dette gjelder enkelte kommuner i Rogaland og Møre og Romsdal. Dette er en møteordning vi normalt ikke ville anbefalt, da den i liten grad kan kombineres med verken familieliv, utdanning eller arbeidsliv. Med en slik møteordning vil spesielt representanter med barn i stor grad ikke se barna verken før eller etter møte. Hvilke avveininger som ligger bak en slik ordning, vet vi ikke.

Kartleggingen viser ulike tradisjoner i de ulike fylkene basert på kommunestørrelse og reiseavstand, men også ytre påvirkninger som opplæring og holdningsarbeid. Spørsmålet vi må stille er om møtetidspunkt videreføres i kommunene kun basert på tradisjon eller hvorvidt debatten faktisk tas av de folkevalgte.

ARBEIDSVILKÅR OG TIDSBRUK

En ny rapport fra Telemarksforskning på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser at «menn gjennomgående har mer positive vurderinger av arbeidsvilkårene enn kvinner» (Brandtzæg et al 2022 s. 109). Forskjellen mellom kvinner og menn er størst når det gjelder tidsbruk og møtetidspunkt: «en høyere andel kvinner enn menn mener for mye møter foregår på kveldstid, og at vervet som folkevalgt er for tidkrevende» (Brandtzæg et al 2022).

Rapporten omhandler lokalpolitikeres arbeidsvilkår, samt motivasjon og deltakelse i lokalpolitisk arbeid. Når det gjelder tidsbruk, konkluderer rapporten med at det varierer mye hvor mye tid de ulike folkevalgte bruker til vervet sitt. «Om lag en av tre representanter bruker henholdsvis mindre enn 25 timer, 25–49 timer og 50 timer eller mer per måned på vervet som lokalpolitiker. Det er noen som bruker mange timer, og det er naturlig å anta at de fleste av disse er politikere som er helt eller delvis frikjøpt for å drive med politikk. Det er de over 50 år som bruker mest tid på politikken. Det er små forskjeller mellom kvinner og menn. De som er i utdanning og de som jobber turnus, ser ut til å bruke noe mindre tid på politikken enn andre grupper» (Brandtzæg et al 2022:13). Videre fremkommer det at folkevalgte i små kommuner bruker betydelig mindre tid på vervet enn i store kommuner. Dette gjenspeiles i våre resultater, der små kommuner har færre utvalg og dermed kortere vei for saker til sluttbehandling i kommunestyret enn i de store kommunene. I vår analyse ser vi også at møtelengden både for formannskaps- og kommunestyremøter gjennomsnittlig er kortere i små enn i mellomstore og store kommuner.

Rapporten fra Telemarksforskning viser også motivasjonen for å være folkevalgt er større i store kommuner enn i små kommuner, samtidig som rekrutteringsutfordringene er mindre i store kommuner. De folkevalgte som har flere verv, for eksempel i formannskap og ledere eller nestledere for utvalg og komiteer, har gjennomgående høyere motivasjon til politisk deltakelse, enn de som bare er kommunestyrerepresentant. Her kan vi også se tilbake til tidligere studier om motivasjon som viser at forventningene til de folkevalgte gjennomgående ikke blir oppfylt (Berglund og Winsvold 2005, Ødegård og Bergh 2011). Erfaring tilsier at det ofte er de mer erfarne folkevalgte, som har sittet i kommunestyret flere perioder, eller listetoppene som velges inn i viktige posisjoner som utvalgsledere, blir gruppeleder eller andre spennende og krevende verv. Når studiene også viser at kvinner og yngre i mindre grad er motivert for gjenvalg enn eldre representanter og menn generelt (Brandtzæg et al 2022, Berglund og Winsvold 2005, Ødegård og Bergh 2011), skaper det en sirkelslutning, der vi gjenskaper en ujevn maktfordeling i kommunepolitikken. For å bryte den onde sirkelen er vi nødt til å gi ansvar eller spennende verv til de folkevalgte vi har underskudd av i kommunestyret og som har størst risiko for å ikke ønske gjenvalg. Gir vi ansvar til blant annet kvinner og unge representanter, får vi motiverte folkevalgte som ønsker gjenvalg. Vi er avhengig av at partiene setter likestilling i førersetet og er bevisst hva som skal til for å få et mangfoldig demokrati, fra begynnelsen av nominasjonsprosessen og frem til konstituering og underveis i valgperioden (Guldvik og van der Ros 2008).

Sammensetningen i utvalg, formannskap, kommunestyre og lederposisjoner er avhengig av at partiene arbeider målrettet med likestilling gjennom hele prosessen (Guldvik og van der Ros 2008). Partiene må sikre valglistene med både yngre kandidater og kvinner på topp.

Kjønnsfordelingen i utvalg og formannskap er som vi har sett regulert av kommuneloven, som igjen gjør at valgnemda må hensynta kjønnsrepresentasjonen sitt arbeid. Likevel er det partiene som i siste rekke fordeler posisjonene de har fått tildelt blant sine kandidater. Også her må derfor kjønn og alder hensyntas for å sikre reell lik representasjon og likestilling i lokaldemokratiet.

«Lokaldemokratiet er likevel ikke bare avhengig av kjønnsrettferdige fordelinger. En må ta hensyn til mange ulike sosiale grupper dersom folkevalgte og representative organer skal speile befolkningen i stort, for eksempel etnisitet, nasjonalitet, funksjonsevne, seksuell preferanse, og alder. Vi vil peke på ett sentralt poeng i forhold til utfordringene med inkludering av sosiale grupper i det norske lokaldemokrati: Innenfor hver enkelt gruppe er det både kvinner og menn.»

(Guldvik og van der Ros 2008).

Rapporten til Telemarksforskning om arbeidsvilkårene til folkevalgte, viser at det er kvinner og representanter i alderen 30-49 år som er minst fornøyd med arbeidsvilkårene. De opplever det som vanskelig å kombinere kommunestyrevervet med familieliv, og de opplever også at vervet er for tidkrevende. Også representanter med barn opplever tidsbruken i vervet som krevende, særlig når det er omfattende saksdokumenter. Småbarnsforeldre og de yngste folkevalgte oppgir at de er lite fornøyde med folkevalgtopplæringen sammenlignet med eldre representanter. Telemarksforskning mener derfor at det «kan tyde på at det er behov for ekstra innsats for opplæring av nye som kommer inn i politikken» (Brandtzæg et al 2022:14). Det kan være behov for differensiert opplæring for de nye folkevalgte, og i tillegg tilrettelegge for unge representanter. «Mye tyder på at det er behov for en opplæring som i større grad er tilpasset unge som målgruppe – arenaer der unge føler seg trygge og deltar aktivt» (Brandtzæg et al 2022:14).

Rapporten *Lokalpolitikeres arbeidsvilkår og lokaldemokratiet* slår også fast at det er de eldste folkevalgte som er overrepresentert i kommunestyrene. De over 50 år er også i størst grad fornøyd med å være folkevalgt og mener at det er et godt samarbeidsmiljø i kommunestyret.

Når det kommer til hva som er negativt for arbeidsmiljøet som folkevalgte, handler det både om trivsel, men også om tid og hvilke forventninger og hva som skal gjøres i livet utenfor politikken. «De faktorer som i størst grad ser ut til å påvirke arbeidsmiljøet negativt, handler både om psykososiale/uformelle arbeidsmiljøfaktorer (trivsel), men også organisatoriske/formelle arbeidsmiljøfaktorer (tidkrevende/vanskelig å kombinere med familieliv/ andre roller i livet) (Brandtzæg et al 2022:14). Folkevalgte som opplever arbeidsmiljøet som negativt er de som har minst motivasjon til å ta gjenvalg. «Det er aldersgruppen 30–49 år, kvinner og de som har flere enn to medlemmer i husstanden, som i størst grad påvirkes negativt av disse faktorene» (Brandtzæg et al 2022:14). Arbeidsvilkår og trivsel har ikke overraskende stor betydning for hvorvidt politikere ønsker gjenvalg.

Resultatene fra Telemarksforskning kan være med å forklare mye av de resultatene vi ser i vår studie. Blant annet tyder resultatene våre på at det er mindre attraktivt for småbarnsforeldre å delta i politikken i store kommuner enn i de små. Dette henger trolig sammen med tidsbruken, men motivasjon og generelt politisk engasjementet i denne fasen av livet har betydning

(Brandtzæg et al 2022, Berglund og Winsvold 2005, Naurin et al 2022, Ødegård og Bergh 2011).

TA DEBATTEN

Møter på dagtid varer gjennomsnittlig lengre enn møter på kveldstid. Møter på dagtid krever ofte frikjøp fra arbeidslivet for mange folkevalgte under 67 år. For kommunene kan dette være kostbart hvis kommunestyret består av mange representanter. Ved at møter på dagtid i tillegg er lengre enn møter på kveldstid, fører dette til ytterligere kostnader ved frikjøp. For en del kommuner vil økonomien være tungtveiende for valg av møtetidspunkt, spesielt i folkerike kommuner med store kommunestyrer. Diskusjonene om møtetidspunkt og godtgjørelser i store kommuner vil derfor trolig være ulik debatten i små kommuner. Vi har identifisert fire tema som vil påvirke debatten og være ulik fra store til små kommuner..

For det første er det flere folkevalgte å ta hensyn til i store og mellomstore kommuner. Alle folkevalgte kan ikke hensyntas, og flertallet «vinner» derfor debatten. Som vi har sett i statistikken er flertallet i kommunestyrene menn over 50 år. Dette er en gruppe som har andre utfordringer enn de unge, kvinner og småbarnsforeldre. For eksempel har menn gjennomsnittlig høyere lønn enn kvinner (Kandal 2019, SSB 2019, Wagner et al 2020) og statistisk flere lederstillinger (Gram 2021). Menn jobber oftere i privat sektor, hvor det kan være vanskelig å få fri for politisk deltakelse. Kvinner derimot jobber oftere i offentlig sektor (Fredriksen 2019), har gjennomsnittlig lavere lønn og mange jobber i yrker med turnus (Andersen 2008) og høy andel deltid (Gram 2022). Kvinner og menn har følgelig ulike utfordringer knyttet til møtetidspunkt. På generelt grunnlag er det dyrere for kommunene å frikjøpe menn enn kvinner for møter på dagtid.

Det andre handler om økonomi. Det er dyrere å ha dagmøter, med utstrakt bruk av frikjøp og godtgjørelser, i store kommunestyrer enn i små. For mange kommuner vil det derfor av økonomiske hensyn være bedre å gjennomføre møter på kveldstid, da færre eller ingen folkevalgte må frikjøpes. Kvinner i turnus er billigere å frikjøpe for kveldsmøter enn en dataingeniør eller byggeleder på dagtid. Kvinner i turnus vil trolig også bytte vakt fremfor frikjøp, noe som reduserer kostnadene ytterligere for kommunen.

For det tredje er det store geografiske forskjeller. Det er flere store og mellomstore kommuner på Østlandet enn i Nord-Norge, Vestlandet og Agder. Tradisjoner knyttet til møtetidspunkt kan derfor også være geografisk og kulturelt betinget. Analysen indikerer at tradisjon veier tyngst ved valg av møtetidspunkt. I noen kommuner vil trolig debatten begrenses av ideer om at slik har det alltid vært.

Fjerde og siste moment handler om at mange folkevalgte er pensjonister. De eldste er overrepresentert i kommunestyrene, særlig sammenlignet med andelen eldre i befolkningen. Folkevalgte over 60 år er ofte samfunnsengasjerte mennesker som også deltar aktivt i kommunens frivillighet, interesseorganisasjoner, råd, idretten og så videre (Hansen og Slagsvold 2020). De har ofte mange verv ved siden av det partipolitiske engasjementet. For disse personene er møter

på kveldstid enklere å kombinere med engasjementet og aktiviteten de har utenfor politikken. Dette står i kontrast til folkevalgte med barn som ønsker møter på dagtid for å være med barna og følge opp hverdagslogistikken på ettermiddagen og kveldstid. Det er dermed en interessekonflikt mellom ulike aldersgrupper, sivilstatus og kjønn om når møter bør gjennomføres.

Utfordringene over kan hindre god representasjon fra hele befolkningen, og er ikke ideelt for lokaldemokratiet. Valg av møtetidspunkt utelukkende basert på økonomi og tradisjon vil, slik vi ser det, føre til at en type folkevalgt favoriseres, ved at hen har tid og kapasitet til å delta. De som favoriseres vil være de som i dag er overrepresentert i folkevalgte fora; middelaldrende eller pensjonistene, og dominert av menn. De som i dag har svak representasjon i kommunestyre, de av oss som må kombinere politisk engasjement med familieliv, utdanning eller i etableringsfasen, vil fortsatt være underrepresentert.

Å legge til rette for en god tone, romslighet og ryddighet for alle folkevalgte, og særlig mindretall og de av oss som er underrepresentert i kommunestyrene, er avgjørende for å skape et inkluderende lokaldemokrati. Bare da kan vi få folkevalgte som speiler befolkningen og som representerer alle kjønn, aldre og ulike bakgrunner. Vår anbefaling er å gjennomføre gode debatter om arbeidsvilkår for folkevalgte. Alle synspunkt må komme frem, og på den måten sikre at møtevirksomheten gir alle, uansett kjønn, alder og bakgrunn, mulighet til å delta i politikken på så like vilkår som mulig. Flertallsbeslutninger er malen i politikken, men når det handler om møtetidspunkt og arbeidsvilkår for folkevalgte, vil brede kompromisser være å foretrekke. Den beste løsningen er gjerne den gylne middelvei, med hybridløsning hvor annethvert kommunestyremøte er på henholdsvis dag- og kveldstid.

ANBEFALINGER

- **Ta debatten** – lokalpolitikkerne må tørre å ta debatten om møtetid og godtgjørelser. Lytt til hverandre og ta hensyn til mindretallet.
- **Vurder den gylne middelvei** – noen ganger kan en kombinasjon av dagsmøter og kveldsmøter sikre bedre inkludering av alle folkevalgte. Flere møter på dagtid vil sikre bedre inkludering av særlig småbarnsforeldre.
- **Sikre gode likeverdige ordninger for de folkevalgte** – det å være folkevalgt er tidskrevende og må godtgjøres tilstrekkelig for å sikre like muligheter for deltakelse. Politikernes arbeid kan ikke være en salderingspost i kommunebudsjettet. Myndighetene bør vedta felles retningslinjer for politiske verv som sikrer mangfold og demokrati i lokalpolitikken.
 - Det må på plass bedre ordninger for **varaordførere**.
 - **Frikjøp av gruppeledere** vil sikre at representanter fra flere partier får større mulighet til å utføre vervet.
 - Frikjøp og godtgjørelser bør **utbetales månedlig** og **være pensjonsgivende** for å sikre rett til pensjon, sykepenger, foreldrepenger, osv.
 - Kommuner bør også ha betalt **barnepass** til og med året barnet fyller 12 år, slik folketrygdloven har med sykt-barn-dager.
 - **Betalt pass til pleietrengende** vil øke mulighetene for deltakelse i politikken.
 - **Skyssgodtgjørelse** til de som i en periode bor utenfor kommunens grenser (f.eks. studenter) bør være en selvfølge.
- **Gi god informasjon om hva folkevalgte skal forvente** – gi tilstrekkelig informasjon om hva vervet innebærer i forkant. Både nominasjonskomiteene og partiene må ha opplæring og ærlig informasjon om hva vervet innebærer, slik at framtidige folkevalgte vet hva de går til. Det øker sannsynligheten for gjenvalg og god utførelse av vervet. Forbedring og målretting av folkevalgtopplæringen er viktig. Tydelig og god informasjon fra kommunen vil være en fordel.
- **Sikre god representasjon** – nominasjonskomiteene har en uvurderlig oppgave for å sikre god representasjon i politikken. Kvinneandel og representasjon fra alle grupper i samfunnet i kommunestyre, formannskap og utvalg er bundet til valglistene. Det gir økt demokrati og mangfold i politikken.
- **Mer forskning** – det er behov for mer forskning på folkevalgte med barn og yngre folkevalgte, for å sikre bedre ivaretagelse og inkludering i lokalpolitikken.
- **Kjønnsbalanse i kommuneloven** - det er nødvendig å gjeninnføre krav om kjønnsbalanse for alle utvalg oppnevnt av kommunestyret.
- **Utfordre normene** – det er viktig å utfordre normene knyttet til verv og deltakelse i politikken. Det trengs opplæring, kunnskap og insentiver for å utfordre de folkevalgte til å velge utradisjonelt. Et mer kjønnsnøytralt språk i forskrifter og vedtak er også nødvendig.

LITTERATUR

- Aars, J. og D. A. Christiansen. (2012). *Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken. Sluttrapport*. Rapport 2/2012. Uni Rokkansenteret, Bergen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/vedlegg/komm/utstillingsvindu/uni_rokkansenteret_utstillingsvindu_for_kvinner.pdf
- Amundsen, B. (2019, 27. desember). Kvinner er blitt venstrevridde. Menn er blitt høyrevridde. *Forskning.no*. <https://forskning.no/politikk/kvinner-er-blitt-venstrevridde-menn-er-blitt-hoyrevridde/1613604>
- Andersen, A. (2008). Menn jobber skift, kvinner jobber turnus. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/menn-jobber-skift-kvinner-jobber-turnus>
- Arnesen, S., Duell, D. og Johannesson, M. P. (2019). Do citizens make inferences from political candidate characteristics when aiming for substantive representation?, *Electoral Studies*, vol. 57, s. 46-60. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2018.10.005>
- Baisotti, V. og P. A. Sommerfeldt. (2020, 21. desember). Forskere tror kvinner gir seg tidligere i politikken enn menn – nå vil de finne ut hvorfor. *NRK Vestland*. <https://www.nrk.no/vestland/forskere-tror-kvinner-gir-seg-tidligere-i-politikken-enn-menn--na-vil-de-finne-ut-hvorfor-1.15295038>
- Berglund, F. og M.S. Winsvold. (2005). *Unge folkevalgte. Om rekruttering og frafall blant unge folkevalgte i norsk lokalpolitikk*. NIBR-rapport 2005:9. Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5768/2005-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Brandtzæg, B. A., E. Magnussen, H. Vike, M. T. Heian, M. S. Kvernenes, A. R. Jupskås og S. S. Ruud. (2022). *Lokaldemokrati og lokalpolitikeres arbeidsvilkår Motivasjon og deltakelse i lokalpolitisk arbeid*. TF-rapport nr. 636. Telemarksforskning, Bø. https://www.regjeringen.no/contentassets/a1de937bf67a44dda49f1f95ab9a0c92/sluttrapport_lokaldemokrati_tf.pdf
- Bufdir. (2021). *Politisk toppledelse*. Hentet 16. august fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/kjonnsligestilling/Politikk_og_kjonn/Politisk_toppledelse/
- Christensen, D.A., T. Midtbø, H.-K. Ringkjøb og J. Aars. (2008). *To valg med ny personvalgordning – Kontinuitet eller endring?* Rokkansenteret, Bergen. <http://hdl.handle.net/11250/2628260>
- Danbolt, M. (2022, 22. august). – Økonomisk sett er det galskap å være lokalpolitiker. *KommunalRapport*. https://www.kommunal-rapport.no/nyheter/okonomisk-sett-er-det-galskap-a-vaere-lokalpolitiker/144530/?utm_source=Kommunal+Rapport+Nyhetsbrev&utm_campaign=7ed7d0bd8f-RSS_EMAIL_CAMPAIGN&utm_medium=email&utm_term=0_96d731d3ce-7ed7d0bd8f-182491057
-

DFØ. (2021, 5. november). Innbyggerundersøkelsen 2021. *Direktoratet for forvaltning og økonomistyring*. <https://dfo.no/rapporter-og-statistikk/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021/demokrati-og-deltakelse-ny>

Dæhlen, M. (2022). Kvinner med små barn mister interessen for politikk. *Forskning.no*. <https://forskning.no/likestilling/kvinner-med-sma-barn-mister-interessen-for-politikk/2036940>

Fredriksen, K. (2019). På stedet hvil: Kvinner dominerer offentlig sektor, menn privat sektor. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/pa-stedet-hvil-kvinner-dominerer-offentlig-sektor-og-menn-privat>

Gram, K. H. (2021). Stadig flere kvinner blant ledere. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/stadig-flere-kvinner-blant-ledere#:~:text=St%C3%B8rre%20kj%C3%B8nnsbalanse%20blant%20ledere%2C%20mindre%20i%20h%C3%B8yere%20utdanning&text=I%202019%20er%20den%20gjennomsnittlige,menn%20og%2032%20prosent%20kvinner.>

Gram, K. H. (2022). Likestillingsutfordringer i deltidsarbeid og utdanningsnivå. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/befolkning/likestilling/statistikk/indikatorer-for-kjønnslikestilling-i-kommunene/artikler/likestillingsutfordringer-i-deltidsarbeid-og-utdanningsniva>

Guldvik, I. og J. van der Ros. (2008). *Selvsagt – kvinner i politiske maktposisjoner*. ØF-rapport 22/2008. Østlandsforskning, Hamar. <http://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2014/11/2220081.pdf>

Hansen, T. og B. Slagsvold. (2020). Refleksiv frivillighet i en norsk kontekst – om eldres deltakelse, motivasjon og potensiale. *Tidsskrift for velferdsforskning, Vol. 23/1*. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2020-01-01>

Kandal, H. (2019). Fortsatt store lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. *CORE*. <https://www.samfunnsforskning.no/core/aktuelt/nyheter/fortsatt-store-lonnsforskjeller-mellom-kvinner-og-.html>

Kommunal Rapport (2022, 1. september). Det må være lov å ønske høyere godtgjørelse. *Kommunal Rapport*. <https://www.kommunal-rapport.no/leder/det-ma-vaere-lov-a-onske-hoyere-godtgjorelse/144977!/>

Kringlebotten, M. og Langørgen, A. (2020). *Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2020*. Rapporter 2020/48. Statistisk sentralbyrå, Oslo. https://www.ssb.no/offentlig-sektor/artikler-og-publikasjoner/_attachment/439744?_ts=177cdffee70

Naurin, E., Stolle, D., og Markstedt, E. (2022). The Effect of Pregnancy on Engagement with Politics. Toward a Model of the Political Consequences of the Earliest Stages of Parenthood. *American Political Science Review*, 1-7. <https://doi.org/10.1017/S0003055422000430>

NOU 2020:6. (2020). *Frie og hemmelige valg*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-6/id2703131/>

NOU. 2012:15. (2012) *Politikk for likestilling*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-15/id699800/>

Regjeringen.no (2020). Gode arbeidsbetingelser for de folkevalgte. *Regjeringen.no*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokal-demokrativeilederen/politisk-organisering-og-politikernes-rolle/gode-arbeidsbetingelser-for-de-folkevalgte/id2424168/>

Regjeringen.no (2022). Kvinner i lokalpolitikken - 2019. *Regjeringen.no*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/valg-og-demokrati/lokaldemokrati/kvinner-i-lokalpolitikken.-lokalvalget-2019/id2691281/>

Røsvik, E., Hansen, F. og Vågenes H. (2022, 31. august). Venstre-Guri tar radikalt familie-grep etter MDG-Unes avgang. *VG.no*. <https://www.vg.no/nyheter/innen-riks/i/7d9ObB/venstre-guri-tar-radikalt-familiegrep-etter-mdg-unes-avgang?fbclid=IwAR0100BHb7V369Qn9uAB-4xfG1zrXqjJvpliViZiXWHT5z2BiaR-QPuP7C2U>

Segaard, S. B. og J. Saglie. (2019). Lav kvinnerepresentasjon som demokratisk problem. Lokale partilags arbeid med kjønnsbalanse på valglistene. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 3/2019. <https://kjønnsforskning.no/nb/lav-kvinnerepresentasjon-som-demokratisk-problem>

Segaard, S. B. (red.). (2020). *Det norske lokaldemokratiets legitimitet. Tillit, deltakelse og ulikhet*. Rapport 2020:10, Institutt for samfunnsforskning. Oslo. <https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf11c7dacf948e68ee6a96f36f90d4e/rapport-politisk-tillit.pdf>

Segaard, S. B., U. Kjær og J. Saglie. (2022). Why Norway has more female local councillors than Denmark: a crack in the Nordic gender equality model? *West European Politics* 29.03.22. <https://doi.org/10.1080/01402382.2022.2050590>

Strand, A. (2019, 31. juli). Kommunen tilhører 60-åringene. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2019/07/31/kommunen-tilhorer-60-ariningene/>

SSB. (2019). Fakta om likestilling. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/befolkning/fakta-side/likestilling>

SSB. (2021). Hvor mange fullfører bachelor eller master? *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/hvor-mange-fullforer-bachelor-eller-master>

SSB. (2022). Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. *Statistisk sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/statistikk/kommunestyre-og-fylkestingsvalget-kandidater-og-representanter>

Van der Ros, J., V. Johansen og I. Guldvik. (2010). Fra folkevalgt til utvalgt. Kjønn, makt og kjønnsmaktbalanse, *Tidsskrift for samfunnsforskning* 51 (2):221–48.

von Münchow, O. (2017, 20. mai). Når kvinner ikke blir hørt. *Agenda magasin*. <https://agenda magasin.no/artikler/nar-kvinner-hort/>

Wagner, I., L. K. Fjell, M. M. Frisell og K. M. Østbakken. (2020). *Likelønn og det kjønnsdelte arbeidsmarkedet Individuelle preferanser eller strukturelle begrensninger?* Rapport 2020:4. Institutt for samfunnsforskning. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2641600/Likel%25C3%25B8nn%2Bog%2Bdet%2Bkj%25C3%25B8nsdelte%2Barbeidsmarkedet.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Ødegård, G. og J. Bergh. (2011). *Unge i tradisjonell politikk Deltakelse i valg, kommunestyrer og partier*. Institutt for samfunnsforskning, Oslo. https://www.regjeringen.no/contentassets/e68e3849077544e0a23f060916e2e3f2/no/sved/odegaard_guro_og_johannes_bergh_unge_i_tradisjonell_politikk_deltakelse_kommunestyrer_og_partier.pdf

1. SPØRRESKJEMA

KARTLEGGING AV POLITISKE MØTER

Likestillingssenteret erfarer at det er stor ulikhet mellom kommunene i landet for hvordan de organiserer sin politiske møtevirksomhet. Noen kommuner velger å ha alle møter på dagtid, mens andre hovedsakelig kjører politiske møter på kveldstid, med enkelte møter på dagtid. Det er også svært ulik praksis for økonomisk kompensasjon for møtevirksomheten i kommunestyre, formannskap og hovedutvalgsmøter. I en del kommuner ser vi at diskusjon om og vedtak av møtetidspunkt skaper stort engasjement.

Likestillingssenteret gjennomfører derfor en kartlegging av møtetidspunkt og godtgjørelser for kommunestyre/bystyre, formannskap og utvalg/komiteer. Vi ønsker også informasjon om kvinneandel, samt andel representanter med barn under 12 år. Kommuner med parlamentarisk styringsmodell svarer i henhold til det som stemmer best overens med formannskapsmodellen.

Resultatene fra kartleggingen vil resultere i en veileder med kunnskapsgrunnlag og anbefalinger som vil oversendes partiene, samt politisk og administrativ ledelse i alle landets kommuner høsten 2022.

Forventet svartid: ca. 10 minutter

NB: Vi har etter en vurdering valgt å fjerne spørsmål 9-11 etter tilbakemeldinger. Enkeltresultater vil ikke publiseres, men analyseres med sammenlignbare kommuner. Ingen persondata registreres eller lagres. Undersøkelsen gjennomføres i henhold til standard for GRPD og DPIA.

* Obligatorisk

Bakgrunnskunnskap

1. Hvilken kommune svarer du på vegne av? *

Vil kun brukes for klassifisering, størrelse på kommunen og gjennomføring av dokumentstudier.

2. Hvor mange innbyggere er det i deres kommune? *

3. Hvilke godtgjørelser og frikjøpsordninger har dere for de folkevalgte i kommunestyret?

Her er det fint om dere kan skrive litt utfyllende om hvilke godtgjørelser og frikjøpsordninger dere har for de folkevalgte i kommunen. Vi er da interessert i både kommunestyre, formannskap og hovedutvalg/komiteer.

4. Gjennomføres møter fortrinnsvis fysisk eller digitalt? *

Her tenker vi i første rekke i normaltilstand og ikke under pandemien.

- Fysisk
- Digitalt
- Annet

5. Vil dere fortrinnsvis gjennomføre møter fysisk eller digitalt i fremtiden basert på erfaringene dere har fra pandemien? *

- Fysisk
- Digitalt
- Annet

Kommunestyret

I denne delen er vi interessert i å finne ut mer om kommunestyret i deres kommune.

6. Hvor mange representanter er det i kommunestyret? *

7. Hvor mange folkevalgte i kommunestyret er kvinner? *

8. Hvor mange folkevalgte i kommunestyret har barn under 12 år? (anslag)

9. Hvilket møtetidspunkt har dere for kommunestyremøte? *

- Dagtid
- Kveldstid
- Annet

10. Hvilket klokkeslett starter møtet? *

11. Hvor lenge varer normalt møtene? Går dere ofte over fastsatt tid?

Formannskapet

I denne delen er vi interessert i å finne ut mer om formannskapet i deres kommune.

12. Hvor mange representanter er det i formannskapet? *

13. Hvor mange folkevalgte i formannskapet er kvinner? *

14. Hvor mange folkevalgte i formannskapet har barn under 12 år? (anslag)

15. Hvilket møtetidspunkt har dere for formannskapsmøte? *

- Dagtid
- Kveldstid
- Annet

16. Hvilket klokkeslett starter møtet? *

17. Hvor lenge varer normalt møtene? Går dere ofte over fastsatt tid?

Hovedutvalg/komiteer

I denne delen er vi interessert i å finne ut mer om hovedutvalg/komiteer i deres kommune.

18. Hvor mange kvinner og menn sitter det i utvalg/komiteer knyttet til oppvekst? (skriv inn antall kvinner og antall menn)

19. Hvor mange kvinner og menn sitter det i utvalg/komiteer knyttet til plan og næring? (skriv inn antall kvinner og antall menn)

20. Hvor mange kvinner og menn sitter det i utvalg/komiteer knyttet til helse og omsorg? (skriv inn antall kvinner og antall menn)

21. Hvilket møtetidspunkt har dere for hovedutvalgs-/komitemøte? *

- Dagtid
- Kveldstid
- Annet

22. Hvilket klokkeslett starter møtet? *

23. Hvor lenge varer normalt møtene? Går dere ofte over fastsatt tid?

Til slutt...

1. Har du noen andre kommentarer eller innspill du anser som relevante for kartleggingen?

